

בדיני מוקצה

בדיני מוקצה דסימן רס"ה

סימן ס"ז

בדיני ביטול בלי מהיכנו

הטעמים באיסור ביטול בלי מהיכנו, והנפ"מ בבלי
חד פעמי ועוד

ה"ה הכא כיון שאין יכול להשתמש בכלי
להוציא ממנו את השמן ולהוריק לכלי אחר,
וכל כה"ג אסור.

ואבתי יש לעיין מה הדין בכלי שנשבע עליו
שלא ישתמש בו אלא רק פעם אחת
(ולא יוציא עוד ממנו לכלי אחר ולא ישתמש בו
כלום) אם גם ככה"ג אסור לטפטף עליו שמן.
אולם נראה פשוט שגם ככה"ג הדין כנ"ל שהרי
על ידי קיצול השמן נאסר לו להשתמש בכלי,
ואפילו דבר היתר לכאורה היה אסור לו לקבל
בו, כיון שמיד מתהפך הכלי למוקצה.

(הערת רבינו. אך תליא צמוקצה לצעלים ושרי
לאחרים אם הוא מוקצה, והנה חוס'
צצת מ"ו ע"ב כתבו דתרומה ציד ישראל לא
הוי מוקצה כיון דחזי לאחרי, וא"כ ה"ה הכא,
וא"כ לדידהו יהא מותר לקבל דבר היתר אף
שנשבע כיון דהשבעה לא חיילא על אחרים, אבל
להר"ן דהכל תליא בצעלים, יהא כאן ביטול כלי

(א) צצת דף מ"ג. אמר רב יוסף דהטעם דאסור
לקבל צינה בכלי, ואסור לקבל שמן מטפטף
מהגר משום איסור ביטול כלי מהיכנו, עיי"ש.

והנה לכאורה, האיסור של ביטול כלי מהיכנו
הוא מפני שהכלי עומד לשימוש מסוים
והוא מצטלו. ואעפ"כ נראה פשוט שגם כלי
העומד לשימוש לפעם אחת בלבד ואח"כ משליכים
אותו לאשפה - אסור לקבל בו שמן המטפטף.
ואעפ"פ שאין מצטלו משימוש אחר שהוא מוכן לו,
אלא רק מחליט וקובע שהשימוש היחיד יהיה זה
(ומאי שנא האי שימוש משימוש אחר), מ"מ ודאי
שאסור, כיון שהאיסור לא רק מפאת שמפסיד
את השימוש בכלי אלא [גם מה] שמצטל הכלי
וכאילו קובעו צארץ והוי ליה כזונה, וכמו שכתב
רש"י שם בצוגיא, שכיון שאסור לטלטלו מחמת
השמן הו"ל כזונה, וגם כאן עושה כן.

וגם לטעם השני שהזכיר רש"י שם שכשמצטל
הכלי מהיכנו הוי ליה כסותר את הכלי,

מהיכנו, ועי' בחזו"א בקונטרס המוקצה מש"כ
צפלוגתא התוס' והר"ן).

*

ב"י שכלל אכתו לאיסור - לקבל בו מוקצה
(ב) יש לדון אם מותר לטלטל כלי שמלאכתו
לאיסור לצורך קיצול שמן המטפטף מהנה.
דכלי סתם אסור לקבל דמצטלו מהיכנו, והנידון
הוא בכלי שהוא כבר מוקצה, וכיון שמותר
לטלטלו לצורך גופו, רוצה לטלטלו לכה צורך.

שורש הספק הוא צפמ"ג הכא סי' רס"ה
צמסצות זהב אות א'. דהנה צסי' ש"י
מנינו כמה טעמים לאיסור ציטול כלי מהיכנו,
או משום צונה דהוי כמחצר צטיט (שצת מ"צ)
או משום דמיחזי כסותר (שצת קנ"ד) או מפאת
דמשנהו מכלי היתר ועושהו מוקצה (שצת מ"ג
א') ואיכא נפ"מ צין הטעם דמוקצה לטעם
דסותר - אם מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור
לקבל צו שמן המטפטף, דאם טעם האיסור הוא
משום מוקצה, יהיה מותר כיון שהכלי כבר היה
מוקצה קודם לכן, אבל אם טעם האיסור משום
צונה או סותר, יהיה אסור לקבל שמן כיון שעד
עתה היה אפשר להשתמש בכלי לצורך גופו
ומקומו ועתה אסור ליטלו ממקומו, כ"כ צפמ"ג.

עוד כתב, דגם אם טעם האיסור משום מוקצה,
אסור ליטלו להדיא לצורך השמן, דאין זה
נחשז לצורך גופו מפאת שהתועלת שלו תהיה רק
למחר (שהלא צצצת השמן אסור). וכל הנפ"מ
יהיה צאופן שכבר הגציה את הכלי לצורך מקומו
דמדינא מותר לטלטלו עד מקום שירצה, דצכה"ג
אם הטעם משום מוקצה מותר.

אם הצלת מחר נחשבת צורך
(ג) והנה, מצואר דעתו דהפמ"ג דלצורך מחר לא
נחשז צורך גופו. ולכאורה היה אפשר ללמוד
הלכה זו, מהא גופא דאסור לטלטל כלי שמלאכתו
לאיסור מחמה ללל, אע"ג שעל ידי זה יוכל
להשתמש בכלי למחר, ויהיה זה צורך מחר.

ודעת רבה צצצת קכ"ד א' דאף כלי שמלאכתו
להיתר אין לטלטלו אלא רק לצורך גופו
ומקומו, ואפ"ה אמר רבה שמותר לקחת כלי
ולהניח על גצי צינה שנולדה צצצת לשומרה
(וכדמוכח מכל דוכתי דהציאו צגמ' צצת מ"ג
דשרינן הללה מצויה) הרי דנחשז צורך גופו
אע"ג שהשימוש צציה רק למחר.

ועל כרחק צריכים אנו למימר צציאור ההצדל
צין לוקח הכלי שמלאכתו לאיסור מחמה
ללל שאסור, למניח כלי על צינה שמותר, דמחמה
ללל לא נחשז שימוש בכלי (אלא הצלת הכלי) לכן
אסור, אבל שימוש צצציל הללה דצינה ודאי נחשז
שימוש של עתה.

וא"כ לכאורה צאופן הנ"ל שכתב הפמ"ג שכלי
מוקצה יכול להיות מותר לקבל צו שמן
רק אם כבר הגציהו אבל להגציה להדיא כתב
הפמ"ג דאסור כיון דלצורך מחר לא נחשז צורך
גופו, לכאורה צציאור זה צדצרי הגמרא צצצת
קכ"ד, יהיה מותר כיון דחזינן צגמרא דשימוש
של הללה שפיר נחשז שימוש ויהיה מותר.

בדאיכא דבר מותר בב"י

(ד) ואם כבר מונח חפץ היתר צחוף הכלי
שמלאכתו לאיסור, דצכה"ג מותר להניחו
תחת השמן וגם אם טעם איסור משום צונה,
וכיון שלא יאסר אח"כ צטלטול לצורך מקומו,

שהרי הוא צמים לדבר האסור והמותר, הנה גם
זוה יסבור הפמ"ג שרק אם הכלי כבר צידו
מותר, ואם לא אסור, דאף צמים לאסור ולמותר
לא יתיר הפמ"ג להגזיהו לצורך תועלת של מחר.
(ועיין במשי"כ לעיל בהערה בסוף אות א').

והנה הר"ה צפרק מי שהשיך דף קנ"ד ב' כתב בסוף דבריו
ד"ל דקרנא דאומנא הו' כלי שמלאכתו לאסור. ולכאורה קשה
א"כ יסירו מעל החמור צידים כיון שיש כאן תועלת החמור,
ולכאורה מוכח מכאן לצורך מחר לא מהני להיתיר וכדעת
הפמ"ג, אך י"ל דהתם בפעולה של הורדת קרנא דאומנא לא
חשיבא שימוש אלא רק הצלה. ועדיין יש לחקור נורך מקומו
של מחר מהו, ואין ראיה מהר"ה מהא דלא היתיר מחמת נורך
מקומו של החמור גופא כיון דהתם עיקרו להצלה וכ"ל, ובאמת
המאירי שם הקשה לגבי הצלת המקום שאם החמור ימות לא
יהיה מקום, ויל"ע. (להלן בסימן ש"ח נכתב בזה עוד באריכות).
בהחילה לדוד דן אם מותר לקחת פטיש מחמה ללל כשצדעתו
גם לפלג אגחים לא עתה אלא רק אח"כ בסוף היום. וכתב
להיתר ודייק זה מדינא דהפמ"ג.

*

נופל ב"י לצורך שלא יבשלו באיסור

(ה) בטעם הדין דאין נותנים כלי לקבל שמן
המטפטף, כתב רש"י בדף מ"ב (בחד
טעמא) שהוא משום שאין כלי ניטל אלא לצורך
דבר הניטל, ולכן אין נותנים כלי לשמן המוקפה
המטפטף.

ויש לעיין בגוונא שנוטל כלי שלא לשם המוקפה
בעצמו, אלא על מנת שלא יזקו במוקפה,
וכגון שיש צדיחו פירות טבל ולא איכפת לו
בהלנתם שלא איכפת ליה שילכו לאיצוד, אלא
רוצה לבסותם כדי שלא יבואו לאוכלם בטבלן,
האם הוי בכלל אין כלי ניטל אלא לצורך דבר
הניטל, או שמא כיון שאין זה לצורך המוקפה
גופיה מותר.

ולענין טלטול מן הצד באופן שיש פירות טבל
או ערלה על שולחן [ובכה"ג שהשולחן
לא צמים כגון שלא היינו זכוונה אלא שכת,
וכדומה], ורוצה לטלטלם כדי שלא יכשלו לאכול
מהם, בפשטות חשיב לצורך דבר המותר, וכמו
במנער מת על מנת שהכהמים יוכלו להכנס
דחשיב טלטול מן הצד לצורך דבר המותר
כדמבואר בגמרא, וא"כ יש לנו להוסיף ולדון כ"ל
לגבי טלטול כלי לצורך דבר המותר כדי שלא
יכשלו בו אם כה"ג חשיב דבר המותר.

נופל ב"י לצורך דבר האסור והמותר יחד
(ו) ואם נאמר דה"ג מותר, יש לעיין באופן
שחושב על שניהם - שלא יכשלו אנשים
בפירות הטבל וגם באמת רצונו שלא ילכו לאיצוד.
דהנה לענין טלטול מן הצד בכה"ג שרצונו
בחרויהו יש לומר שאסור, וכדחזינן בסוגיא דריש
נוטל דף קמ"ב לגבי מטלטל חינוק ומוקפה צידו,
ורוצה בטלטול החינוק וגם רוצה במוקפה לשעשע
החינוק דאסור בכה"ג (כן עולה מהסוגיא
ומהחזו"א שם והארכנו בזה לקמן סימן ס"ח
ועוד), וא"כ יש לומר דה"ה הכא הוא מותר רק
כשאינו חושב כלל על המוקפה.

אך יש לחלק, דמה דמשמע שם דבטלטול מן
הצד אסור כשכוונתו לשניהם, הוא דוקא
התם, ומפאת דסבירא ליה להחזו"א דהיתר
טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, אינו היתר
מחמת עצמו - דטלטול לצורך היתר מותר, אלא
שאם כוונתו להיתר חשיב כאילו אין מטלטל את
המוקפה אלא רק את ההיתר (כיון שאין כוונתו
אליו, ומטלטלו שלא בהדיא) ולכן, כאשר כוונתו
גם לדבר האסור הרי אין להחשיב לו כאילו לא

טלטל את המוקצה, ולא החירו לו חכמים, ולפי"ז יש לומר דסברא זו היא דוקא בטלטול מן הזד, אבל טלטול כלי לצורך דבר הניטל הוא היתר מחמת עצמו - שכל שנוטל לצורך דבר הניטל מותר, וא"כ לא איכפת לן מה שמחזין גם לתועלת של מוקצה, שהרי מותר לו לטלטל.

במניח כלי תחת הנר בשוגג או בלא איכפת ליה

כשהניח כלי תחת הנר בשוגג

(ז) בטעם הדין של "אין מניחים כלי תחת הנר" כחז"ל רש"י (בחד טעמא) כיון שאסור לצטל כלי מהיכנו, וזמא שמושיצו במקום שלא יוכל ליטלו משם, הוי כקוצע לו מקום ומחזרו צטיט ודמי למלאכה.

והנה, כל זמן שהמוקצה עדיין לא נפל לתוך הכלי, יכול ליטול את הכלי משם ולמנוע את קביעתו למקומו. ולכן אם הניח את הכלי בזווה כדי שהמוקצה יכנס לכלי, באמת מחויב להסיר את הכלי ממקומו. אבל יש לדון אם הניח הכלי בשבת בשוגג, שלא הצחין שיש שם שמן שיטפטף לתוך הכלי, וינא והלך מציתו, וזכר שהניח הכלי, אם מחויב לחזור לביתו קודם שיטפטף השמן לכלי צשציל למנוע ציטול כלי מהיכנו, וצפרט אם יש טירחא מרובה בחזרתו. וצפשוטו יש לומר שמחויב לשוב לביתו. דנהי דהנחת הכלי היתה בשוגג, מ"מ יש כאן איסור בשוגג. והיינו דוקא צכה"ג שאחר שיפול השמן יהא ניחא ליה, כיון שחס על השמן, ולכן גם אם הנחת הכלי היתה בשוגג, מ"מ כיון דעמה ניחא ליה - הכלי ייעשה צסים, והו"ל מצטל כלי מהיכנו.

אך יש לומר דצכה"ג שהטירחא לחזור מרובה וכדאי לו להפסיד מעט שמן וצלצד שלא יצטרך לחזור, לא חשיב ניחא ליה. אולם אם נחיר לו שלא לשוב, אז שוב יהא ניחא ליה, (והוי כגלגל החוזר, וכמש"כ בחוס' צצ"מ דף ל' תוד"ה אף, לענין פרה אדומה), שאם עלה עליה זכר לא ניחא ליה שהרי יפסיד את הפרה שדמיה יקרים, אבל אם נחיר לו שוב יהא ניחא ליה, והחס אזלינן בחר טבע הדברים בעלמא שניחא ליה ולא מה שעמה מחמת שנאסרת לא ניחא ליה. אך כל זה חס, אבל משא"כ הכא באמת מחמת האיסור לא ניחא ליה, והנן.

ואם ניחא דהחס יש ראשונים החולקים על שיטת החוס', א"כ צידון דין יהא חלוי צפלוגמא דהחס, דלדעת חוס' שאם נחיר לו יהא ניחא ליה, הרי שגם כאן כן הוא וחשיב ניחא ליה, אבל להני ראשונים דפליגי על שיטת חוס' חס צפרה אדומה כאן באמת לא יהא ניחא ליה. אולם נראה לומר חס דכו"ע צצרי דעת חוס' ומה שכתבו קמאי דאזלינן בחר אילו לא היתה נאסרת כוונתם בחוס' (ויל"ע צקוצן הערות. וצאגלי טל פסיקא ליה בחוס').

(ח) ולכאורה יש לו ענה שלא יצטרך לשוב שיחליט שצמוצאי שבת ישפוך את השמן וא"כ הוי כלא ניחא ליה, אבל יש לדחות כיון שכעת ניחא ליה שלא יטפטף השמן על הקרקע. או שיש לו ענה שיפקיר את הכלי, וא"כ לא יהיה הכלי צסים כיון שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, שהרי משום כך אין צסים צשל חצירו וגם צהפקר אין אדם אוסר דבר של הפקר. ולפי"ז, צכל ציטול כלי מהיכנו יש לו תקנה לקחת כלי של הפקר ולהניחו תחת השמן, ולא שמענו זה.

ובמהרש"ם צדעת תורה דן צמניח על דבר של הפקר אם נעשה צסים, ואיימי ראה מהא דהצייתוסים הניחו אצנים וצאו עמי הארץ ונטלו, וחזינן דהוה צסים, ואע"ג דהוי

הפקר, וז"ע ממתני' דכלאים פ"ז משנה ד' שאין
אדם עושה כלאים בשביעית.

בשלא איכפת ליה בנפילת השמן

(ז) ואם לא ניחא ליה שיפול על הכלי רק שלא
היה לו מקום אחר להניח את הכלי והניחו
שם, יש לעיין אם צריך להסיר את הכלי ממקומו
כדי שלא יטפטף השמן לתוכו, וזה תלוי בגוף
הדין אם דבה"ג נעשה צקים או לא. ובאמת יש
לעיין בדבר זה, אם מותר להניח כלי תחת שמן
המטפטף כשלא ניחא ליה בשמן ולא איכפת ליה
בנפילתו רק שאין לו מקום אחר לכלי. ואפשר
לומר דזה תלוי בפלוגתא תרומת הדשן והמג"א
במניח מוקצה על צקים ולא איכפת ליה היכן
מניח. אך אפשר דבה"ג שמניח כלי תחת השמן
תרוייהו יודו שלא נהיה צקים, דכל פלוגתאם היא
באופן שרונה להניח את המוקצה, רק לא איכפת
ליה היכן מניח, אבל משא"כ הכא שאין לו כל
ענין שהמוקצה יהיה בכלי, ולא גרע ממי שמציא
שולחן למקום ויודע שעכו"ם עלול להניח כסף על
השולחן דלא הוא צקים אף שהוא הציא את
השולחן. ואפשר לחלק, דשולחן עדיין חסר את
פעולת ההנחה של הנכרי, משא"כ בשמן
המטפטף כבר מטפטף ממילא ואולי נחשבת
הנחתו לפעולה.

(י) ואם אינו יודע כלל שהשמן מטפטף כאן וגם
לא ניחא ליה והניח הכלי סתם, הוא ליה
כשוכח ואין עליו איסור כלל, ואפילו שלמעשה
הדבר נעשה ע"י פעולתו, לא איכפת לן שהרי
הפעולה לא היתה מדעת, והו"ל כשוכח דשרי.
(אך באמת יש לו תקנתא להחליט שינער אח"כ

השמן מהכלי דא"כ הוא ליה כדין שליפי זוטרי
לקמן דף קנ"ד דשרינן, ומיהו איכא דסברי דרק
במקום הפסד שרי שליפי זוטרי).

*

ביטול בלי באינו מתכוין

(י"א) באורחות חיים (ספינקא) צקי' רס"ח הציא
שאיסור ביטול כלי מהיכנו הוא דוקא
באופן שהשמן יפול צודאי לכלי, אבל אם יפול
לכלי רק על דהרוב לא חשיב ביטול כלי, כיון
דהוי ליה דבר שאינו מתכוין ולא פסיק רישא.
ולכאורה צריך ביאור, הרי כל רצונו הוא שיפול
השמן לכלי, וגם אם אין ודאי שיפול לכלי ולא
הוי פסיק רישא, מ"מ הוי מתכוין ולא פסיק
רישא.

ואפשר להצין בדעתו באופן אחר. דאיסור
ביטול כלי מהיכנו באופן שמתכוין
לדבר אבל אינו מתכוין למהות הדבר, חשיב אינו
מתכוין, ולכן בעניינינו אפילו שידע שאם יפול
לכלי יתבטל הכלי, חשיב אינו מתכוין כיון שאין
כוונתו למהות הדבר לביטול הכלי. ולכן כאן
החשיבו לאינו מתכוין, וז"ת.

ונפ"מ בזה גם לענין נידון אחר, אם הולך ליפול
חפץ, וכיון שאינו רוצה שיפול החפץ על
הקרקע, מציא בעל חי שיקלטנו, ועי"ז ימות
הבעל חי, ואין זה פסיק רישא שהחפץ יפול על
הבעל חי, אם מותר. דאם נימא כנ"ל דבה"ג
שאין כוונתו לנטילת נשמתו של הבעל חי, אלא
רק רוצה שלא יפול על הקרקע עדיין חשיב אינו
מתכוין והוא מותר. וכל זה צריך ראיה.

לאו דוקא אלא גם אם לא הניחן אסור לפתוח
החבלים והכוונה דמכותו נהיו תחת המוקצה.

*

גדרי בסיס לטביל ואם נחשב בסיס
למותר ולאסור

בדעת הג"א

י"ג) אמרינן בגמ' דף מ"ג חזית של טבל
שנצרה בשבת מציא כלי אחר ומניח
תחתיה, ואין צוה ציטול כלי מהיכנו, דטבל מוכן
הוא אלל שבת שאם עבר ומיקנו מתוקן.

ויש לעיין לדעת הג"א שהוצא צמג"א סימן
רס"ה, שאם יש דבר היסר כלי מותר
להניח בו עוד מוקצה, דאין צוה ציטול כלי
מהיכנו כיון שמותר לטלטל הכלי הנעשה בקיס
לדבר המותר והאסור. איך יהיה הדין כשצלי
אין דבר המותר ממש אלא יש שם טבל דאפשר
לחקנו, האם גם צמג"ג לא הו' ציטול כלי
מהיכנו, וניחשביה להכלי כבקים לדבר שהוא
מותר אחרי שיתקנוהו, לענין זה שיוכל לקבל בו
מוקצה בשבת.

י"ד) דזה ודאי, שכל זמן שלא תיקן הטבל אסור
לטלטל את הכלי ולהציאו אל המקום לקבל
בו המוקצה, רק שהנידון הוא לא לענין לטלטל
את הכלי, אלא לענין אם כבר מחזיק בידו מוקצה
בשוגג ורואה להשליכו מידו לחוך כלי כזה שיש
בו טבל, האם אסור לו לעשות כך מפאת הדין
דציטול כלי מהיכנו [וי"ל צעוד אופן - כשצלי
כבר מונח היסר וטבל, ומותר לו לטלטל הכלי
למקום המוקצה, אלא שלאחר שהמוקצה יפול

ואחרי יש לעיין (בסוגיא דף מ"ב) במקבל ציפה לכלי ורואה
בקיום הציפה, וגם רואה שמכנס ככלי, אם שייך לומר כיון
שעכ"פ אינו רואה בציטול הכלי חשיב ליה כאינו מתכוין.

בעצת המהרי"ל לפלג השולחן

יב) כתב המ"ב (סימן רס"ה ס"ק ו') בשם
מהרי"ל, שמותר להניח כלי מצעוד יוס
תחת השולחן, וצצת לאחר האכילה יקח את
השולחן ממקומו, ונמצא שהכלי עומד מעצמו
תחת הנר, כיון שלא עשה כלום. ומשמע שצצת
עצמה לא התירו לעשות כן להניח תחת השולחן
ואח"כ להסיר את השולחן. ויש לעיין אם הניח
בשבת את הכלי תחת השולחן, והסיר את השולחן
לשבת אחרת, אם מותר.

ואגב יש לומר לענין עצת מהרי"ל. דהנה
אמרינן בסוגיא דף קנ"ד דמציא כרים
וכסות ומניח תחתיה, ומסקינן דוקא בשליפי
זוטרי, אבל בשליפי רבוצי אסור, כיון שמצטל כלי
מהיכנו, ונראה פשוט דה"ה אף כשהצמה
עמדה מעצמה ליד הכרים והכסות, נמי אסרינן
להסיר החבלים, ולהפיל השליפי רבוצי. ולא
תימא שיש לדמות למהרי"ל שאחרי שהכלי נמצא
מותר להסיר השולחן וה"ה הכא אחרי שהכרים
במקומם כבר והצמה נעמדה לידם, דזה אינו,
דהתם לא קעביד מידי צנפילת המוקצה לכלי אבל
הכא, פתיחת החבלים שעי"ז נופל המוקצה,
חשיבא כמניח בידים המוקצה על הכלי ואסור,
דפתיחת החבל הו' כצידקא דמיא סנהדרין דף
ע"ז דחשיבא כוחו.

ואע"פ שזה פשוט לכאורה, כתבנו זאת מחמת
לשון רש"י שם שכתב "והא מצטל כלי,
כרים וכסות כשמניחן תחת דבר שאין ניטל
מצטל מהיכנו" דמה שכתב הלשון "כשמניחן"

לחוכו, המוקצה שניתוסף והטבל שכבר היה, יהיו יחד חשובים יותר מההיתר, ואז הנידון הוא כנ"ל, והנלדדים, האם הטבל נחשב למוקצה ומתחשב יחד עם המוקצה או שמאטרף יחד עם ההיתר ומותר וממילא נשאר עליו דין צמים להיתר ולאיסור, והנה אם נחשיב את הטבל כהיתר, לגבי צמים, יש לומר שאם שכת את הטבל שם בכלי, שכתהאי גוונא בשוכת, אין עושה צמים, ג"כ אין להחשיב את הכלי לצמים להיתר ולאיסור, דבאמת יש להסתפק להיפך, אם שכת היתר בכלי שיש בו מוקצה האם מדמיין לגדרי צמים לדבר האסור למימרו דלא הוי צמים להיתר, ואכמ"ל, ועתה, גם אם נמא דלא מדמיין היתר לאיסור ואה"נ הכלי יחשב כצמים גם להיתר, עדיין י"ל דזה דוקא לגבי שוכת היתר, דיש לומר אכן סהדי דניחא ליה, וכעין דאיתא במשנה ברורה סי' ש"ט ס"ק כ"ז שבעשה לטובת חבירו עושה צמים גם בחייו שלו, אבל כאן כששכת הטבל גם אם לא ניתן לו מעלה כמו בשוכת היתר גמור, אלא נחשיב כאילו שכת שם את הטבל, אז מה מדון עליו, שאין כאן בכלי היתר אלא איסור.

ומסברא היה אפשר לומר שמותר להניח בכלי כזה מוקצה. משום שאם הדין של עבר ותקנו מחוקן מועיל לענין ציטול כלי מהיכנו, א"כ זה מועיל גם להחשיבו צמים לאיסור ולהיתר. אך אין זה מוכרח דעדיין יש לומר שהסברא של אם עבר ותיקנו מחוקן יכולה לומר רק שאין כאן ציטול כלי, אבל לא כמו שיש בכלי דבר היתר, ונ"ע.

לחלק בין מב"ל לדבר מותר

מ"ו) והנה ידועה קושיית הגרע"א בגליון אר"ח סימן רס"ה, איך משכחת לן איסור ציטול כלי מהיכנו הא כשרופה לטלטל יכול להניח בכלי היתר לדעת הג"א, ואז יהיה מותר לטלטלו כיון שאין מוקצה לחצי שבת.

ומצינו בזה ג' תירוצים (והוצאו להלן בהערה), אבל עכ"פ זה ודאי שלענין הילכתא אסור לקבל שמן מוקצה בכלי, וכן אסור לקבל כל מוקצה אחר בכלי אע"פ שיכול להוסיף אחר"כ דבר המותר. וא"כ יש להעמיק, איך אנו דנים להחשיב כלי עם טבל כצמים להיתר מפאת שיכול לתקנו אחר"כ, הא לכאורה אין זה עדיף מהוספת דבר המותר אחר"כ בכלי שאין זה מועיל למנוע את האיסור ציטול כלי מהיכנו, והוא הדין בטבל שרק אחר"כ יהיה מחוקן.

אך יש לחלק שכאן ההיתר מונח כבר עתה במוך הטבל עצמו, משא"כ להוסיף אחר"כ דבר המותר לא יועיל לענין ציטול כלי מהיכנו (וכמו שחילקו תוס' בסוגיא דין נטילת צינה מהכלי למיקון טבל), ולכן שייך לדון להיתר.

והג' תירוצים אלו הם. באמרי צינה מי' דמי למה שכתבו תוס' דלא אמרינן אם עברו ונטלו נטול, אבל קשה דהא חזינן באפרוחים דאמרינן דמהני צידו להפריט, אע"ג דהשתא צמים, וא"כ תיקשי דלא אמרינן עבר ונטלו, והפשוט דיש חילוק בין אם הוי באיסור או בהיתר, וא"כ לית לן באמרי צינה. ובחז"א סי' מ"ח ס"ק ח' כתב ד' תירוצים חדא לדעת הר"ה דבאמצע שבת ל"ה צמים ומ"מ אסרינן לטבל כלי, וא"כ ה"ה צהאי אסור ומותר דמ"מ יש כאן ציטול, אך אינו מספיק לדעת ההג"א. עוד תיזן לדעת הרשב"א והר"ן דציטול לשעה אסור, ונ"ע הא במקום הפסד שרינן וכדשליפי זוטרי, וא"כ גם כאן לישרי לקבל צינה ושמן שלא יופסדו מפאת דיכול להוסיף דבר המותר, ונריך תלמוד בזה.

מב"ל אם עבר ותקנו לענין מיגו

דאיתקצאי

מ"ז) ודע, שלענין מיגו דאיתקצאי אין את הנידון הנ"ל לענין טבל, אם מחמת שעבר ותיקנו מחוקן לא נאמר על הצמים מיגו

הוי מוקצה, והלכך כשמתקן אח"כ אמרינן אין מוקצה לחצי שבת].

ועי' בחזו"א סימן מ"ז אות ח' בארוכה בטעמא דמילתא דטבל אס עבר ותיקנו מתוקן, ויש לדון לדבריו אס ניחא כל האמור כאן. ואגב יש לשאול להמגיני שלמה והגרע"א היכא דהוי שבת ויום טוב סמוכין אמאי אי עבר ותיקנו מתוקן, הא צדין השמשות מיתסר הן מטעמא דדבר מניה והן לטעמא דצריה, וי"ל דמ"מ הו"ל מוקצה מחמת יום שעבר, שהרי אילו היה ציוס טוב גרידא הוה שרינן דילמא חול וכל מה דאשרינן רק מפאת דהוה לאחר השבת. אך י"ל לאידך גיסא דסברא דמחמת יום שעבר לא אמרינן, מפני דכלפי שמיא גליא דבתחילת היום הזה היה מותר, אבל הכא בתחילת היום טוב מיתסר דאס היה אחרת חול שרינן אף בתחילת היום טוב דמספקא לן דילמא חול אע"ג דהוא יום טוב, משא"כ הכא דאחרת היה שבת נמצא דאין זמן ציוס טוב דשרינן, ועי'.

לחלק בין הג"א לזכרים ובסותות

י"ז) והיה אפשר להציא ראיה לנידון הג"ל אס בטבל ומוקצה יש ציטול כלי מהיכנו, מדברי תוס' בסוגיין דף מ"ג שהקשו בשם הרשב"א סתירת הסוגיות, דהכא אמרינן טבל מוכן הוא אלל שבת, וצדף קנ"ד אמרינן שאס היתה בהמתו טעונה טבל ועששיות אסור לקבלם בכלים אע"פ שמשחזרים, ועתה, אס נאמר שטבל ומוקצה יחד יש צוה מצטל כלי מהיכנו, תוס' היו יכולים לתרץ דבאמת בטבל ליכא מצטל כלי מהיכנו כדהכא אלל דהתם צדף קנ"ד לא היה הטבל עצמו אלל היו הטבל והעששיות יחד, וצטל ומוקצה יחדיו איכא מצטל כלי מהיכנו (והסיבה היא העששיות). אך דוחק לומר כן, כי בפשטות כוונת הברייתא שכל חד הוא לחוד, הטבל והעששיות, ולא שניהם ביחד, וי"ל דלכך לא תירצו הכי.

דאיתקנאי, וכגון אס צדין השמשות היה על צסיס טבל ומוקצה, ותיקנו חוך השבת. דגס אס לענין ציטול כלי מהיכנו ככלי שיש צו טבל ומוקצה נפסוק לקולא הכא נאסור, דדוקא לגבי דין ציטול כלי מהיכנו שייך לומר שאס יכול לתקן אין להחשיצו כציטול כלי, אבל לגבי מיגו דאיתקנאי אין להסתפק, והצסיס יאסר מחמת המוקצה שהיה עליו צין השמשות ולא יועיל מה שמתקן אח"כ את הטבל (וכתבנו עוד צוה לקמן סימן ע"ה).

אלא שהדבר תלוי ועומד איך מתיישבת קושיית תוס' בסוגיא דף מ"ג דהקשו גבי טבל - מה טעם אס עבר ותיקנו מתוקן ולא נימא מיגו דאיתקנאי צין השמשות. דהנה אס התי' על זה הוא כדציאר רש"י צצילה ל"ד צ' (ותוס' שס לענין בית שנפחת) דבאמת צדין השמשות הטבל מוקצה אך אעפ"כ ליכא מיגו דאיתקנאי, א"כ אה"נ צספק דידן י"ל שהצסיס חשיצ צסיס לדבר האסור. אבל אס הטעם הוא כמ"ס צמגיני שלמה (צסוגיא) וצישועות יעקב סימן רס"א שכיון שצדין השמשות היה מותר לדבר מניה לכן לא הוי מוקצה צדין השמשות, או כמ"ס הגרע"א (תנינא סימן ק"ג) לפי מש"כ הר"ס צדמאי דטבל צדין השמשות לא הוי כלל מוקצה, לפי"ז, צספק הג"ל, אס היה צסיס לטבל ולמוקצה יהיה מותר [דברי הר"ס שהציא הגרע"א הם צהא דאמרינן הלוקח יין מצין הכותים מפריש ע"י צרירה וקשה צמאי עסקינן אס צערצ שבת יפריש כדרכו, ואס צצבת הא אסור, ותי' הר"ס דאירי צדין השמשות וקורא שס, נמצא דצדין השמשות לא

אגב. המפרשים העירו (עי' צמג"ש ופנ"י) דלימרו התוס' דהתם איירי באית ליה פירי אחריני ולכן אסירא דדיעבד. ויל"ע בזה דילמא כיון דלהאי דלית ליה פירי אחריני יהא מותר לו דדיעבד, א"כ לא הו' מוקצה כיון דחזי לאחריני, וא"כ לא הו' ביטול כלי מהיכנו, ואע"ג דלדידיה מיתסר,

והא דהקשו תוס' מפאת מיגו דאיתקנאי, ולדעת הגרע"א תלי בקנס, משום מיגו דאיתקנאי דאכילה, אבל יעויין צמגיני שלמה עולה מדבריו דאם לדידיה יש פירי אחריני אסירא לכל העולם, אבל בהגהות אהל משה להגר"א מ מפינסק ז"ל בסוגיין כתב דשרי לאחר שאין לו פירי אחריני.

בדיני מוקצה דסימן רע"ז

סימן ס"ח

כמה אנפי בטלמול שולחן ועליו נרות

(א) בטלמול שולחן ועליו נרות ודבר המותר, דאין השולחן בסיס, יש לדון בארבעה אופנים.

בשמשלשל ללורך מקום השולחן בלנד. כשמטלטל ללורך מקום השולחן

וגם בשביל להאיר במקום השני. כשמטלטל רק ללורך המקום, אך מה שאינו מנער הוא לא משום פסידת המקום אלא שאם ינער יפסד האור. מה יהיה הדין כשהתחיל ללורך מקומו והמשיך ועלה בדעתו שזה"נ ייחא ליה שיהיה אור במקום השני.

הנה בנידון טלטול מן הנד ללורך שניהם - דבר האסור ודבר המותר, בתהילה לדוד סי'

רע"ז אות ה' נקט לאיסור ודייק כן מהמג"א סק"ת. וכן דעת הבית מאיר, וכן דעת החזו"א.

ולפי"ז אם מטלטל שולחן ועליו נרות דולקים ללורך מקומו וגם בשביל להאיר במקום אחר יהא

אסור לדעת האחרונים הנזכרים, ולדעת הגרע"א יהיה מותר ראה מה שנכתב בזה בארוכה להלן

סי' ש"א. ולכן מי שהתחיל בהיתר כגון ללורך מקומו, יכול להמשיך כרגונו בשביל שצחדר השני יהיה אור. ואם התחילה

ידע שיש לו ב' נרמים נחשז ללורך שניהם.

מלמול לצורך השתמשות במוקצה

(ב) אך שעדיין יש לדון לגופו של דבר, האם מי שרצה להשתמש במוקצה

(דהיינו צאור הנרות) נחשז לורך דבר האסור, או ללורך האסור הוא רק בשביל שהמוקצה לא יזוק, כגון מחמה לכל וכדומה בסוגיא דשבת מ"ג.

והנה דעת הפמ"ג סימן ש"ח סי"ח צמ"ז שלהשתמש בנר חשיבא ללורך דבר המותר. וכן דעת הבית מאיר בסימן רע"ו סק"ג, וכן עולה מדברי המג"א בסימן רע"ו סק"י"א דישראל יכול לטלטל נר מן הנד בשביל להאיר במקום אחר.

אבל בחזו"א לענין אכן ציד המינוק דריש פרק נוטל (סימן מ"ז סק"ה) משמע דעמו

ללורך השתמשות במוקצה חשיב ללורך דבר האסור, וכן מצינו דעת החזו"א במתני' דמוכני דף

מ"ד ב', שאם יש על המוכני מעות והשידה נשמטת, והמוכני בסיס, ומטלטל את המוכני בטלטול מן הנד

(ע"י השידה) אסור, כיון דחשיב טלטול גם ללורך דבר האסור, דהיינו המוכני שמשתמש להעביר את

השידה, כן כתב בחזו"א כלים סימן כ"ד סק"ב. ושם הלורך הוא השתמשות במוקצה.

והנה יש לשאול בסוגיא דריש פרק נוטל, דכלכלה ויש זה אכן הסוממת את הכלכלה שלא יפלו הפירות, שריקן לטלטל את הכלכלה, והרי מטלטל גם המוקצה ומשתמש בו, ואם יימא הפמ"ג דזה מיקרי ללורך דבר המותר, הוה אמי שפיר, אבל

כד נימא כחז"ל במוכני ובחינוק, וכן דעת התהילה לדוד סי'
רע"ז אות ה', א"כ אמאי שרי.

ולכאורה יש לומר דשאני באבן דלא חשיבא שימוש אלא מניעת
הפסד של נפילת הפירות, אבל אין הסברה מחוורת. עוד יש
לדון שהאבן חשיבא חדא עם שימוש הכלכלה, ולא דמי למוכני
שהם שני שימושים, וגם זה נריך ראייה, ויעיין היטב בלשון
החז"ל א"ת מועד סי' מ"ז ס"ק כ"ב.

נמצינו, לדעות שטלטול מן הזד, לדבר
המותר וגם לדבר האסור - אסור,
יהיה אסור לטלטל השולחן כשכוונתו גם לצורך
להאיר בחדר השני, וזה רק להסוברים
שהשתמשות במוקפה נחשב כלצורך דבר
האסור.

מלמוד לצורך היתר אך דעתו גם

על האיסור

ג) והנה הסברה שטלטול מן הזד לצורך
שניהם אסור היא כך. דהנה יש להסתפק
במהות ההיתר לטלטול מן הזד לצורך דבר
המותר, אם מפאת דהתירו חכמים כאשר
דעתו לצורך דבר המותר [וכמו דהתירו
לטלטול כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו או
מקומו], ואם זו סיצת ההיתר הרי דלא איכפת
לן מה שיוסיף עוד כוונה גם לצורך דבר
האסור. אך אם נימא דההיתר הוא משום
דכוונתו להיתר מחשיצים לו כאילו מתעסק
בהיתר, דכיון דאין נוגע במוקפה אלא רק
מטלטל מן הזד וכוונתו רק לצורך ההיתר
להכי נחשב שמתעסק בהיתר, לפי"ז אם מוסיף
כוונה גם על האיסור אסור (כי כבר אין
יכולים להחשיב שמגביה היתר אחרי שמגביה
גם איסור וגם היתר). וזו לכאורה סברת
האוסרים לטלטל מן הזד לצורך היתר ואיסור
יחד. (עי' עוד לעיל סי' ס"ז אות ו').

ועתה, יש לדון עוד באופנים דלהלן.

באופן שטלטל את השולחן עם הנרות
לצורך מקום השולחן, והשולחן נשאר
באותו חדר במקום אחד, ואור הנרות יהיה
לו לחועלת אף במקום השני, ולכן לא איכפת
ליה היכן יעמדו הנרות, אבל ודאי שצשעת
הטלטול, דעתו על הנרות - לענין זה שרצונו
שישארו על השולחן להאיר בחדר. והספק הוא
אם זכה"ג אסור, כיון שאם ההיתר לטלטול
לצורך המותר הוא מפאת שכוונתו רק על
ההיתר, א"כ אם צשעת הטלטול רוצה את
המוקפה ודעתו עליו, אולי גם זה לא הוי
בכלל כוונתו רק על היתר (וגם זה נקרא
שימוש במוקפה). ובסברה יש לומר דזכה"ג
ודאי מותר, רק שיש טעם לדון בזה עפ"י
החז"ל דלהלן.

דלענין חינוק וצידו אבן ורוצה שהאבן ישאר
ציד החינוק לשעשעו, כתב החז"ל
שטלטולו מן הזד נחשב לטלטול גם לצורך דבר
האסור [כיון שרוצה שהאבן תשאיר ציד החינוק]
והרי זה דומה לאופן הנ"ל בנרות, שאין
מטלטל את האבן כדי שתהיה במקום ההוא
שהולך לשם, אלא מטלטלה שרוצה שתשאיר ציד
החינוק, וכן בנרות צשעת לטלטל השולחן רוצה
שישארו כאן להאיר על השולחן. [והיינו
לטלטול שולחן ועליו נרות הוא כטלטול חינוק
וצידו אבן].

ואולי יש לחלק, דבחינוק איכפת לו שהאבן
לא תשאיר במקומה הראשון אלא תהיה
כל שעה במקומה עם החינוק לכל מקום
שטלטלו, משא"כ בנרות לא איכפת לו כלל
שהאור ישאר במקומו הראשון. ואף שצריך

שהגר ישאר על השולחן כי אינם יכולים להשאר
באור, אזל מצחינת האור יכול להשאר היכן
שהיה, רק שימרח להציא לו צקים אחר. ונריך

תלמוד. אזל אה"ג, אם נריך שהגר יהא סמוך
לאוכל במקומו השני וכדומה, זה כזר דמי
למינוק עם האבן.

בדיני מוקצה דסימן רע"ט

סימן ס"ט

קערה של כסף המיוחדת לאוכלין ומדליק בה

בגדר כלי שמלאכתו לאיסור

דאימקנאלי. אך השאלה הייתה צאומה שבת שלא
הדליק בה אם היא מוקצה.

ובי"ט הנידון יהיה גם אם הדליק בה, שהרי
ציוס טוב אין הקערה צמים מחמת
השלהצת, ויהא הנידון אם הקערה נחשבת כלי
שמלאכתו לאיסור (כיון שבדרך כלל משתמש בו,
בשבת, לאיסור) ואסור להשתמש בה, או שיהיה
מותר להשתמש בה לצורך אוכל. ונראה פשוט
שביום טוב עכ"פ יהיה מותר להשתמש בה ולא
תחשב קערה זו לכלי שמשתמש בו לאיסור.

אולם עדיין יש לעיין ציוס טוב, שהרי מהשמן
עלמו אסור להשתמש ציוס טוב משום
מכזה, וא"כ לעיין אכילה עכ"פ הו"מ
דאימקנאלי. ומיהו אם הדליק בה לאחר נחת
הכוכבים (וציוס טוב שני יכול להדליק רק לאחר
נחת הכוכבים), צכה"ג יהיה מותר גם להשתמש
בשמן הנותר עלמו שהרי אין כאן מיגו דאימקנאלי
כיון דאין מוקצה לחצי שבת.

ולענין שבת הוא עיקר הנידון, דיש לדון אם
נחשבת שרוב תשמישה לאיסור (בשבת),
וממילא יהיה מותר לטלטלה רק לצורך גופו

(א) צביאור הלכה סי' רע"ט ד"ה נר שלא
הדליקו, כתב צסם אליה רבה דנר חדש שלא
הדליקו בו לא חשיב כלי שמלאכתו לאיסור
בהזמנה בלבד, אלא רק אם הדליק בו נעשה כלי
שמלאכתו לאיסור, וכדמוכח כן בסוגיית הש"ס
שבת (דף מ"ד) ע"כ.

ואם יש לו ספק אם כבר הדליקו בנר זה ורואה
לטלטלו מחמה ללל (וזה מותר רק אם לא
הדליקו בו) הדבר יהיה תלוי צדין חוקת הימור
בדבר שיש לו מחירין, שנסתפק בזה הגרע"א
לענין מוקצה בסימן ש"ח לענין מחט שיש לו
ספק ממי נשברה.

(ב) עובדא הו"ב קערה של כסף, המיועדת להניח
בה אוכל, אך צכל ערב שבת מדליק בה נרות
שבת (בשמן). ובשבת אחת לא הדליק בה.
והשאלה הייתה, האם הקערה נחשבת כלי
שמלאכתו לאיסור, או לא.

רבשבת שמדליק בה אין ספק דהו"מ מוקצה.
וגם אחר שכבו הנרות אין להשתמש
בה שוב לפירות צאומה שבת, משום מיגו

זה לא יועיל יחוד אפילו אם הדליקו זה (שאמרנו לעיל שצמעשה ההדלקה ייחודה), וגם לאחר ההדלקה עדיין לא חשיבא יחוד. וא"כ לא הויא כלי שמלאכתו לאיסור.

מוקצה מחמת מיאוס ומלאכתו להיות
(ד) צמוקצה מחמת מיאוס כתב צה"ל (סוף סי' רע"ט) דדעת הרמב"ם דהיתר לטלטלו הוא רק לצורך גופו ומקומו ולא מחמה לכל אפילו אם הוי מלאכתו להיתר. אבל דעת בעל המאור והר"ן משמע שפליגי וסברי דמותר אף מחמה לכל.

ונפ"מ בכל זה צנר מאוס לא צצת אלא ציוס טוב, שציוס טוב אינו כלי שמלאכתו לאיסור. ולהלכה יהיה מותר לטלטל רק לצורך גופו ולא מחמה לכל כיון דהוי פלוגמא דהראשונים הנ"ל וצמוקצה ספק להחמיר.

ומקומו, או שמא צאמת קערה זו, כל זמן שלא הדליק זה, צמילתא קיימא שמיועדת היא לצורך אוכל וכך רוב חשמישה, ומה שציוס השבת היא מוקפת לאחר שהדליק זה הוא מנד מיגו דאיתקצאי, אבל לא ניתן לה (מחמת זה) דין צפנ"ע של כלי שמלאכתו לאיסור.

ואפ"ש לומר, דצמעשה ההדלקה זה יחודה לרוב חשמיש של הדלקה ציוס שבת, ונהיתה כלי שמלאכתו לאיסור. אולם צפשוט נראה שמותר, ולא מקרי הקערה כלי שמלאכתו לאיסור.

(ג) וצחוס' שבת (דף מ"ד ז' ד"ה "מה") מצואר שגר של מחכת קודם שהדליקו זו הוא כלי שמלאכתו להיתר וגם אם מיחדו אז לאיסור לאו כלום הוא. וגמלא שלא כל יחוד מועיל לאיסור הכלי, ע"ש.

ולפי"ז י"ל שצקערה זו שעיקר חשמישה להיתר,

בשו"ע סימן ש"ח

סימן ע'

מלמול דוד המלך ע"ה שנסתלק בשבת

בהא דלא מלמולו לדוד המלך ע"ה בשבת ע"י בגדיו או ע"י
ס"ת שבחיקו, והחידושים היוצאים לדינא

ואם כדצריו שהצגדים מותרים לצנו, הרי זו
ראיה לדעת הפוסקים הסוברים שצגדים
שלצו צהם לא מהני למת כיון שצטלים, דלכן
לא טלטלו צצגדיו. ונראה שם צכיקו של מת
יש צפצים צכה"ג יועיל לצו"ע כמו ככר או חינוק,
וצכה"ג לא יאמרו שזה צטל להצגד.

כ"י שמלאכתו לאיסור שאין בו שימוש
אם עושה בפיס ואם ממלמולין מת עמו
(ב) ולכאורה יש לדון צחירוך המג"א והט"ז
ששאני צגדי מלך שאסורים לשאר צני אדם,
הא עכ"פ צגדים אלו דינס ככלים שמלאכתם
לאיסור, וא"כ הדצר תלוי ועומד צפלוגתת
אחרונים צכלי שמלאכתו לאיסור שאינו ראוי
צצצת לשום שימוש של מלאכת היתר לצורך גופו,
אם עדיין מותר לטלטלו לצורך מקומו (עיין
צשלמי יהודה צארכה), ותלוי גם צנידון
האחרונים צכלי שמלאכתו לאיסור שאין בו שימוש
גם צימות החול כגון כלי מעיר הנידחת שאסור
צהנאה, אם מותר לצורך מקומו, יעויין צזה
צשו"ת אצני נור (או"ח סי' ג"ה). אך אפשר לומר
לצני הצגדים לא שייך צריך למקומו כלל שאינו חופס מקום.

(א) מצואר צשו"ע (סי' ש"א סעיף ג') דהמירו
לטלטל מת ע"י ככר או חינוק והוא הדין
ע"י כל חפץ, וכגון צגדים, וצסעיף ד' איתא דאם
המת לצוש, אפשר לטלטלו גם צלא ככר או
חינוק. וצציאור הלכה כתצ שאינו מוסכם, כיון
דיש סוברים שהצגדים טפלים אליו.

והנה המג"א והט"ז הציאו צסם השל"ה להקשות
מדוד המלך ע"ה שהצריכו להציא לו ככר
או חינוק כמצואר צסוגיא דפרק צמה מדליקין
(דף ל'), והרי היה לצוש צצגדיו. וחירו צצגדי
מלך שאני כיון שאסורים לשאר צני אדם וכמוקצה
חשיצי.

ובספר חספות שצת רוצה להשיג ולומר שצגדי
מלך מותרים עכ"פ לצנו, וא"כ אינס
מוקצה. אבל המנחת חינוך מצוה תצ"ז כתצ שצגדי
המלך אסורים לצנו המלך אחריו, ולפי"ז ניחא
דעת הט"ז והמג"א.

ובשו"ת חקל יצחק (סימן י"ט) כתצ להוכיח
כדעת החספות שצת שהצגדים
מותרים לצנו המלך. וא"כ שצת קושיית המג"א
והט"ז למה לא טלטלו צצגדיו.

בחקל יחזק חירץ שדוד המלך שינא לבוסתן, היה זה מקום שאסור לטלטל לשם את הס"ת (והאריך בזה), ואין הספר תורה דומה לתפילין דחשיבי מלבוש, אלא אינו חשוב מלבוש ואסור לנאח בו, ואע"פ שהיה כעין קמיע לא חשיב מלבוש. ועוד י"ל דגם אם הבוסתן היה רשות היחיד לא נטל הס"ת בזרועו, שלמד בספר צדימו ולא ינא עימו.

והגאון יוסף דעת חירץ שספר תורה של מלך מותר לקרות בו רק למלך ולא להדיוט וא"כ אין בזה שימוש, ושלמה המלך בנו גם לא היה יכול לקרות בו כיון שהיה אונן ואסור בתלמוד תורה, (גם בשבת שאסור בדברים שצניעה שאין אנינות בשבת, מ"מ אסור בדברים שהאכל אסור בהם). ויש לדקדק הרי עדיין יכל ללמוד בו בדברים הרעים.

ועוד י"ל דלשלמה לא היה שימוש בו מפאת אונן שפטור מן המצוות והרי היה צריך להתעסק באציו המת גם בשבת, ואז (בשעת מעשה שנחמק שדוד המלך ע"ה) ודאי היה פטור ואסור לקרות בספר תורה.

ויש לעיין למה הספר תורה לא היה עדיין ראוי למצוות היינו לשלמה המלך ליטלו על זרועו. אך נ"ע בזה שהרי היה קודם משיחה ועדיין לא נתמנה למלך. ולהנ"ל שאונן פטור מכל המצוות כיון שעסק באציו א"כ היה פטור גם ממצוה זו של ס"ת על זרועו.

ויש לדון למה גרע מתפילין שאין מניחים אותם בשבת ודינם ככלי שמלאכתו לאיסור ואעפ"כ מותר לצורך גופו ומקומו. ואולי הספר תורה חשיב מוקצה מחמת חסרון כים (וגם אם נחשב ככלי שמלאכתו לאיסור כבר נכתב בזה לעיל בסמוך).

ואם נאמר שגם בכה"ג שאין בו שימוש מותר לצורך מקומו, מאי איכפת לן שבגדי דוד המלך ע"ה לא היו ראויים לשימוש, הא אפשר לצורך מקומו או לצורך גופו - דמתשמש בהם לצורך גופן, לטלטל בהם את המת.

ובאמת לא קשה כיון דבפמ"ג (ש"ת א"א ס"ק ט"ו) כתב דכלי שמטלטלין מת על ידו הוא דוקא כלי שמלאכתו להיתר, אבל כלי שמלאכתו לאיסור לא יועיל, כיון שטלטול כזה לא נחשב לא לצורך גופו ולא לצורך מקומו, וא"כ ניחא חירון הט"ז והמג"א. ועי' בהערה.

ויש ראיה לדברי הפמ"ג דכלי שמטלטלין מת על ידו הוא דוקא כלי שמלאכתו להיתר, וזה לפי הסוברים שכבר או חינוק מועיל לטלטל על ידם כלי שמלאכתו לאיסור (עי' ש"ת סעיף ה'), דאם נימא דלא כהפמ"ג אטו ב' פטישים זה על גב זה יהיה מותר לטלטל מחמה ללל, (ועדיין יש לעיין בגוונא שצריך באמת את הפטיש בשביל לפתח בו אגוזים אם יכול להניחו על מת ולטלטלו).

והיוצא נפ"מ לדינא מדברי הפמ"ג כבר כתב התהילה לדוד (סי' שי"א אות ד') שאין לעשות מחיצה המתרת בכלי שמלאכתו לאיסור, כגון להניח כלי ביסול על תפילין כדי לכסותם מצוה, או חינוק הנצרך לנקציו ועושה בכלי מחיצה בפני הספרים, דכל זה לא נחשב שימוש בגופו אלא רק להמיר הלכה. ואם יש צדיק לדבר האסור שנעשה בשבת לא נוכל למת עליו כלי שמלאכתו לאיסור כדי להופכו לבסיס לדבר המותר, וכהפמ"ג.

למה לא מצליחו ע"י הס"ת

ב) בתפארת הגרשוני (הוצא ציוסף דעת להגאון ר' שאול נתנון יו"ד סי' שצ"ט) הקשה למה היו צריכים לכבר או חינוק הרי היה ספר תורה בזרועו. ומאנו על זה כמה תירושים.

סימן ע"א

חידושים במוקצה מחמת חסרון כים

פלפולא חריפתא בדין לקח בטעות מוקצה דחסרון כים

(א) יש לעיין במי שלקח צידו בטעות מוקצה מחמת חסרון כים אם חייב להרפות את הכלי מידו, ואפילו שישבר, או שמוחר לו עכ"פ להניחו על הקרקע.

דהנה במ"ז (ש"ח ס"ק י"ג) כתב שזלקה בטעות מוקצה מחמת חסרון כים אין היתר של נמצא צידו, דהיתר זה אמרינן רק בכלי שמלאכתו לאיסור דאם לקחו לצורך גופו או מקומו יכול אח"כ להלך עמו.

ובבלי שמלאכתו לאיסור, המ"ז דן כשלקחו באיסור, דהיינו שלא לצורך גופו ומקומו, אם ג"כ מותר להמשיך ללכת עם הכלי, ודעת החזו"א (סי' מ"ט ס"ק ח') שמוחר - שהרי הוא לצורך מקומו שצריך את ידו, ואף שיכול לנער, לא מצינו בכלי שמלאכתו לאיסור שיהא אסור לטלטל לצורך מקומו היכי דאפשר בניעור.

והשתא יש לעיין כנ"ל זלקה באיסור בטעות מוקצה מחמת חסרון כים, אם חייב להרפות מידו את הכלי - ואפילו שישבר, או שמוחר לו להניחו על הקרקע.

(ב) ומחמת הפסד ממון לצד אין להתיר טלטול מוקצה, שהרי חזינן שאפילו כלי שמלאכתו לאיסור לא התירו לטלטל על מנת שלא יגנב, ומה

דהתירו לטלטל מוקצה מפני הדליקה (כמבואר בסי' של"ד סעיף ז' ס"ק ו') הוא מפאת דחיישינן שלא יעבור איסור יותר חמור.

אך מבואר בסעיף ה' שע"י כיכר או חינוק יש מחירים לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור אפילו מחמתה ללל, וכתב בשער הציון (אות כ"ד) בשם הגר"ז שזהפסד מרובה יש להקל. והנה הגרע"א בתשו' סי' כ"ז פסק דדוקא בכלי שמלאכתו לאיסור, אמנם בחזו"א (סי' מ"ז ס"ק י"א) כתב דה"ה במוקצה מחמת חסרון כים. וא"כ אם נימא תרתי דינא דהגר"ז והחזו"א להתיר במקום של הפסד מרובה ולהתיר כן גם את המוקצה מחמת חסרון כים, א"כ מותר בהפסד מרובה בכלי שמוקצה מחמת חסרון כים - [ויהיה יכול להניח כובעו וכדומה על הכלי ויניחנו על הארץ].

אך יהיה קשה לפי"ז בסוגיא דשבת (קנ"ד ז') בכלים מוקצה שעל החמור דמתיר החזנים והכלים נשברים, הא אם כדברינו יש לו תקנה כנ"ל.

מוקצה שיהיה מותר בפלפולא לאחר זמן (ג) ולכאורה יש לדון שיהא מותר לטלטל את המוקצה מחמת חסרון כים, זכה"ג שאם ירפה את ידו ישבר, והשברים יזיקו לקטנים. דהרי כשישבר יהיה מותר לטלטל את השברים

י"ד) לחלוק על האי הימר דשרי לדחוף מוקצה ע"י מקל, וממילא, מותר ליטול השברים צידו (או במקל - ונחשב כמטלטל צידו), א"כ כבר עכשיו יהיה מותר לו לטלטל.

ונראה דלהסביר שכתב בחזו"א (סי' מ"ז ס"ק כ"א) דההימר לטאטא את הצית הוא לא רק משום גרף של רעי אלא מפאת דחשיבא מתעסק בהימר וכנטילת פסולת מהאוכל וחוב מהיין (ע"י"ש), א"כ יש לדון עוד ולהחיר לו כאן לטלטל הכלי שצידו מאותה סברא, והיינו, שלא נחשב לו שמטלטל ומתעסק במוקצה אלא מפנה המקום, ומתעסק בהימר ולא באיסור.

אך צריך תלמוד אם אפשר להחיר מסברא זו גם כאן. כיון דחזינן בשבת (דף מ"ה ע"א) שהחירו להכניס נר חנוכה לחוך הצית מפני החצרין, והחירו כן רק משום שדאי לסמוך על ר' שמעון בשעת הדחק, והרי התם ג"כ שיין לומר הסברא הנ"ל שמוחר ליטול ולהכניס הנר חנוכה מפני שנחשב למתעסק בהכשר המקום ולא צלטול מוקצה, ולא אמרו כן, ומבואר שלא בכל דבר נחשב מעשהו כמכשיר המקום.

שובר בלי בהרפיית ידו אם הוא

סותר, והנפ"מ

ה) ולכאורה היה לדון להחיר לו שלא להרפות ידו מהמוקצה, כיון שאם ירפה ידו יסחור את הכלי, שהרי ישבר. ונהי דהוה מקלקל ולא הוה על מנת לתקן, מ"מ עדיין אסור מדרבנן. ואין לומר שמה שמרפה אצבעותיו לא חשיבא כוחו ואין כאן מלאכה, וכדחזינן כן לכאורה בסוגיא ובשו"ע (יו"ד סי' ג') לענין המרפה סכין מידו, ושטת, דהרפיית ידו לא הוה כוחו ושחיטתו

א"כ כבר עתה יהיה מותר לטלטל בשביל שלא יזיק אח"כ כשישבר, דמאי שנא לאחר זמן מעכשיו, הרי מטלטל את המוקצה בשביל שלא יזקו מהשברים. ואה"נ, אם אח"כ הם לא יזיקו אלא שיטלטלם מחמת הימר גרף של רעי, בכה"ג לא יהיה הימר לטלטל כבר עכשיו, דאין סברא להחיר עתה מחמת שאח"כ יהיה הימר של גרף של רעי, אבל אם כשישבר הכלי כנ"ל יזיק לקטנים, בזה לכאורה עדיף טפי מגרף של רעי, ויהיה מותר לטלטל כבר עתה.

ומצינו בעירובין פרק מי שהוציאוהו (דף מ"א ב') שהחירו מפני כבוד הצרות להכנס לחוך החמס, ומשמע דמה שמוחר להכנס הוא רק כשצריך כבר להתפנות ולא לפני זה ואע"פ שידוע שיצטרך. וא"כ נימא גם כאן לענין היכא שיהיה סכנה לקטנים ע"י השברים שלא נחיר לו קודם אלא רק אחרי שישבר. אך יש לומר דדוקא בהימר של כבוד הצרות אמרינן כן שלא החירו רק כשנכנס למכז של כבוד הצרות ולא קודם, משא"כ כאן (והרי חזינן לכאורה גם בכבוד הצרות שמוחר לקחת אצנים מיד גם קודם שנחפנה ואכמ"ל).

לחלות בדעת הפ"ז והמ"ב

ד) ועדיין הימר זה תלוי ועומד במחלוקת הט"ז והמ"ב והחזו"א.

ראם נאמר שמוחר לדחוף מוקצה על ידי מקל לצורך מקומו וכמ"ש הט"ז (סי' ש"ח ס"ק י"ח) וא"כ אח"כ כשישבר והשברים יזיקו יוכל לדחפו ע"י מקל. ולא יהיה מוכרח לטלטל המוקצה צידים, א"כ עתה שמטלטל צידים - אין להחיר, אך אם נימא כמ"ש בחזו"א (סי' מ"ז ס"ק

הני אחרונים אפשר דהרפיית ידו מהכלי תחשב לו לסותר.

וא"כ אם נימא דלהני אחרונים איכא בזה מלאכת סותר מדרבנן, יש לחזור לנידון דידן ולעיין באדם זה המחזיק את המוקצה מה חמור טפי, טלטול מוקצה או מלאכת סותר מדרבנן דהרפיית ידו. ואין לומר דעל טלטול מוקצה יעבור ממילא בעצם הרפיית ידו מהכלי, וא"כ אין כאן כל כך גד של טלטול מוקצה דהא בלא"ה קעבר, זה אינו, דהרפיית היד לא חשיבא טלטול מוקצה כיון דדמי לניעור, וכדאמרינן בס"י רס"ו סעיף י"א דביש בידו מוקצה צדין השמשות יורקנו (ולכאורה יורקנו לא דוקא אלא ירפה אצבעותיו), וא"כ יש לדון מה יותר חמור.

ולבאורה יש לומר שכיון ששורש מלאכת סותר מדאורייתא, הוא יותר חמור מטלטול מוקצה דהוי דרבנן (פסחים מ"ח א'). וכמו דמצינו במ"ב סימן רע"ח סעיף א' במלאכה שאינה צריכה לגופה - דעדיף לטלטל נר מוקצה לחולה שאין בו סכנה מאשר לכבותו גם אם הכיבוי הוא מלאכה שאינה צריכה לגופה כיון דעיקרו מהתורה. אך יש לחלק כיון דכיבוי הוא יותר חמור (עיי"ש במ"ב) וממילא אין ראיה כ"כ מכיבוי. ותוס' סוכה דף ל"ו ב' ד"ה בשבת, כתבו דמוקצה יותר חמור מכרמלית. ויעוין בשבת (נ"ד ב') בדברי קמאי מה יותר חמור מלאכה שאינה צריכה לגופה או מוקצה.

ועב"פ, על פי כל הנ"ל יש לנו לומר שיטלטל את המוקצה מחמת חסרון כים ולהניחו על הקרקע ולא ישבור את הכלי.

פסולה. אין לומר כן, שהרי מצינו בצידקא דמיא בכת ראשון דחשיבא כמו לענין שחיטה ורביחה, וכן ציורה חץ בקשת שרק ע"י שמרפה את ידו החץ יוצא. רק שבאמת קשה מאי שנא שחיטה דהרפיית היד מצידקא דמיא.

ובתבואות שור (יו"ד ס"ק ב') כבר הקשה בשו"ע הנ"ל (שמקורו ברשב"א) מצידקא דמיא, וחירץ דבסבין פתיחת ידו כמאן דליחא כיון שהוא עיכב ע"י סגירתו ועכשיו סילק את עיכוזו, וכלא עיכוזו גם הימה נעשית הפעולה, משא"כ בצידקא דמיא עושה מעשה של פתיחה והמים באים מכח ראשון. ולכאורה צריך עיון בסברתו שהרי מ"מ בתחילה סגר ידו וכשפתח בטלה פעולתו הראשונה, ופתיחת ידו עכשיו היא פעולה חדשה. ועדיין יש לדון בסברת התבואות שור לענין יורה חץ ששמיטתו כשירה ותייב משום רוח ואכמ"ל. ומ"מ מבואר דעת התבואות שור שבמרפה ידו ונשבר כלי אין כאן איסור סותר, כיון דכתב דהרפיית יד הוא כמאן דליחא.

אבל מדעת כמה אחרונים אפשר ללמוד דהרפיית יד מהכלי יכולה להחשב כסותר. דציד רמ"ה לסנהדרין (דף ע"ז) ציאר את החילוק בין צידקא דמיא שחייב בכת ראשון, ללקח תריס שפטור, דצידקא דמיא המים נוגעים בדף ומעוכבים על ידו והוי גירי כמו כל גירי דהיינו יורה בחץ שמרפה ידו מהקשת. ולדעתו אפשר להצין דהרפיית היד חשיבא מעשה. ובחזו"א כתב דהמחזיק חינוק בידו והרפהו ומת חייב משום רוצח. (ויש לעיין בתשו' אבני נזר אה"ע סי' קפ"ט שדן צפותח ידו ונפל הגט לידה אם חשיבה נתינה). נמצינו לדעת התבואות שור כנ"ל שהמרפה ידו ונשבר הכלי אין כאן איסור סותר, אבל לדעת

לא, ושצירת הכלי הוי פסיק רישא. וכן דניס לגבי המוציא פתילה ממנורת נפט על מנת למלא נפט והפתילה נכזית אם חשיצא פסיק רישא או גוף המלאכה.

סותר בקלקול ובגרמא

(ז) ועוד יש לומר שיטמוט הכלי אע"פ שישצר כיון שמלאכת סותר בקלקול קילא. ולהסוברים (בסי' ש"מ ס"ג במ"ב ס"ק י"ז) דצתרי דרצנן מקילים בפסיק רישא, יש לנו לומר דאיכא הכא תרי דרצנן מקלקל וגם אינה צריכה לגופה ואולי גם שלא כדרך. וכן יש לומר עוד שכל שאינו סותר צידים ממש מותר, וכדכתב בהגהות הגר"א (סי' ש"ד ד"ה "שאינה מחזקת") דשרינן להסיק בכלים ואין צוה סותר כיון דהוה גרמא. אך יש לחלק ולומר דדוקא התם באש אינו סותר שהסחירה באה אח"כ ע"י האש, משא"כ במשמית מידו שנשצר מיד. (ודברי הגר"א ז"ת שהרי אשו משום חציו וגם זה דמי להצית בגופו של עצד).

ואפשר לפשוט כל הספק הנ"ל מסוגיא דדף קנ"ד ע"ב, דאמרין לגבי "היתה צהמתו טעונה כלי זכוכית" דמתיר החצלים והם נופלים ומשתצרים, ומבואר במ"ב (סי' רס"ו) שאפילו בכלים יקרים אם אינו יכול להניח כרים וכסתות תחתיהם ירפה והם ישתצרו. ומיקשי הא הוי ליה סותר וא"כ יטלטלם כדי שלא ישתצרו, אלא ע"כ שהטעם הוא ככל הטעמים דלעיל - או דלא הוי פסיק רישא, או משום דהוי פסיק רישא דלא ניחא ליה, או דמלאכת סותר צכה"ג קילא. ועכ"פ נמצינו שיטמוט מידו.

ובן אפשר להוכיח עוד מדברי המ"ב צכה"ל סי' רס"ו סעיף י"ב ד"ה יכול לילך, דצמקין של

הרפיית היד אם חשיב פסיק רישא

(ו) ועדיין יש לומר שלא יטלטל אלא ירפה ידו וישצור, כיון שסתירת הכלי בשצירתו הוי רק דבר שאינו מתכוין. ואע"פ שרוב פעמים ישצר, יש לומר דרוב פעמים עדיין לא חשיב פסיק רישא. וצמח"ש"א שצת כתב לענין פותח דלת דהוה פסיק רישא, שכל שעל הרוז הוא כן - חשיב פסיק רישא, אך צריטב"א (יומא דף ל"ד ד"ה א"י אמר) כתב דלהחשיב פסיק רישא צענין ודאומ, וזה לשונו "כל דאפשר צשום צד צלא מלאכה לא חשיב פסיק רישא" וכן איחא צשיטה מקוצצת פרק קמא דכתובות דף ו' ע"ב לענין צקיאין צהטייה. עוד יש לומר שהרי לדעת הערוך פסיק רישא דלא ניחא ליה שרי, וצשעת הדחק סומכים על הערוך. וא"כ, אי אפשר להקל לו צטלטול מוקצה כיון שלדעת הערוך אין כאן סותר.

אולם אפשר לומר דשצירה זו של הכלי לא חשיבא פסיק רישא אלא גוף המלאכה. וכמו שכתב הגרע"א על מה שכתבו חוס' צכתובות (דף ו' א' ד"ה האי) צסם הערוך דדעת הערוך שמפיס מורסא להוציא ליחה הוי פסיק רישא דלא ניחא ליה, ותמה הגרע"א (צדרו"ח) שזה חשיב עושה המלאכה, ולא פסיק רישא, וז"ל "מפיס מורסא מכיון להמלאכה לפתוח המורסא דזהו המלאכה אלא דאין צריך לגופה להוציא ולהכניס אויר אלא להוציא ממנה ליחה, ופשיטא דזה אסור כמו כל מלאכה שאינה צריכה לגופה". וא"כ אולי גם כאן ששומט את הכלי מידו לא הוי פסיק רישא אלא המלאכה עצמה וא"כ חשיב סותר. אך מ"מ יש לומר דחשיב פסיק רישא, כיון שרצונו הוא רק להשמיט את הכלי מידו ותו

מילה לא מחייבים אותו לזרוק מידו כיון שישצר
 "וממנע ולא מהיל". חזינן דכלא סברא זו דאחי
 לאמנועי ממילה, היה לו לזרוק הסכין אפילו
 שישצר. ואולי התם לאו פסיק רישא והו"ל דצר
 שאינו מתכוין.

*

הערה בדין אם מותר ליתן המוקצה לאהר
 (ח) ואגב יש להעיר. דכבר הוזכר לעיל הדין
 דנפסק בשו"ע (סי' ש"ח סעיף ג') דכלי
 שמלאכתו לאיסור שנטלו לצורך גופו ומקומו,
 ועדיין נמצא צידו, יכול להמשיך לטלו למקום
 שירצה. ובתוס' ביצה (דף ג' ע"ב) מבואר דהאי
 דינא נלמד מסוגיא דהתם דלר' יצחק מותר
 לטלטל הכלי לצורך דבר שאינו ניטל אם בתחילה
 נטלו לצורך מקומו.

ובמג"א, בציאור הגר"א ובמשנה ברורה מצינו
 ב' נידונים, אם דין זה של עודן צידו
 הוא בכל מוקצה, ואם דוקא כשנטל הכלי בהיתר
 או אם גם בנטל באיסור. ודעת המג"א בתרומה
 להחירא. ושאר פוסקים פליגי וסברי לומר דדין
 זה לא נאמר בשאר מוקצה כגון במוקצה מחמת
 חסרון כים. והגר"א פליג לגבי הנידון של נטל
 באיסור ודעתו לאיסור - שלא ימשיך לטלטלו.

ובהגהות חכמת שלמה כתב שאם הוא צידו
 מותר להעבירו לאדם אחר, ויליף לה

מדאיתא בירושלמי, שלולב לאחר מנחתו הוא
 מוקצה, ואם כבר הניחו על הקרקע אסור
 לטלטלו אבל מותר ליטלו לאדם אחר. עוד כתב
 שם כדעת המג"א להוסיף, שאם לקח בשוגג
 מותר להמשיך לטלטלו, אבל אם נטלו במזיד
 אסור.

והנה בחזו"א (סי' מ"ט) כתב דמש"כ המ"ב
 דדעת הגר"א שאם לקח באיסור אין
 היתר של עודן צידו, לא נמצא כן בהגר"א,
 והגר"א לא חילק בין נטל בהיתר לנטל באיסור,
 אלא חילק בין כלי שמלאכתו לאיסור למוקצה
 אחר, והוסיף שם בחזו"א סברא להחיר דלקח
 באיסור, שאף אם נטל באיסור כיון שרוצה לפנות
 החפץ מידו חשיבא צורך מקומו, כיון שצריך את
 ידו.

ולפי סברא זו נראה שיהיה מותר לפנות מידו
 גם באופן שיתן המוקצה לאחר הנוטל את
 החפץ ממנו, וא"כ זהו כהחכמת שלמה.

ויש לעיין לפי סברת החזו"א בכה"ג שהמוקצה
 שמלאכתו לאיסור נמצא על בגדו וטלטלו
 באיסור אם יכול להמשיך ללכת עם המוקצה,
 דכה"ג אין לו היתר של צורך מקומו כיון שאין
 צריך לפנותו מידו, שהרי נמצא על בגדו. ועדיין
 יש לעיין אם נימא שאסור לו, האם יש לומר
 דכיון שאסור לו להמשיך ללכת עם המוקצה שהרי
 מטלטלו, זה יגרום להחשיבו צורך מקומו, וממילא
 יהיה לו מותר להמשיך לילך, [אך אם שרינן לילך
 שוב אינו צריך למקומו, והוי כגלגל החוזר].

סימן ע"ב

חידושים בכמה אופנים דטלמול כלי שמלאכתו לאיסור

ע"מ שלא יזיק * לצורך גופו או מקומו של מחר * לצורך מקומו לפני שהגיע למקום * צורך מקומו בשיתוף עם עוד רצון * לצורך - להציל חבירו מעשיית איסור עם הכלי

טלמול לצורך שלא יזיק דבר המותר

(א) קיימא לן שכלי שמלאכתו לאיסור אסור לטלטל מחמה לכל וכדי שלא יגנב, אבל מותר לטלטלו לצורך גופו ולצורך מקומו, והלכך מותר לטלטל פטיש בשביל לפתח אגוזים, ומותר נמי לטלטלו אם צריך למקומו, ואם כדי שלא יגנב אסור.

יש לעיין אם מונח עט על הרצפה או על השולחן וכדומה וקטן יכול לטלו וללכלך עמו את קירות הבית, או פטיש והקטנים יכולים לשחק בו ולהזיק דברים, ורובה לטלטלו כדי שלא יזיקו בו, האם שרי או לא. ובאמת בפטיש ודאי דשרי כיון שהילד יכול לגרום נזק לעצמו, אך הנידון כגון צעט או עיפרון שהילד ילכלך בו את הבית, (ואם יש רק דיו המלכלך לא שייך לדון אם מותר כיון דזה לא חשיב כלי, ואסור). ובנידון זה לנו רצון צמראי.

דחה, לגבי שברי זכוכית שיכולים להזיק אדם כבר כתב הרמ"א (סי' ש"ח סעיף ו') שמותר לטלטל שברי זכוכית למנוע נזק ואפילו צביתו, וציאר צמ"צ בשם הפמ"ג דאף דהתירו לטלטל בכרמלית דרצון רק צנזק דרבים, מ"מ מוקצה קל יותר ומותר לטלטל את השברים. ועיין בסי' ש"ח סעיף ב', שתי דעות לגבי הוצאת מת לכרמלית, ולכאורה תיקשי על הפמ"ג מהתם דקיימא לן כשיטה ראשונה

שמותר להוציאו לכרמלית, ויש לישב. אך אין זה ראייה לענייננו כיון שדברי המ"צ הם צנזקי אדם, ונידון דין אחר הוא - צנזקי כלים, שילכלך ויזיק כלים, וגם דנידון דין הוא בגונא שהמוקצה עצמו אינו גורם נזק מיד, אלא שקטן יכול להזיק על ידו.

וצדדי הספק הם - אם היתר טלטול לצורך גופו ומקומו היינו, שאסרו מה שהוא

לצורך המוקצה אבל הסירו לצורך של היתר לצורך גופו ומקומו, והוא הדין לצורך היתר אחר של שבת, ומה שהסירו לצורך גופו ומקומו היינו, שאסרו מה שהוא לצורך המוקצה והסירו לצורך של היתר שהוא לצורך גופו ומקומו, אבל ה"ה לצורך היתר אחר של שבת, כגון שלא ישבור כלים, וכן נראה בפשטות עפ"י דברי המשנה ברורה סי' ש"ח ס"ק ט"ו. או דילמא שההיתר של צורך גופו ומקומו הוא לא היתר לכל צורך של דבר המותר, אלא היתר רק לשימוש בגופו או לשימוש בכלי לצורך מקומו לפנות את המקום.

ועוד יש לדון להסתפק (להתיר) אם אפשר לדמות מצב זה להיתר של צורך מקומו, וגאמר שהפטיש הנשאר במקום זה מפריע, שהרי כאשר נשאר במקום זה יזיקו רבים על ידו.

(ב) וחזינן לגבי כלים שעל גבי הבהמה שמחיר את החבלים והם נופלים מאליהם (שבת דף קנ"ד), והקשה הרשב"א דלכאורה למה לא יטול

הכלים צידיו לצורך מקום גב החמור, ותי' שאין צריך לגב החמור בשבת. והנה אע"ג שהכלים מוזיקין גם את החמור לא התירו. הרי לנו שכדי למנוע היזק לא שרינן לטלטל מוקצה. וא"כ יש לומר שאם הקטן עלול להזיק כלים שלא זקוקים להם בשבת זו צודאי אסור לטלטלו (וכמו בחמור).

אבל עדיין אין ראיה גמורה לאסור לטלטל באם יזיק דברים שצריכים להם עתה בשבת. ועכ"פ שמעינן עוד מהרש"א, שלצורך מקומו של אחר השבת לא שרינן (ויצואר בזה להלן), והוא חידוש.

ובלשון המאירי שם בסוגיא מפורש שלמנוע היזק לא יכול להתפשט כהיתר של צריך למקומו, שהמאירי כתב לגבי מה שהחמור ניזק מהכלים "נראה שאין צורך מקומו נאמר אלא שצריך למקומו ממש לישיב בו".

ובאמרי בינה (שבת ס"ו ט"ו) כתב גם כן שלמנוע היזק לא חשיב כצורך מקומו והוכיח כן מהרש"א הג"ל דף קנ"ד. ועיין עוד בתהילה לדוד חלק ג' סימן נ"א, לענין מי שאין צריך להשתמש במקומו אלא שאינו רוצה שהכלי יהיה במקום הזה דכזה"ג לא מיקרי לצורך מקומו, ועיין עוד בספר נחלת ישראל פרק צ' אות ג', ובשאלת שאל להג"ר שאל צריי"ש סי' מ"ו אות צ', וסי' מ"ח, ומחזה אליהו סי' מ"ו.

ג) והנה צנר חנוכה אמרינן (בשבת דף מ"ה) דבשעת הדחק מחמת הסכנה כדאי ר' שמעון לסמוך עליו דהגר חנוכה לא הו' צסיס ומותר לטלטלו. ועדיין יהיה קשה הרי נר זה כלי שמלאכתו לאיסור הוא, אלא חזינן מהכא שמותר

לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור בשביל למנוע היזק. אך אם כן יהיה קשה מהרש"א ומהמאירי הג"ל שלא התירו להוריד הכלים מהחמור בשביל למנוע נזק. ואולי נחלק שכלים ע"ג חמור חמירי טפי כיון שהוא טלטול לצורך מוקצה (הצהמה) ולא לצורך היום.

אך צמ"צ (ריש סי' רע"ט) שהציא הדין של נר חנוכה משמע שהתיר בהפסד ממון בסתמא ולא דוקא אם ידוע שיזיקו לדברים של היתר, עיי"ש בלשוננו, וא"כ צריך חלמוד מאי שנא היזק הצהמה מהיזק דסוגיא דחנוכה דשעת הדחק, ויש לפרש שצנר אה"נ לא ידעינן איזה נזק יבוא לו והרי אפשר להיות שיזיקו דבר המותר ולכן מותר בסתמא, אבל בחמור ההפסד הוא רק למוקצה.

והנה בשער הציון רע"ט אות ג' מפקפק בדברי הפמ"ג, דהכא אינו צהול ולא נחיר, אך לענין שמא הגוי יכנו עדיין יקשה מאי שנא מהך דזוכיית דשרינן צסי' ש"ח אף צהיזק יחיד. (וצ"כרבת שמעון" דן צהאי דינא ואייתי מנר חנוכה ומעל גבי החמור, עיי"ש).

ולתמנ"ת הגידון. יש כמה ראיות (וקצת הזכרנו לעיל), חדא מהך דקרנא דאומנא על חמור דאשרינן, שבת קנ"ד. וי"ל דהתם החמור מוקצה וזה לצורך המוקצה. תו מהך דשרגא דחנוכה דסמכינן אר"ש, כמבואר בשבת דף מ"ד א' והרי הו' ליה כלי שמלאכתו לאיסור ואם היה אסור א"כ אף לר"ש ליתסר. תו לדעת תוס' צדף ל"ו דנר וארנקי וסיר ומטה המיוחדת למעות הוה כלי שמלאכתו לאיסור ופליגי ארש"א צדף קכ"ב דס"ל דאינו מוקצה כלל, ואמנם חיקשי דצמ"צ איחא דהנכרי היה גונב המעות, וא"כ הו' לצורך מוקצה. תו יש להציא משיפוד דביצה דף כ"ד דפירש צחז"א דהיתר משום צורך מקומו. עי' בתהילה לדוד צהשמות לסי' רע"ט דהאריך בענין זה.

*

צורך מקומו לפני שהגיע למקום

(ד) עוד יש לדון לענין כלי שמלאכתו לאיסור (כגון פטיש הנ"ל) באופן שאין זקוק להשתמש במקום הכלי אלא שהכלי מפריע לו את הסדר הנכון בצית, אם גם ככה"ג הוי לצורך מקומו. ובמהילה לדוד (ח"ב סי' נ"א ד"ה וז"ל) כתב דבאין רצונו שיהא כאן לא תשיב צורך מקומו. אבל צריך עיון אם הדבר מוסכם.

והנה אם נימא דגם כשמפריע את הסדר חשיב צורך למקומו, יש לדון ^{כשהחפץ} עוד לא מפריע אבל עמיד להפריע (ולא היות צורך מקומו) אם שרינן, דהיינו, להתיר צורך מקומו עוד לפני שהגיע למקום.

ואמנם, עיקר הדבר צריך ראיה שיהא מותר לטלטל כדי למנוע שימלא מקום שעדיין אין האדם שם. אך דברינו יתבאר צפוף דלהלן. דאם נימא דמותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור עוד קודם שהזיק ובשציל למנוע שלא יזיק, וכמו שהסתפקנו לעיל, והוכח משרגא דחנוכה, א"כ שייך גם לדון עוד - אם יהיה מותר לטלטל כדי למנוע הפסד מקום. אבל אם אין היתר לטלטל בשציל למנוע היזק והטעם הוא משום ששורש ההיתר של צורך גופו ומקומו הוא לא היתר כללי לכל עניני היתר, אלא היתר רק לשימוש בגופו או לשימוש בכלי לצורך מקומו לפנות את המקום, א"כ גם לגבי מקום יש לומר דרק אם נמצא כאן ומפריע לו מותר, אבל לא כשעמיד לבוא.

והנה, מסתברא דלצורך מקומו שהתירו, הוא גם אם אין צריך המקום מיד עכשיו, אלא רק לאחר זמן, אבל כל זה אחר שנמצא באותו מקום ומטלטל בשציל אח"כ, משא"כ נידון דין הוא ממקום למקום, קודם שהגיע למקום.

*

מלמוד לצורך גופו וצורך מקומו דלמחר (ה) הרשב"א הנ"ל בשבת דף קנ"ד, כתב להדיא שלצורך מקומו שלמחר השבת לא שרינן, וכגון צורך מקום גב החמור שאין צריך לו בשבת רק למחר, והוא חידוש, דדבר זה אסור מדין טלטול מוקצה, ולא רק משום הכנה לצורך מחר. ובאמת יש לעיין גם בצלצור גופו דלמחר, והיינו, אם לוקח פטיש לפתח בו אגוזים לצורך מחר (בגוונא דיהא מותר משום הכנה) אם שרי, ולכאורה מהרשב"א דכתב לגבי צורך מקומו דלא שרינן, יש לומר שהוא הדין בצלצור גופו.

והנה, בינה שנוצרה ציוס טוב מכסים אותה בכלי כדאמר רבה (שבת מ"ב ב') ורבה סבירא ליה בשבת קנ"ד דכלי שמלאכתו להיתר מותר רק לצורך גופו ומקומו, ומה שמותר לכסות את הביצה כיון דחשיב לצורך גופו, ואע"ג שאפשר להשתמש בצינה רק למחרת. א"כ מדברי רבה נלמד את הספק הנ"ל - דמותר לקחת בשבת סיר צישול ולכסות בו צקצוק דיו שנמצא על הרצפה כדי שלא ינוק וכל כהאי גוונא, אע"פ שאין לו היום שום שימוש בדיו. וא"כ תיקשי מאי שנא מהך דהרשב"א שכתב שצורך מקומו דלמחר לא התירו, דאמאי לא יקח את הכלים מעל הבהמה אף שצריך לגב החמור רק למחר, ויעוין צפמ"ג משצנות זהב סי' רס"ה סק"א. [וצריך לומר דהחילוק הוא, שלכסות צינה זה השתמשות עכשיו ומשא"כ צלקיחת כלים מעל החמור ליכא שימוש בגופם היום אלא לקיחה לצורך מקומו של מחר, וכדהוצאה סבירא זו לעיל צסימן ס"ז].

ונמצא לפי"ז ב' דברים. אחד, שלצורך מקומו דלמחר אסור אבל צורך גופו דלמחר

אולי מותר (כיון שמשתמש כבר עכשיו) וכמו שמותר לכסות צינה וכנ"ל. ועוד נמצינו שלכסות צינה עם כלי חשיב צורך גופו אבל ליטול כלי לא נחשב שימוש לצורך גופו, וכלומר, אם זה לכסות בעל חי צריך ציטול וכדו' כדי שלא יהיה לו קר מותר, אבל אם חם לו בתוך סיר שמכסהו יהא אסור להסירו, שהרי התירו לכסות צינה ולא התירו בחמור ליטול את הכלים, מפאת שהנטילה חשיבה השתמשות בגוף הכלי לצורך הצהמה שלא תנוק, ודו"ק.

(בסימן ס"ז על שו"ע רס"ה, נכתב עוד בענין צורך גופו של מחר).

*

צורך מקומו בשיתוף עם עוד צורך

(ו) יש לעיין אם חפץ מונח על הרצפה, והוא אינו הולך שם אלא מקיף את החפץ ומאריך דרכו כיון שחושש שמא החפץ ינוק, אם מותר ליטול את הדבר על מנת שיוכל ללכת שם. ובספר נחלת ישראל מתבאר דגם זה בכלל מחמה ללל דאסור, כיון שדאגתו שהמוקצה לא ינוק. ולכאורה יש לומר איפכא, שכיון שמפסיד את המקום, נמצא שהטלטול לא לצורך המוקצה, שהרי המוקצה בלא"ה לא ינוק שאם ישאר המוקצה במקומו לא ילך שם, וסיבת הטלטול כדי שיהא לו מקום, וזה שרינן, דחשיב לצורך מקומו.

ואם ינוק ע"י החפץ ולכן אינו הולך שם שחושש שהוא עצמו לא ינוק, ג"כ נראה דהוי צורך מקומו ומותר לטלטלו.

ואם אינו הולך שם לא מפאת הפסד החפץ, כגון שלא איכפת לו שהחפץ ינוק, שהוא חפץ הפקר שאין חפץ בו, אלא שכיון שאסור לשוברו בשבת משום קותר נזהר מללכת שם, גם כזה נראה פשוט שהוי לצורך מקומו.

ואם יש שתי כוונות גם חם על החפץ שירא שמא החפץ ינוק, וגם ירא מאיסור קותר, כזה לכאורה גם הנחלת ישראל יודה שמותר כיון שמלכד דאגתו לחפץ המוקצה גם חם על עצמו שלא ינוק או שלא יעבור על איסור קותר, אבל א"כ איך משכח"ל לאיסור כשירא שיזיק את החפץ (שהרי תמיד יש איסור קותר בשצירתו). אולם משכח"ל, כיון שמלכד מקלקל שרי לשבור את הכלי, ודוקא בפסיק רישא שישבור אסור, וא"כ כל שאינו פסיק רישא אפשר דלא הוי קותר דהוי דבר שאינו מתכוין (ע"י לעיל סי' ס"ו אות ד') וזכה"ג משכחם ליה שיהא מותר (להנחלת ישראל).

*

לצורך גופו - להציל חבירו מאיסור

(ז) יש לדון במליל חבירו מאיסור אם מותר ואם חשיב לצורך גופו, וכגון מי שרואה את חבירו שעמיד להוציא אוכלין מהסיר ע"י כף גדולה וזה חורים שמגביהים את התבשיל והמים נופלים למטה, ורצונו כזה, דאסור משום צורר. ורואה לקחת משם את הכף ולהציל את חבירו מאיסור ע"י שיקח את הכף מהמקום כשהיא ריקה, והכף חשיבה ליה כלי שמלכדתו לאיסור, אם שרי.

ולבאורה זה תלוי בנידון דלעיל אם צורך
 נדדי להציל נזק כלים שהקטנים לא
 יזיקו כלים על ידי הפטיש חשיב צורך גופו,
 דה"ה הכא שנוטלו על מנת שפלוני לא יעשה
 עמו איסור, והנידון הוא אם גם זה נכלל
 בהיתר.

אך גם אם מדין צורך גופו אסור, יש לדון
 להקל, כיון דיש סוברים דמותר לעצור
 איסור דרבנן כדי להציל את חבירו מאיסור
 דאורייתא היכא שאין השני מזיד. ויש לומר
 דדוקא אם השני אנוס, דהא כתבו תוס' אחד

תירוצא דצשוגג הו"ל ללמוד, וכמו צרדיית הפת,
 דאיירי אף צשוגג ולא שרינן לאחרים לרדות.
 ואולי, יכול להניח על הכף כלי היתר ולהוציאה.
 דהא כתב המ"צ (סי' ש"ח שעה"ז אות
 כ"ד) שזהפסד מרובה שרינן לטלטל כלי
 שמלאכתו לאיסור על ידי כבד או תינוק, ונהי
 שהפסד על ידי לכלוך יש לעיין אם חשיבא הפסד
 מרובה (ועל זה הנידון הג"ל צראש הסימן אם
 מותר לטלטל עט שהקטן ילכלך בו את קירות
 הבית) אבל להציל את חבירו מאיסור סקילה יש
 לומר דדמי להפסד מרובה.

בשו"ע סימן ש"ט

סימן ע"ג

מעשה דלונדון

במים עצמו שהתערב, ביטול ודבר שיש לו מתירים

הגרע"א בעירוזין מערכה ד' הביא מעלמו
 קצרא וז וגם בשם הפני יהושע ואלו
 דבריו "שטעם דבר שיש לו מחירין הוא משום
 עד שמאכלנו באיסור תאכלנו צהיתר, וזה שייך
 באכילה שיכול לאכלו רק פעם אחת, אבל צמלאכה
 לא שייך זה, דהא יעשה מלאכה גם היום גם
 למחר" וכתב שם עוד דהפני"י צבינה פרק ג'
 כתב דלענין טלטול מוקצה לא אמרין דבר שיש
 לו מחירין, וכתב שנראה שכוונתו לסצרא וז. אך
 הגרע"א דחה את הדברים עפ"י הש"ך צ"ד
 סימן ק"ב לענין כלי איסור שנחשבו שצריך
 להשהותן עד מעט לעת דלמחר, שיהיה נותן
 טעם לפגם, ולכך נחשב לדבר שיש לו מחירין,
 ומצואר דהש"ך לא נחית לחילוק זה, שהרי בכלי
 יכול לבשל גם היום גם מחר וחשיב ליה דבר
 שיש לו מחירין (ועיין עוד בהערה) ע"כ.

עוד הביא שם דהפני"י גם דחה את מש"כ שצלטול לא אמרין
 דבר שיש לו מחירין מדברי הגמ' צ"ה דף ג' ב' שצ"ה שולדה
 ספיקא אסור, ודין זה של הגמ' שספיקא אסור מחייב גם על
 מה דאיתא התם קודם לכן שאסורה צלטול, וזנו של הגרע"א
 הגיה דאציו סבר שאין הדמיה נכונה, שכיון שמי"מ אסורה
 הצ"ה באכילה אי"כ היא מוקצה (דמאכל האסור באכילה היא
 מוקצה) וממילא אסור צלטול. והנה במוס' הגרע"א למשינות

א) מעשה היה (צלונדון) ציהודי יר"ש שהזמין
 אנשים רבים לקידושא רצא צחנוכה ציום
 שצת. והיין שולחן גדול וסציו כסאות רבים
 עצורס. והנה, המשרתת הנכרית, כשראמה את
 המנורה של חנוכה מאתמול, שעמדה צפתת
 הצית, על כסא, הורידה את המנורה והוסיפה
 את הכסא סציו השולחן.

הבסא הוא מוקצה. מטעם צמים לדבר האסור
 צצין השמשות. וכיון שהתערב צין
 הכסאות לכאורה אין לטלטל את כולם. ולמימר
 שהכסא יתצטל צרוב, זה אינו דהרי מוקצה הוא
 דבר שיש לו מחירין, ואין צטל צרוב (וכמבואר
 צצ"ה דף ד' דמוקצה הוא דשיל"מ).

דעת הגרע"א והצ"ח

ואם צאנו לדון צזה נמצא צ' צדדים להקל.

א. לפי הסצרא הנודעת צשם הצל"ח צפסחים
 דף ט', שאם יכול להשתמש צדבר צ' פעמים
 גם צצצת וגם לאחר הצצת לא אמרין צזה דבר
 שיש לו מחירין, שהרי ההשתמשות של היום לא
 תהיה לו מחר.

הקרוז ולומר שהוא הכסא המקוּה וכל השאר מותרים. (הקרוז היינו למקום שהיה עומד הכסא עם המנורה בתחילה).

אבל לפי מש"כ הפליתי בסימן ק"י סק"ז להקשות על הא דאיתא בגיטין דף ס"ד האומר לשלוחו לא וקדש לי אשה סתם ומת שלוחו אסור בכל הנשים שבעולם חזקה שלוח עושה שליחותו. מה טעם לא נלך אחר הקרוז שהיא המקודשת, ומירץ שם שזה נחשב לקצוע וכמו שנקצוע אין דין רוב, גם אין דין קרוז עי"ש. וא"כ הוא הדין בגידון דידן.

ובתשובת ר"ש איגר צו"ד מירץ על שאלת הפלתי באופן אחר, שדין קרוז דנים מהיכן פרש, אבל לא דנים להיכן הלך ולכן אין להחיר שם בגיטין מפאת קרוז. וא"כ הוא הדין בכסאות שדין קרוז לא יכריע שהכסא בא למקום זה. ומב"ל האמור נמצא שאין להחיר, לא מטעם ציטול ברוב, ולא מטעם קרוז.

ג) ובגמ' שבת (דף מ"ה) אמרו כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק לענין שרגא דחנוכה, וא"כ אולי גם כאן היה שייך לסמוך על ר"ש דלית ליה מוקפה. אמנם צמעה שהיה שם ובגידון דידן ממש לא היה נחשב שעת הדחק.

ד) ואמנם עכ"פ יש להחיר בשופי לומר לנכרי שיקח את כל הכסאות ולהציא כסאות אחרים במקומן, כיון שצבה"ג הו"ל שבות דשבות במקום מנוה (שבות דאמירה בשבות דמוקפה במקום הכנסת אורחים וכינוס לדבר תורה שהיה שם) וגם, שהרי הרמ"א החיר אמירה לנכרי במוקפה כיון שיכול לטלטל מן הנד.

צפ"ג דציצה דן שאפשר שטעמו של רבן גמליאל שם שצטלטול מוקפה ספיקו מותר משום הסברה הנ"ל שצטלטול לא אמרינן דבר שיש לו מחירין, ואע"ג דהתם הם אסורין באכילה, וע"כ שרבן גמליאל מחלק בין אכילה לטלטול, שאע"פ שאסורין באכילה אנו אמרינן שצטלטול מותר כיון שלא נחשב דבר שיש לו מחירין. (ואגב, יש לעיין בדברי הגרע"א שם למ"ד בגמרא שרבן גמליאל מחיר גם באכילה איך רצה לומר שהטעם שמוחר הוא משום שצטלטול מוקפה לא אמרינן דבר שיש לו מחירין הא להאי מ"ד מותר גם באכילה).

ועב"פ נמצינו, לדברי הגרע"א אין כאן היחור של ציטול ברוב, כיון שמוקפה הוא דבר שיש לו מחירין. והמעין יראה גם בדברי הגרע"א בגיליון השו"ע סימן ש"ח לענין מחט שלא ידוע מתי נשברה שהחשיבה הגרע"א לדבר שיש לו מחירין (אף שהגידון רק לענין טלטול מוקפה).

וגם לדעת הר"ן (נדרים נ"ב) דהטעם בדשיל"מ דלא צטיל הוא משום שהוא היחור בהיתר, לא יועיל לן מה שאפשר לטלטל היום ומחר (דלא נחשב לאיסור בהיתר כיון שעכ"פ לענין מחר הוא מותר). אך צו"ד ק"ב מצינו שצדצר הנפגם למחר אנו מקילין שיצטטל עי"ש, הרי חזינן להקל לדינא דלא כסברת הר"ן. וא"כ ה"ה הכא (וכנ"ל).

עוד יש לומר פשוט שאין לדון להחיר מטעם הצל"ח הנ"ל, שהרי גם אם נאמר שלא מחשיבים את הכסאות כדבר שיש לו מחירין, אינן צטלין מפני שהם דבר שצמנין - שנמכרים לפי מנין ולא צטיל, וכמבואר שם בציצה דף ד' דלא צטיל. אך כסאות משומשים נמכרים בחור ריהוט ישן יחד, ולא כל כסא לחוד (והכל לפי הענין).

קרוז ורוב

ב. שייך לדון להקל מצד אחר. דהא קיימא לן בעגלה ערופה שהעיר הקרובה מציאה עגלה ערופה, מדין קרוז. ואולי גם כאן נלך אחר

סימן ע"ד

מוקצה שנתערב בהיתר - אם עושה בסיס

שלהם, א"כ המקום נחשב בסיס שלהם דאח"כ כשנאסרין קא עבדי בסיס.

ובספק זה כבר נכתב לקמן בארוכה (בסי' ע"ט ופ') שהוא ספק גדול בכל דין בסיס, צמי שמניח מדעת א"כ אין דעתו להניח איסור, וכגון צמיניח בקדירה אוכל שאינו מוקצה ואח"כ מצלה בשוגג שהאוכל נעשה מוקצה, האם הסיר נעשה בסיס. [והנה מדברי החזו"א שהדס צין השמשות צין סוכות לשמיני עזרת מותר לטלטלו, לכאורה חזין דאזלינן צתר שמיא שאסור להשתמש בו].

לחלק בין ביצים שנתערבו
לבהמות שנתערבו

(ב) והגרע"א דדו"ח צ"ה דף ו' כתב לענין צהמה שכלו חדשה ציום טוב, ומכנים ידו למעי אמה ושוחטה, שהיא מוקצה, והקשו האחרונים אמאי הוי מוקצה הא איתקצאי צין השמשות רק מחמת יום שעבר (דילמא עדיין יום ולא כלו חדשיו), ומוקצה מחמת יום שעבר לא אמרינן, וכתב על זה הגרע"א "ולי לא קשה מידי שהרי אם ישחט לא יוכל לאוכלו והצטר נאסר לעולם, כיון דהוי ליה ספק נפל, וא"כ אסור לשוחטו ויש כאן מוקצה מחמת איסור מלאכת יו"ט". ויעיין צמהרש"א צ"ה ו' שדן על תוס' לזקמה צשמיני, ויש לעיין.

(א) הפמ"ג צסימן ט"י צא"א אות ח' וצראש יוסף שצת מ"ז כתב לגבי צינים שנולדו צערב יום טוב ועומדים צמקומם, ואח"כ נולדה צינה ציום טוב ונתערבו, דעתה יש לפנינו רוב היתר, מ"מ כולם אסורים כיון שהצינה לא צטלה צהן, דהוי דבר שיש לו מחירין.

ואף להצ"ח צינה ט' שאם אפשר להשתמש גם היום גם מחר לא מיקרי דבר שיש לו מחירין, מ"מ כיון שצינים עיקרן לאכילה ולא לשימוש א"כ כיון שצאכילה ודאי אסורין מדין דבר שיש לו מחירין, ממילא כבר אסורין צטלטול (ראה לעיל צסמוך צסי' ע"ג צמעשה דלונדון) ואע"פ שהצינים ראויין גם לסמוך צהם כרעי המיטה, מ"מ עיקרן לאכילה. וכן הוא לגבי צבל שאע"פ שיש לו שימוש צהנאה שאינה של כלי מ"מ עיקרו לאכילה ולכן הוא מוקצה וגם אסור צטלטול. והיה לשאול על זה מאחרוג ציום טוב צצצת שאינו מוקצה אע"ג שאסור צאכילה כיון שעומד לריח (אצל אין עיקרו לריח דאז היה דומה להדס), וצריך לומר דמכל מקום השימוש צאחרוג לריח הוא יותר משימוש צצינה לסמוך צה כרעי המיטה, חדע שהרי צינה של טריפה אף שנולדה צערב יום טוב הוי מוקצה אע"פ שאפשר לסמוך צה כרעי המטה. ואין לומר שהטעם צצינת טריפה משום תקלה, שהרי מותר להשהות צינת טריפה צצית צציל להאכיל לכלבים. (ויש לשאול שא"כ צינת טריפה חתיה כמאכל צהמה שמאכילים לכלבים וצ"ל דאינם אוכלים צינים. ויעיין צהילה לדוד).

הפמ"ג דן ונשאר צספק אם צינים אלו גם עושים בסיס, והעולה מדבריו שודאי כל הצינים נעשו מוקצה ודאי, כיון דאסורין צאכילה, אלא שיש לדון שהצינים שנאסרו לא יעשו בסיס כיון שהוא הניחם צתורת היתר (וצסיס צריך דעת) ונעשו רק אח"כ מוקצה, או כיון שסוף סוף הניחם מדעת ורואה שהמקום יהיה בסיס

ולפי"ז, גם אם לא נאמר כהפמ"ג שכל הצינים נעשים מוקצה, אלא שהן רק ספק מוקצה, מ"מ צהמות שנמערבו, היינו שנמערבה צהמה כשרה צהמה טריפה, שניהם מוקצה ודאי, ועל פי סדרת הגרע"א הנ"ל כיון שהצהמה אסורה בשחיטה הכל מוקצה מחמת ספק. וכן בשר חי שאי אפשר לאוכלו חי, שנמערב בצשר חי של טריפה כיון שהצשר אסור צבישול משום שאסור לאוכלו מספק, הוי מוקצה מחמת איסור. (אבל צינים מחר יהיו מותרים, ואין עליהם דין איסור, אלא שאין לאוכלם מחמת ספק, וצ"ב).

ג) ועפי"ז יש להקשות לר' יוחנן הסנדלר (דהשוחט בשבת אסור גם לו וגם לאחרים), איך שוחטין צהמה ביום טוב שאחר השבת, הרי צבין השמשות אסורה בשחיטה כיון שמהא אסורה באכילה, אם ישחוט משום ספק מעשה שבת (וכן הקשה צנח"א דוד צחי' על דרו"ח צינה). ולכאורה לא קשה כלל כיון ששייך לשחוט שלא כדרך ואינו אסור מדאורייתא, וגם כל איסור מעשה שבת הוא מדרבנן, ובספק צבין השמשות יש להקל, אך י"ל שזה טעות, כיון שמ"מ עדיין קשה איך אופים צקמח ביום

טוב שלאחר השבת הרי צבין השמשות אי אפשר ואסור לאפות, והכא אין לומר שיאפה צבינו לדעת מהר"ם אר"ז שלא מועיל שינוי צבישול. אך שעדיין י"ל שיכול לאפות ע"י נכרי. משא"כ בשחיטה שלא שייך ע"י נכרי ששחיתתו פסולה.

רוב ומיעוט בתערובת - לענין בסיס (ד) יש לעיין בשלושה פירות, שנים היתר ואחד ערלה, ואחר מההיתר נמערב צפרי הערלה, שעתה שנים מאלו שעומדים על השולחן אסורים באכילה, האם הם עושים צקים. ונדדי הנידון האם נאמר שאוליין כלפי שמיא והרי הרוצ היתר, וא"כ לא יעשה צקים, כיון שהרוצ היתר. כמבואר בסי' ש"ח ועי"ש במ"ב. או דילמא כיון שא"א לאכול את שני הפירות הו"ל שניהם מוקצים לגבי עשיית צקים. ולטלטל כל פרי מהשנים ודאי שאסור כיון שכל אחד הוי ספק מוקצה והנידון הוא לענין צקים (א.ה). ואין זה שייך לנידון הפמ"ג הנ"ל, דהתם כל המונח על הצקים הוא בכלל התערובת, והכא הנידון כשהפרי השלישי אינו בתערובת אלא רק שנים, אם צכה"ג שייך להחשיב רוצ היתר).

בשו"ע סימן ש"ט ש"י

סימן ע"ה

כשפקע המוקצה עצמו אם פקע גם הבסיס

(א) בגמ' שבת דף מ"ג קאמר רב יוסף דהטעם שאין נותנים כלי תחת התרנגולת לקבל ביצתה, משום ציטול כלי מהיכנו. והקשו בגמ' מחצית טבל שנשברה שמיצא כלי אחר ומניח תחתיה ואין חושש משום ציטול כלי מהיכנו, ומירצו דטבל מוכן הוא אלל שבת, שאם עבר ומקנו מחוקן. ולאחר שיעשר יפקע דין מוקצה מהטבל, וכן יפקע דין הצבים. ע"כ.

ויש לעיין בטבל שעמד על צבים עוד מערב שבת, ואח"כ עבר ומיקנו אם יפקע דין הצבים. דיש לומר דנהי דלגבי הפירות ענמן אינם מוקצה מכאן ולהבא אלל לגבי הצבים נימא מיגו דאימקלא.

דבמוג' הגמ' הנ"ל דפקע הצבים אין להוכיח, כיון דמיירי בצבים שניהם באמצע שבת, ואין מוקצה לחצי שבת, וא"כ ליכא ראייה לגונא שהמוקצה היה מערב שבת. אך עדיין יש לנו למימר, דתירוצ' הגמ' "טבל מוכן הוא אלל שבת" הוא גם למ"ד יש מוקצה לחצי שבת, וא"כ שפיר יש להוכיח ממאן דאמר יש מוקצה לחצי שבת, שכל שפקע הטבל והמוקצה, פקע גם הצבים, ונ"ת.

ולבאורה יש לפשוט הדבר מקושיית הרש"א אדברי הגמ' לקמן (דף קנ"ד) לגבי שקין של טבל שעל גבי החמור, שהקשה שם הרש"א והרי טבל אם עבר ומיקנו מחוקן. ולכאורה מה קשיא ליה הרי עכ"פ הווי מוקצה מחמת השקין גופייהו שהם צבים מערב שבת מחמת הטבל שצמחם, שגם אם יתקן הטבל עדיין ישארו מוקצה. אלל ע"כ דאמרינן שכיון שמחוקן את הטבל פקע הצבים.

ויש לחקור באופן שהטבל ישרף, שכבר אינו כבר בעולם אם צכה"ג מ"מ הוא צבים. או שאדרבה עדיף טפי.

(ב) והשאלה יש לעיין, אם אינו מעשר את הטבל רק לקחו מהצבים והניחו על הארץ. ובפשוטו יש לומר שנשאר צבים שהרי הטבל ממשיך להיות מוקצה, ומאי שנא מכל צבים, שאין מועיל אם מורידו מהצבים.

וא"כ נמצינו, שאם יורידוהו מהצבים לא יפקע הצבים, ואם אח"כ כשהוא על הארץ יעשרנו אז יפקע הצבים. וזה דבר חדש, שפעולה צפרי כשאינו כלל על הצבים, מפקיעה צבים.

סימן ע"ו

כמה אנפי דבסיס שיש לדון בהם

בסיס - בשותפין, שואל ושוכר, הפקר, איסורי הנאה, קטן
שעשה בסיס, בסיס כששכח שישבת, בסיס לכלי שמלאכתו
לאיסור ובסיס מן הצד

נעשה בשבת, יהיה מותר כשעצר הזמן של
השאלה, אבל אם נעשה הבסיס בערב שבת, יש
לומר מיגו דאיתקאלא. [וזה שייך לנידון הנ"ל בסי'
ע"ה, בטבל שהיה על בסיס ועצר ועישר את
הטבל, אם פקע גם הבסיס, או דאמרין מיגו
מיגו דאיתקאלא, דה"ה כאן].

בבסיס שאינו שלו, יל"ע עוד. דבסיס' ישנים (מ"ד ז') הביאו
מהא דאיתא בסוכה דף מ"ג ז' שהבייתוסין כיסו את המורכיות
באצנים, וכתבו דמ"מ לא נחשב כשוכה והו' מוקצה. וז"ב הא
מ"מ הו' אינו שלו ואמאי נאסרו. וזריך לומר שהתוס' ישנים
והתוס' פליגי בהא - בדבר שאינו שלו אם עושה בסיס. (ועיי"ש
בחסו' סוכה שדנו אם בערבות צעין לכס). אבל עדיין קשה
איך אמ"כ נטלו הכהנים את הערבות הא הו"ל מיגו דאיתקאלא.
וכי תימא דמנזיה דערצה דוחה מוקצה, אמ"כ גם כשהאצנים
עליהם יהיה מותר. ולר"ש דלית ליה מיגו דאיתקאלא אחי שפיר,
אבל לא משמע דלית ליה לר' יהודה האי עובדא.

דעת קטן בבסיס

(ב) לענין קטן אם חשיבא דעת, ויעשה בסיס,
עיין בקונטרס אהבת שלום למהרש"ם על
מנחת שבת (סוף אות ד') דכתב בשם התוספות
שבת דלא הו' בסיס משום שאין לו מחשבה.
ולכאורה צריך עיון מסוגיא דחולין (דף י"ג)
דבמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו יש לו מחשבה.

(א) מצואר בתוס' שבת דף מ"ד ז' ד"ה י"ש
עליה מעות", שדין בסיס הוא דוקא במניח
ולא בשוכה. וממילא אם אדם אחר מניחו צעין
שיניח לדעת הצעלים, ואם הניח שלא לדעת
הצעלים לא הו' בסיס, דאין אדם אוסר דבר
שאינו שלו. וכן נפקס בשו"ע סי' ש"ט.

ובששנים שותפים בחפץ יכול שותף אחד
לעשות בסיס, כיון שיש לו שותפות
בחפץ. וכן שואל או שוכר יכול לעשות בסיס, כיון
שיש לו רשות להשתמש בחפץ. ובדבר של הפקר,
נראה שאינו יכול לעשותו בסיס, אע"פ שיכול
להשתמש בו, כיון שמכל מקום אינו שלו.

ולענין איסורי הנאה שהם אינם שלו, בפשוטו
יש לומר שאינו יכול לאסור. כמו שמצינו
(בבבלי פ"ז מ"ד) שאם זרע כלאים בשביעית לא
נאסר כיון דהוה הפקר.

ואם שאל את החפץ לזמן ותוך הזמן עשהו
בסיס, ועצר זמן השאלה, לכאורה הו'
בסיס רק לאותה שעה, ואמ"כ פוקע דין בסיס,
אף בשעה שהחפץ המוקצה עדיין עליו, כיון שאין
לו רשות יותר להניחו עליו. ואמ"כ אם הבסיס

בפים בשוכה ושבת ואח"כ נזכר

(ג) בשבת דף מ"ד ז' הקשו חוס', הא אם לא הניח לדעת אלל שכת והניח אין עושה צמים, אח"כ איך משכחת לן שמיני מעות על מיטה בכוונה באמצע שבת, דנשלמא שוכת ומניח בשוגג משכחת לן, אבל בכוונה היכי משכח"ל (ולא הוי צמים אלל צמניח). ולבאורא יש לומר דמשכחת ליה בג' גווני. דבתחילה באמת שכת והניח ואח"כ ניחא ליה. עוד משכחת ליה, צמניח בכוונה אבל שכת שהיום שבת (ראה להלן צמנון). עוד משכחת ליה צניער את המוקצה ממקום שלא היה צמים למקום אחר, ושם הוי צמים.

והא דמשכחת לן צמניח ושכת ששבת, הנה אם שכת שהיום שבת והניח על המטה קודם שזכר ששבת ורק אח"כ נזכר, באמת יש לדון דאפשר דצכה"ג לא הוי צמים, ועי' בהערה. דקצת יש להוכיח מהגהות מרדכי דלא הוי צמים, דהוא מירך כאן איך משכח"ל בכוונה - בשכת ונטל מוקצה צידו וזכר ומיד הניח על המטה. ויש לשאל מאי טעמא אמר "שזכר", הוי ליה להמרדכי לומר שכתהניח על המיטה עדיין שכת ורק אח"כ לאחר שהניח על המיטה זכר ששבת, אלל מוכח דסבירא ליה דאם בשעה שהניח לא ידע ששבת לא הוי צמים, כיון דאין סהדי שאם היה יודע לא היה מניח, ואולי מטעם אחר.

אך זה דוחק לומר כן שאם שכת ששבת - לא הוי צמים, וגם יהיה קשה על זה קצת, מכל עם הארץ שהניח מוקצה על צמים ולא ידע כלל הלכות שבת האם נימא שלא יעשה צמים.

*

כלי שמלאכתו לאיסור אם עושה בפים

(ד) כלי שמלאכתו לאיסור שמוותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו, אם משוי צמים לענין שיאסור

הצמים לצורך גופו ומקומו, דן בזה צמ"ג (מש"ז), ובתהילה לדוד (סי' ש"ח ס"ק א') כתב לאיסור. ולמלאכה את הצמים מחמה ללל כשרצונו גם שהמוקצה שעליו יהא מחמה ללל בזה יש לאסור לכו"ע, כיון דצכה"ג הוי טלטול מן הצד לצורך דבר האסור. וקשה לכאורה על הישועות יעקב והתהילה לדוד שכתבו שאסור לטלטל הצמים מחמה ללל דוקא אם הוי צמים לכלי שמלאכתו לאיסור, אבל אם לא הוי צמים מותר, וקשה הא אם כוונתו על המוקצה הא בכל גווני אסור דהו"ל גם טלטול מן הצד לצורך דבר האסור (המוקצה שעליו). ואולי הם כתבו דצריהם כשרצונו מחמה ללל רק לכלי התחתון.

(ה) ויש לעיין לשיטות האוסרים צמים לכלי שמלאכתו לאיסור, בגוונא שצריך לצמים, למה לא יוריד את הכלי שמלאכתו לאיסור דהרי הוה ליה כלל צורך מקומו, וצ"ע. ויש לומר שהם אמרו דצריהם באופן שהיה מונח על הצמים כזר צדין השמשות דצכה"ג גם אם יטול את המוקצה אסור לטלטל את הצמים מפאת מיגו דאיתקצאי, אבל אח"ג באמצע שבת יהיה מותר, וצ"ב.

האם יש בפים מדהצד

(ו) צמ"ג ס"ק ו' הביא את דברי השואל (צפסקי מהרא"י) שרצה לומר שאם מניח מוקצה ולא איכפת ליה שהאסור יהיה למעלה והמותר יהיה למטה או להיפך לא הוי צמים. והמג"א כתב דהדין עם השואל והציא כמה ראיות.

אחת מראיותיו של המג"א, ממחמה ציום טוב ועליה שצרי ענים מוקצין ואפר, דמותר לטלטלה כיון שהיא צמים לאסור ולמותר.

ולהרמז"ם הרי מיירי כשהשצרי עזים מונחים על האפר מלמעלה, וא"כ מה טעם אין האפר נעשה צסים ע"י השצרי עזים שעליו, אלא ראייה שאם לא איכפת ליה לא היו צסים.

וברב על זה הגרע"א בגליון דאין זה ראייה, דשאני אפר דכל פירור ופירור עומד בפני עצמו, ולכן שצרי העזים אינם על כל האפר, ונהי שהאפר שתחת העזים נאסר אבל האפר שצנידיהם אינו נאסר (וכן כתב הא"ר, הציאו בחוספות שבת).

והיה אפשר לתרץ דחיית הגרע"א. דהנה יש לעיין בצסים שהמוקצה נשען עליו לא מלמעלה אלא מן הצד אם צכה"ג נחשב צסים. ומצינו צנר על הדלת (מן הצד) דכתב במ"צ סי' רע"ז ס"ק ז' שאין הדלת צסים כיון שהדלת היא חלק מהבית, ומצואר דעלמא שלא צדלת הוא צסים אע"פ שזה מהצד. (ויש לדחות שגם צדלת לא מיירי מן הצד אלא שיש כמין דף צדלת ושם הנר עומד). ומצינו עוד צכים תפור בצגד דהוי הצגד צסים, וזה הרי מן הצד, הרי שיש צסים מהצד, אך גם צזה שייך לומר צאופן שהצסים הוא כלפי מטה, והדבר צריך תלמוד. ובפשטות לא מצינו צסים אלא כלפי מטה. ובפמ"ג (סי' ש"ח במשכנות זהב צסוף הפתיחה) דן לגבי מה שלמעלה ומשמע למוקצה שתחתיו, שיהיה צסים דלמעלה, אך צ"ע אם דבריו מוסכמים.

ועב"פ, אם נאמר דאיכא צסים גם מהצד, א"כ צמחתה הנ"ל י"ל שכל האפר נאסר, וגם האפר מן הצדדים, כיון שאם ניטול

אפר מהצד יפול האפר שלידו ואחריו יפול גם וכו' עד שיפלו השצרי עזים, נמצא שהכל צסים (ואז י"ל בקושיית הגרע"א על ראיית המג"א).

וחנן אמת שהמג"א עצמו לשיטתיה אין יכול לסבור שכל האפר שצמחתה נחשב לצסים, שהרי האפר מן הצד ודאי נחשב לא איכפת ליה ולא הוי צסים, אבל מ"מ לא קשה עליו איך הציא ראייה דלא כמהרא"י, דהראיה יכולה להיות לשיטתו דמהרא"י שצלא איכפת ליה הוי צסים, והצן.

אבל לגוף הדבר, לא מצינו לומר כן בעלמא שהמניח מוקצה בקופסא מעורבת עם הרבה חפצים שכולם יהיו צסים מטעם שאם יקחו את זה יפול זה וכו'.

ובאמת יש לדון ולומר שגם אם בעלמא יש צסים מהצד, מ"מ צכה"ג כולי עלמא יודו שלא הוי צסים, כיון שלא איכפת ליה מהצד כלל, והיינו דגם למהרא"י שצלא איכפת ליה נעשה צסים, זה דוקא כשהניח המוקצה על הצסים דאז נעשה צסים בכל גווני, אבל כאשר הצסים מן הצד, שלא הניח וגם לא איכפת ליה, אין הצדדים נאסרים.

וא"כ שוב אין לנו לדחות את דברי הגרע"א, כיון שצמחתה האפר שמהצד לכו"ע לא הוי צסים, ושפיר רצה הגרע"א לדחות את ראיית המג"א. וגם, שגוף ההנחה שהאפר יפול אם יקח סביביו, דבר זה חלוי צמציאות, ואם רק יחזי קימעה לית לן צה.

בשו"ע סימן ש"י

סימן ע"ז

במים בארון עם אצטבאות ועגלת תינוקות

(הוצא צביאור הלכה) למה לא נחשיב את החצית כבסיס לאסור ולמותר שהרי החצית שעליה חזן מלאה ג"כ ציין המותר. ותירץ שכיון שהאזן מונחת על החצית למעלה במקום בפני עצמו גבוה מהיין חשיב בסיס לאזן ולא ליין.

ולפי דבריו נלמד לכאורה בארון עם אצטבאות שבאחת יש מוקצה ואצטבא השניה דבר היתר, ולא נאמר שהארון נחשב בסיס לדבר האסור והמותר להחיר לטלטלו. ואע"פ שהמגירה עצמה מותרת בטלטול כיון שאה"נ היא עצמה בסיס לאסור ולמותר, מ"מ את כל הארון יחד אסור לטלטל כיון שהוא בסיס לדבר האסור, ואין מחשיבין את הארון כבסיס לאסור ולמותר, וכמו בחצית הנ"ל.

במו כן צעגלת ילדים ויש זה למטה מוקצה (צכה"ג שהניח), לא יטרפו הכרים והכסתות או החינוק שעל העגלה מלמעלה, ויהיה אסור לטלטל את העגלה.

(א) הנה בסיס לדבר המוקצה הוא עצמו מוקצה, והם דברי הגמ' (שבת קמ"ד) באזן שעפ"י חצית דמותר לנערה רק אם שכחה אצל אם הניח בכוונה אסור, כיון שהיא בסיס. עוד אמרינן שבסיס לדבר האסור וגם לדבר המותר מותר, והיינו מה שאמרו בגמ', דכלכלה שיש בה תרומה טהורה ותרומה טמאה יכול לטלטלה אם צריך את התרומה הטהורה, גם אם הטהורה נמצאת תחת הטמאה. שהרי באופן זה מירי התם. דאם נימא שהתרומה הטהורה למעלה, הרי צכה"ג גוונא יכול לקחת ולהוציא את הטהורה שמלמעלה ולא היו מחזירים לו לטלטל את הכלכלה כולה, (דכל שאפשר לנער לא שרינן אף היכא דלא הו' בסיס), אלא ע"כ שגם אם הטהורה נמצאת מתחת לטמאה או שהיא מעורבת עם הטמאה, כיון שאינו יכול לנער את הפירות על הארץ באותו מקום מחמת שיטופו, יכול לקחת את כל הכלכלה ממקום למקום כיון דהוי ליה בסיס לדבר האסור ולדבר המותר, ע"כ תוכן דברי הגמ' בדין זה. ועוד מצינו בגמ' אופן של בסיס לאסור ולמותר, במחמת דיום טוב שיש עליה אפר שאינו מוקצה ושדרי ע"ס שהם מוקצה, דמותר לטלטלה (כמבואר בשבת דף מ"ז).

וברינא דאזן על פי החצית כבר הקשה התוספות שבת צ"ס אליה רצה

והנה צמאירי ריש פרק נוטל הקשה ג"כ כנ"ל למה החצית נחשבת צקים רק לאסור. ותירץ כיון שאי אפשר לקחת את היין בלי לקחת את האבן להכי היא החצית צקים. ואע"פ שיכול לגער את האבן וליטול את היין מ"מ עתה האבן מונעת את לקיחת היין.

ונבצינו דבכה"ג של ארון עם אנטבאות, להחוספות שבת אסור ולדברי המאירי מאירי אין הכרח שאסור.

ויש נפ"מ אחרת להיפך, אם לחצית יש צד צדקה שאפשר להוציא את היין דרך שם והאבן אינה מונעת את לקיחת היין, שבה"ג להמאירי החצית אינה צקים ונחשבת צקים לאסור ולמותר שהרי אפשר למזוג יין גם ללא לקיחת האבן, אבל משא"כ לחוספות שבת עדיין יהיה לחומר.

ובל זה לענין טלטול החצית כולה יחד, אבל לגבי פתיחת הצד עזמו יש לדון שגם לחו"ש שהחצית צקים מ"מ יהא מותר, והיינו אם נאמר שמותר לפתוח דלת של חיצה שהיא עזמה מוקפה משום צקים (עיי' מנחת יצחק ח"ב סימן כ"ב).

(ב) עוד נפ"מ צין המירוץ הנ"ל, באופן שהחצית נמצאת על שולחן. דלהמאירי יהא לחומר כיון שהיין כמאן דליחא כיון שאין יכול לשחות בלי טלטול האבן, וממילא השולחן צקים להחצית המוקפה שעליה אבן, אבל לחוספות שבת יהא לקולא כיון דהכא אין לנו מחשיבים את המוקפה וההיתר שהם בשני מקומות (כמו בחצית ועל גבה אבן) אלא מחשבים כמו ששניהם על השולחן יחד בשטח אחד, ומחשבים שעל השולחן יש היתר ואסור על שטח אחד, [וכמו טהורה על גבי טמאה בכלכלה].

בי דוקא לגבי החצית לא נחשב היין לשטח אחד עם האבן, משא"כ לגבי השולחן לנו מחשיבים שעומד עליו גם היתר וגם אסור, והוא צקים ^{לדבר האסור והמותר, ודו"ק.}

(ג) יש לדון אם הטהורה מעל הטמאה ויכול לקחתה אך מהמקום שהכלכלה נמצאת יהיה לו טירחא ללכת כמה פעמים עד המקום שרואה להניח את הפירות של הטרומה הטהורה, אם טירחא זו יכולה להיחשב כאינו יכול לגער ויהיה לו מותר לטלטל את הכלכלה.

סימן ע"ח

אם בסיס דמי למדרס הזב

(א) יש לעיין במוקצה שחתמו שני בסיסים וכל אחד יכול, שלענין מדרס הזב שניהם טהורים מדין זה יכול וזה יכול כמצואר בשבת ז"ג. ועי' בחשו' הרשב"א סי' שכ"ח, ובחשו' חכם נבי והנידון הוא אם בסיס דשבת דומה לדין מדרס הזב לגבי בסיס, וכגון אם הניח מוקצה על שני מקומות יחד וזה יכול וזה יכול. ועוד אופן, ביצה שמחלגלת במדרון והניח עליה כלי למנוע את המשך נפילתה, ועמה נסמכת הביצה על דופן הכלי וגם על הקרקע, וכאן, זה אינו יכול וזה אינו יכול, וכה"ג בזב מטמא. האם מדמינן לזב ונעשה בסיס. (וממילא גם חסור לו לעשות כה"ג למנוע מביצה להתדרדר ע"י כלי, משום דמצטל כלי מהיכנו).

(ב) והנה דעת הגאון בעל "זרע אמת" וכן הוצא בחי' הגרע"א (שבת ז"ג) שאם ג' בני אדם הוציאו דבר שכל אחד מהם אינו יכול להוציאו לבדו אבל שנים מהם יכולים להוציאו, ככה"ג כולם פטורים, כיון שלגבי כל אחד ואחד אנו אומרים שמבלעדיו היו האחרים יכולים לעשות את המלאכה, והוי כמו זה יכול וזה אינו יכול, והם מדמים מלאכה זו לדין מדרס הזב וסוגיא בשבת דף ז"ג.

ועתה אם נבוא לדמות גם דין בסיס למדרס הזב, יל"ע בגוונא שמניח מוקצה בצורה

הנ"ל ששניהם יכולים ואין צורך בבסיס השלישי, האם אף אחד לא יהיה בסיס, או שמא כיון שעכ"פ המוקצה מונח עליהם נעשים בסיס, ושאינו בסיס ממדרס הזב. והיה אפשר להוכיח ממפה שעל שולחן ועליה נרות שנעשית בסיס אע"פ שיכול להניח על השולחן ללא מפה ועל מפה ללא שולחן, אולם יש לדחות שלגבי הגובה הו"ל זה אינו יכול וזה אינו יכול, וכמו בדין שעל מטה דמטמא מדרס (כדאימא במתני' כלים פכ"ז משנה ט').

וייש להביא ראיה משבת דף מ"ג, שהקשו בגמ' איך מותר להניח ספסל תחת קורה שנשמטה הא מצטל כלי מהיכנו, שלא יוכל ליטול את הספסל משם, וחירונו בגמרא שלא דחק את הספסל כל כך ואפשר להוציאו. ולכאורה קשה גם אם לא דחק את הספסל עדיין יהיה חסור ליטולו ממקומו, משום שהוא בסיס של הקורה. ואולי יש לומר בקושיה זו, דכיון שהקורה עומדת גם בלא הספסל (רק שנשמטה קצת ממקומה והעמיד ספסל שלא חיפול עוד) לא הוי בסיס, כיון שמדמינן - לזה יכול וזה אינו יכול. וא"כ הרי לנו ראיה לספק הנ"ל.

[אך אין זה מוכרח, כיון שאולי ככה"ג של קורה שנשמטה חשיב זה יכול וזה יכול, ולכן לא הוי בסיס].

(ג) והנה יש להסתפק ספק עמוק, דידוע דעת המג"א סימן ש"ט סק"ו שאם הניח מוקצה בחיבה שיש בה חפצים, על גבי אחד מהחפצים,

שהחפץ לא נעשה בסיס, כיון שאין לו נפקותא
בהנחתו.

ועתה אם נאמר שיש דמיון בין דיני מדרס הזב
לדיני בסיס, ונזרק את דין המג"א, יש
לדון באופן שמציא מוקצה בתוך תיבה קטנה
ומניח את התיבה הקטנה בתוך תיבה גדולה,
דבכה"ג אין לו נפקותא צמיצה הגדולה, (שרצונו
רק שהמוקצה יהיה סגור בכלי עם דפנות,
לאיכסון, רק שהניחה סתם בתוך תיבה גדולה)
ועתה יש לדון ששני התיבות, תרוייהו, לא יהיו
בסיס, שהרי עתה זה יכול וזה יכול.

ואם נאמר שמ"מ ודאי אחד מהם בסיס.
ולכאורה היה נראה כן דכיון שאם העליון
היה צלי דפנות, הרי רק התחתון בסיס (שהרי

אין לו ענין בעליון אלא רק שיהיה צלי עם
דפנות), וא"כ השתא שהעליון עם דפנות ג"כ
אחד מהם בסיס. רק שאין יודעים מיהו, א"כ
הדבר דומה לאחת משני צדדיו מקודשת לי.

ואם נאמר שנחשב כזה אינו יכול וזה אינו יכול,
יהיה קשה שלא יתכן לומר כן, שא"כ תמיד
יוכל לקבל מוקצה בתוך כלי שהוא בתוך כלי, ואף
יכול להניח כלי תחת הנר לקבל שמן המטפטף
באופן הנ"ל.

וצריך לחלק שבאופן שזה יכול וזה יכול יש לו
רצון בשניהם, וא"כ כל אחד בפני עצמו
מיותר, משא"כ הכא צלי בתוך כלי, היא הנותנת,
שבאחד יש לו רצון ובאחד לא, ולכן אחד יהיה
בסיס. ואכתי צריך תלמוד.

סימן ע"ט

תבשיל שנהיה מוקצה שעון שנעצר - ובהם יסודות רבים בכל דיני במים

האחד, דיש לדון מי שהניח מוקצה על צמים וטעה בדעתו וחשב שמניח דבר המותר, או מי שהניח דבר היתר ורק אח"כ נעשה מוקצה, האם נחשב לו כעושה צמים או כשוכח. וכגון, מי שהניח שעון על שולחן ונעצר, ואם היה יודע שיעצר לא היה מניחו על השולחן אלא במקום אחר, האם השולחן נחשב לצמים או לא.

וישורש הספק, דהנה בשוכח לא היו צמים, כיון שלא ייחד את הדבר התחתון לשמש לדבר העליון, וא"כ, יש לעיין אם לעשות צמים די צמח שיחד את התחתון ורואה שישמש לעליון, דצוה כבר נחשב התחתון כצמים גם אם משמש לדבר שהוא מותר. וכמו להיפך, דלפיכא על השולחן גם דבר המותר, דצפשוטו נחשב כצמים להיתר דוקא אם הניחו ולא אם שכחו, אך במנחת שבת סי' פ"ט ס"ק כ' כתב דאפילו בשכח היתר חשיב צמים לחסור ולמותר, ו"ל דהטעם משום דאין ספק דניחא ליה. וכיון שכבר נעשה צמים מיד בשעת ההנחה, א"כ אם אח"כ העליון יהפך למוקצה, ממילא התחתון נאסר (ובודאי, שאם הוצרך שכבר מעיקרה היה מוקצה רק שלא ידע, דהיו צמים, כיון שעכ"פ רוצה הוא שהתחתון יהיה צמים לעליון).

ואם נימא דכל זמן שהעליון היה מותר, התחתון לא נחשב לצמים, עדיין יש לדון מכאן ואילך

(א) הלכה היא, שאם הניח בערב שבת קדירה על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה מותר לסלקה מעל האש (כמבואר בשבת ל"ז), והקשה החת"ס בתשו' סימן ע"ת, הרי אם לא קטם, התבשיל נאסר לכל אדם, והיו מוקצה, ואף שראוי לכלבים, כיון שעומד לאדם צמחא שבת היו מוקצה (כמ"ש המג"א בצמחן ש"ח ס"ק נ"ו), וא"כ איך אפשר לסלק את הקדירה שהיא מוקצה מחמת צמים.

ובתב החת"ס דמ"מ הקדירה לא נעשית צמים מחמת שני טעמים. האחד, כיון שדעתו היתה לקחת אח"כ את האוכל מהקדירה, והיינו לדעת ר"ת צמח' שבת נ"א ע"א דצמחא גוונא לא נעשה צמים. והיכא שנאסר רק לאחר בין השמשות, לכ"ע לא יהא צמים דאם ליכא לא תחילת שבת ולא סופה לכ"ע ליכא צמים, כדאמרין שבת קנ"ד ז' בשלישי וזוטר, ועי' בגליון הגרע"א אר"ח סי' רס"ה. ועוד כתב דיש לומר דלא נעשה צמים דדמי לשוכח, שהרי לא היתה דעתו להניח בקדירה מוקצה אלא דבר היתר, וכמו בשוכח מוקצה לא נעשה צמים גם כאן דמי לשוכח. ונשאר צוה החת"ס צ"ע.

והנה יש לנו ללמוד מדבריו הקדושים לשלושה עניינים בהלכות צמים וטלטול מן הנד.

איסור צישול בחלב. וזריך עיון הא קודם שנתבאר מותר בהנאה ואינו אסור אלא באכילה, וא"כ מותר לכלבים ולא היו מוקצה, אך יש לומר דדמי לבהמה שנתבאר ביום טוב דמוכן לאדם לא היו מוכן לכלבים, ולפי מש"כ בדברי משוזה סימן פ"ו ס"ק ד' בשם יד אפרים אמי שפיר.

ובתב הגר"י מסלנט דלכאורה דומה הענין לגמ' שבת דף ד' בהדציק פת בחמור שהתירו לו לרדותה קודם שיצוא לידי איסור סקילה. ואמרין ציטמות, מה לי איסור סקילה מה לי איסור לאו.

ובתב הגר"י מסלנט "אלא שיש לחלק מרדיית הפת לפי מה שהעלו הרמב"ן והר"ן דרדיית הפת אינה שבות גמור רק עוצדין דחול, וא"כ אפשר שדוקא שם אצל כאן באיסור טלטול מוקצה לא יתירו. ז"ע הא כל רדיית הפת קודם שתיאפה יש בה גם מוקצה דצנץ שלא נאפה היא מוקצה בשבת, כמבואר במשנה ברורה סי' רנ"ד, ועי' בראצין סי' שמ"ו, ועי' בפמיהא לספר בינה לעינים לרבינו יונתן אייבשיץ על הלכות יו"ט בארוכה דין זה אם צנץ הוא מוקצה. ועוד יש לחלק לפי סוגיית הש"ס מנחות דף מ"ח דעמוד וחטא כדי שיזכה בשבת אמרינן, עמוד וחטא בשבת כדי שיזכה בחול לא אמרינן, ולפי"ז גם כאן שייך לומר שאין להתיר לסלק את התבשיל המוקצה, שלא הותרה אלא שבות שבת (רדיית הפת) בשביל איסור שבת (אופה), אצל לא הותרה שבות דשבת (מוקצה) בשביל איסור צשר בחלב, ע"כ דברי הגר"ס - שלא התירו שבות דשבת בשביל איסור אחר כמו צשר בחלב. ויש לעיין מהא דאסרינן לטלטל מוקצה לשרוף חמץ, ומאי שנא מהא דהתירו לרדות, והיה ראיה מכאן דברי הגר"ס שרק לצורך שבת התירו ולא לצורך שלא לעבור על כל יראה, אך י"ל דכל יראה קיל כיון דהוה שצ ואל תעשה, משא"כ צשר בחלב יעבור בקום ועשה, אי נמי דכל יראה חשיבא דכבר עבר ורק ממשיך האיסור, ועי' במג"א סימן סמ"ו.

הרי לנו משמעות דברי הגר"ס דהקדירה נעשה בסיס, דא"כ למה לא יורידוהו מעל גבי האש.

- כשאח"כ נהפך המותר למוקצה, אם נאסר מכאן ואילך, ובפשיטות, נאסר התחתון בסיס לדבר האסור.

אלא דיש לדון לאידך גיסא, להיתר, דגם אם נאמר כנ"ל שדבר מותר יכול לעשות בסיס, מ"מ אפשר להחשיב את הנחתו כהנחה בטעות, שאם היה יודע שהשעון יעצר או שהאוכל יהיה מוקצה לא היה מניחו כאן אלו דדי הספק. בהגהות מרדכי פ"ג דשבת כתב דמשכחת ליה בסיס באמצע שבת כשהיה צידו מעות וזכר והניחם, ויש קצת לדקדק שדעמו שאם לא היה זכר אלא הניחם כשעדיין שוכח הוא, לא יהא בסיס, אך אין מוכרח כך במרדכי, וגם ז"ח אם דבר ודין זה מוכרח, והוצא לעיל בסוף סימן ע"ה.

ועב"פ מדברי החת"ס הנ"ל אפשר ללמוד דעתו, שלא היו בסיס. ממה שכתב שהתבשיל שנאסר לא עושה את הקדירה לבסיס.

דעת הגר"י פלנמר ודהחזו"א

(ב) אולם בחזו"א אור"ח מועד סי' ל"ז ס"ק כ"ז כתב דאם הניח קדירה על כירה שאינה גרופה וקטומה אה"נ יש כאן מוקצה, אלא דמכל מקום יכול וזריך להוריד את הקדירה מהכירה, כדי שלא יעבור איסור שהיה, (וכתב שלא מנאנו הדבר, אצל כן מבואר ומסתבר).

ולבאורה יש לומר שדעת החזו"א דלא כהחמ"ס - שהקדירה היא מוקצה ובסיס

לאוכל, ואע"ג שבתחילה הניח בה דבר מותר.

ובן מצינו דעת הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל בקובץ התבונה. שחקר צמי שהטמין חמין לשבת ונודע לו שעירה את התבשיל בכף חלצית, אם מותר לסלק את התבשיל שהוא מוקצה, קודם שיתבשל כמאכל בן דורסאי, כדי שלא יעבור על

וא"כ לכאורה, נידון דין בשעון ונעצר אם נעשה צקים, יהיה תלוי בפלוגתא החת"ס הגר"ס והחזו"א. [ומה שכתב החת"ס עוד טעם שאינה צקים משום שדעתו להוציא האוכל מהסיר, וכדעת ר"ת, יש לומר דהגר"ס והחזו"א קאמרו דצריהם לשיטת החולקים על ר"ת].

ג) ולענין למעשה. אם בתחילת שבת לא היה צקים ואח"כ נעשה צקים וכגון בנידון דידן, עדיין יש לו תקנה, שיניח דבר המותר ויטלטל, וכמ"ש הט"ז סוף סי' ש"י והוצא צמ"צ שם.

ביטול בסיס ע"י הגחת דבר המותר
ד) והיה אפשר להציא רחיה לספק הנ"ל. דהנה דעת הר"ה דצקים לא נאמר אלא רק מכניסת השבת, והגרע"א כתב (בגליון המשנה דמאי פ"ז מ"ב) דגם אם אה"נ המוקצה עמד על הצקים צדין השמשות רק שהיה עמו דבר המותר, גס באופן שנחשב צקים לדבר האסור והמותר, גס זה בכלל הקולא של הר"ה, ואם הורידו את החפץ של היתר ונשאר המוקצה לא היה צקים.

ועב"פ חזינן מדצריהם שאע"פ שהמוקצה עומד על השולחן כיון שהצקים לא מתהווה למוקצה (מחמת שהיה עליו היתר) אין מחשיבים אותו כצקים כלל.

אך יש לדחות שבאמת השולחן חשיב צקים, אלא שדין הר"ה הוא שגם אם נאמר שיש שם צקים, אצל כיון שאין חלות איסור צקים בכניסת השבת, אין צקים.

ה) ואגב, לפי דברי הגרע"א, דלאו דוקא אם לא היה על הצקים בכניסת שבת אלא גם אם היה

ולא עשה צקים, אפשר לדון צדינים אלו מכמה דדדים. וכגון, לדעת ר"ת דצקים הוא רק אם דעתו להניח עד סוף שבת, מה ההלכה אם צדין השמשות היתה דעתו להוסיף דבר המותר באמצע שבת. וי"ל שצכה"ג לא יועיל ואין זה דומה לדין הגרע"א הנ"ל. ובין גס להחולקים על ר"ת, יש לדון אם היה על הצקים גס דבר המותר בכניסת השבת ולא נעשה צקים לאסור, והוסר באמצע שבת ועמה המוקצה עומד לצד, אלא שדעתו להניח אח"כ שוב את ההיתר באמצע שבת אם זה דומה לשליפי זוטרי (דכיון שיכול לנערס לא היו צקים), וגם כאן כיון שיכול לצטל את המוקצה לא נעשה צקים, או דילמא שדוקא בשליפי זוטרי לא נעשה צקים מחמת הארעיות של המוקצה משא"כ הכא שהמוקצה קבוע אלא שלא יעשה צקים משום שיניחו עמו דבר המותר.

אם מכאן ואילך הוי בסיס

ו) הפרט השני (בתשו' החת"ס) מה שצריך לדון, האם מכאן והילך משעה שהתבטל נאסר הקדירה נאסרת משום צקים או לא, דהרי עמה ניחא ליה שהתבטל ישאר בקדירה, כיון שאסור להעביר את האוכל לקדירה אחרת משום איסור ביטול כלי מהיכנו, ולשפוך את האוכל לאשפה אין דעתו כיון שצמנא שבת האוכל יהיה מותר, וא"כ לכאורה הקדירה צריכה להיות צקים. ואולי אכן זוהי דעתם של החזו"א והגר"ס שאפילו אם מתחילה לא היתה צקים אצל עכ"פ מכאן ולהבא נעשית צקים. ולבאור שייך לבאר את דברי החת"ס צג' אופנים.

א. שדברי החת"ס קאי לדעת הר"ה דאין צקים אלא רק מתחילת שבת. והנה קשה על הר"ה מקינה

[להלן בסימן פ' סק"ד הוצא צידון זה ראה]
מגמרא דף מ"ה ב' לענין קינה של
תרנגולין]

מלמול הקדירה אם חשיב מלמול מהצד
(ז) יש לדון, גם אם נאמר כהחמ"ס שהקדירה
לא נעשית בסיס, עדיין לא פשוט אם מותר
לטלטל את הקדירה שבתוכה מוקצה, דהא
איכא הכא טלטול מן הצד, וטלטול מן הצד
מותר רק לצורך דבר המותר. וא"כ יש לעיין
הכא כשמטרתו היא לטלטל את המוקצה
להורידו מהכירה על מנת שלא יעבור בו
עצירה, א"כ אע"פ שהקדירה לא נעשית בסיס
ואע"פ שהוא לא נריך את האוכל עצמו, אלא
רק לטלטלו ולסלקו אסור, כיון שנחשב טלטול
לצורך דבר האסור. וא"כ אולי לכך התכוונו
הגרי"ם והחזו"א שסברו שיש בזה טלטול
מוקצה.

אך בפשטות יש להוכיח שצכה"ג לא נחשב
כטלטול לצורך דבר האסור. דמבואר
בסוגיית הגמ' ובפוסקים סי' ש"א דמת המוטל
בחמה אסור לטלטלו, כיון דהוי לצורך דבר
האסור (לצורך המת) אבל מותר לפנותו ולנערו
ממיטה למיטה כדי שכהנים יוכלו להכנס,
דצכה"ג חשיב טלטול מן הצד לצורך דבר
המותר. ולפי"ז נבוא ונאמר דטלטול מת לצורך
כהנים דמי לטלטול אוכל על מנת שלא יעבור
איסור שבת או איסור צישול צשר צחלב. וזו
דעת החמ"ס שאם אין הקדירה בסיס גם אם
האוכל שבתוכו מוקצה מותר להסירו וכמו
לצורך כהנים. ובאזן על פי החצית דשרי לנער, ג"כ כך
הוא, שצריך שהאזן תלך מכאן, שהרי פוקקת את החצית

של תרנגולת שבת דף מ"ה ב', ועי' בדברי הגרע"א שנדפס
בספר וואת ליהודה מש"כ ליישב. ובחזו"א א"ח מועד סימן
מ"ח סק"ח כתב דבכלי המיוחד לכך מודה הר"ה, וא"כ
י"ל בקדירה לאוכלין נמי, ואולי צעין מיוחד למוקצה ולא
לדבר עצמו, ונוגע קצת בנכתב לעיל בפרט א' יש לחלק,
יותר י"ל דדמי לקינה. ואם נימא הכי עדיין יש
לעיין איך החמ"ס יבאר לדעת שאר רוב
הפוסקים החולקים וסוברים שגם צכה"ג יש
בסיס.

ב. שאע"פ שבעת הקדירה בסיס אבל הא
אפשר להוסיף דבר היתר ולטלטלה כיון
דלא איתקצאי בין השמשות ואין מוקצה לחצי
שבת, וכמו שהוצא לעיל בשם הט"ז והוצא
במ"צ סי' ש"י, ולהכי לא הוי בסיס. אולם גם
אם דינא הכי מ"מ דוחק להעמיס כן צכוונת
החמ"ס. וגם לא נראית דרך זו, דהא החמ"ס קאמי ליישב
הא דמקשינן בגמ' ל"ז דמותר לטול הקדירה מאינה קטומה,
ומאי מקשינן הא מוקצה, ולזה דן למימר דאין הקדירה
נעשה בסיס, ואם איתא דמכאן והבא נעשה בסיס אלא
דמועיל הנחת דבר המותר, מ"מ מאי מקשינן הא תליא
בספיקא אם יש מוקצה לחצי שבת, וי"ל דמ"מ מקשינן להאי
גיטא דצעי"א.

ג. יש לומר שכיון שמתחילה לא היה מניח
אוכל מוקצה בקדירה, ומה שעכשיו רצונו
בכך זה רק צדיעצד כיון שאין לו מקום
אחר, אין זה נחשב רצון צשציל לעשות בסיס.
אך דבר זה נריך ראה. ולכאורה יש ראה
משכח מוקצה צצגדו דלא הוי בסיס אע"ג
שבעת כשהוא צדרכו ניחא ליה צדיעצד שיהיה
מונח צבים (כיון שאינו צציתו ואין לו היכן
לזורקו) הרי שצצבים אזלינן צתר מעיקרא
ולא צתר השתא לאחר ששכח. ובאמת צ"ע
בזה.

ומונעת שחיית היין, וחזין דכחאי גוונא חשיבא לצורך דבר המותר וכמו בכהנים. (ועי' להלן אות י' מה שיל"ע בזה).

והנה בירושלמי פסחים פרק ג' הלכה ג' אמרין דאם נאפה פת בתנור ואח"כ קרא לה שם, והיא חלה טמאה, אסור לטלטלה אע"פ שיש נמי היתר. ולא דמי לתרומה טהורה עם טמאה, דתמן טמאה לצורך טהורה דרם הכא חולין לצורך טמאה, ושמעינן לכאורה דחשיבא לצורך דבר האסור, וא"ת. אך למש"כ לקמן י"ל דחשיבא לצורך דבר האסור כיון שכוונתו שלא ישרף ויפסיד אבל בחלה טמאה לא שייך זה כיון שכלא"ה אסורה, והא דבעת ציעורו יכול ליהנות הימנה לא נראה דזה משוי הכא לכוונתו לצורך דבר המותר דסתמא לא חשיבא ליה.

(ח) ועדיין יש כאן מקום לעיון, דאם באמת טלטול המוקצה היה רק כדי שלא לעבור איסור ניחא, דנחשב כטלטול לצורך דבר המותר, אבל כאן יש במחשבתו עוד רצון - שהתצטיל לא יצטמק על הכירה כל השבת ויפסק, וניחא לו לטלטלו ולהסירו גם לצורך זה (ולהלן יוצא לדחות שהרצון שלא יצטמק אינו העיקר) וא"כ נמצא שטלטול התצטיל הוא בין לצורך דבר האסור ובין לצורך דבר המותר. ויש לדון, בכה"ג, שדעתו על שניהם, אם מותר. ועי' כבר בזה לעיל, ושורש הספק דבפשוט טעם החילוק בין לצורך דבר המותר לצורך דבר האסור הוא, דאם דעתו רק על מותר אמרין דאין על זה שם טלטול, ונחשב לו כמתעסק בהיתר וכמתלטל מאליו, כיון דאינו נוגע במוקצה וגם אין כוונתו עליו, ואם כוונתו לצורך דבר האסור חשיב טלטול, וא"כ כשכוונתו על שניהם יהיה אסור, אך אם הטעם דכאשר כוונתו לצורך דבר המותר התירו חכמים להחשיב שרצונו רק בדבר המותר, דכיון דאינו נוגע במוקצה ואין המותר מתבטל למוקצה, לפי"ז בכוונתו לתרוייהו יהיה מותר.

ועי' להלן בסימן פ"א שדבר זה תלוי ועומד בפלוגתא רבנן בתראי הגרע"א והבית מאיר, דהגרע"א בגליון השו"ע סי' ש"י נקט דהא דאסרינן טלטול בסיס עם דבר המותר והאסור כשיכול לנער את המוקצה, הוא גם אם אינו

מנער מחמת הפסד המוקצה, דגם זה חשיב לצורך דבר האסור. [ואף שמתלטל לצורך דבר המותר, כיון שאין מנער מחמת המוקצה אסור].

ובבית מאיר חו"מ סי' ש"י נחלק עליו, וסבירא ליה דכיון דעדיין כוונתו לצורך המותר רק שלא יכול לנער בגלל הפסד המוקצה, מותר לטלטל.

והגרע"א הביא ראייה מסוגית הש"ס שבת קי"ז שהתירו להציל תיק הספר וצחוכו מעות בלי שינער את המעות רק בגלל שאם ימחין לנער לא יוכל להציל את הספר [אבל משום פסידת המעות לא התירו], והבית מאיר דחה והסביר שלא התירו שם מפאת שצשעה שמציל תיק הספר עם הספר דעתו על הצלת שניהם - הספר ומעות המוקצה.

א"ב נמצינו שהגרע"א והבית מאיר פליגי בתרתא, א' כשיכול לנער את המוקצה אך ינוק, שהגרע"א לחומרא והב"מ לקולא, ב' כשרצונו להציל את שניהם, שלהגרע"א עדיין נחשב לו כטלטול מן הנד לצורך דבר המותר, ולהבית מאיר לא התירו בכהאי גוונא. (ולהלן בסימן פ"א נכתב בארוכה).

ולפי"ז לענין הקדרה הג"ל, יש לומר שאם מטרמו להוריד את הקדרה מחמת צ' סיבות, להינצל מאיסור שהיה וכדי שהתצטיל המוקצה לא ישרף, תלוי בפלוגתא הגרע"א והבית מאיר, דלהגרע"א מותר ולהב"מ אסור.

ובמה שפסק התת"ס שמוותר להוריד את הקדירה סובר בזה לקולא כהגרע"א.

(ז) אך עדיין יש מקום לעיון נוסף, דהרי עיקר סיבת הורדת הקדירה הוא כדי שלא יעבור על

איסור, והיה עושה כך גם אם לא היה רוצה לאכול את התבשיל במוצאי שבת, וא"כ אולי נאמר שהורדת הקדירה נחשב רק לצורך דבר המותר, כי מה שנהנה גם שהתבשיל לא יקדח לא איכפת לו, (שהרי רק מחמת הכלל התבשיל לא היה עושה, שהרי אסור לו, דהוי לצורך דבר האסור) דמה שהצית מאיר אסור ליטול תיבה ובה דברים מותרים ואסורים יחד, כיון דהתם באמת דעתו על שניהם, אבל כאן עיקר דעתו להינצל מאיסור והדבר השני שלא יקדח תבשילו אחי ממילא, ונ"ע. ואם כן החת"ס יכול לסבור גם בהצית מאיר, דכנידון דידן גם הצית מאיר יסבור שמוותר.

להצייל מאיסור אם נחשב לצורך

דבר המותר

(י) עוד היה מקום לדון, שההיתר לטלטל מת לצורך כהנים לא יהיה ראייה לטלטול הקדירה לצורך הכלל מאיסור שבת, כיון שבמת הוי טלטול לצורך מקומו, ואפשר שדוקא בכה"ג אמרו שנחשב כמטלטל עבור היתר, משא"כ במטלטל כדי למנוע עצמו מלעבור איסור. ואפילו אם הכהן בפנים הצית ובלא"ה לא יוכל ללאת מהחדר, וכל הנידון למנוע איסור, מ"מ חשיבא התם כצורך מקום, וחשיבא כמטלטל לעשות המקום למקום מותר. אך בקברא נ"ע שלכאורה אם ראינו צמת שהתירו לכהנים יש ללמוד שגדר ההיתר הוא - שכל שלא מטלטל לצורך המוקצה עצמו - התירו, ומדוע שדוקא צורך מקומו יחשב טלטול לצורך דבר המותר, וצורך הכלל מאיסור לא.

אך הנה צבי"ח מ"ו ס"ק י"א כתב המ"ב שאסור לטלטל חמץ במקל כיון שנחשב טלטול מן הצד שאסור, וכוונתו [אף] לפי דעת הט"ז בש"ח סק"ח שמתיר לטלטל מוקצה במקל (וכן הוא במ"ב ש"ח ס"ק קט"ו) דבכה"ג אסור. והנה, הטעם שאסור כיון שהט"ז התיר רק לצורך מקומו (ולא לצורך

איסור). וראיה לכך שזה הטעם שאסור, דצבי"ח ש"א סק"ב אסר הט"ז לטלטל במקל והצי"ח ראייה מחמץ, והבאר היטב הקשה סתירה בצדדי הט"ז שבמקום אחד התיר ובמקום אחר אסר, ובשער הציון שם אות נ"ה תירץ שיש חילוק בין לצורך דבר האסור או לצורך דבר המותר. וא"כ יהיה מוכח שמניעת איסור יותר חמור מטלטול לצורך מקומו. ולפי"ז בעניינינו יהיה אסור לטלטל את הקדירה.

אך אם נימא דלא כהט"ז, אלא נימא דכל טלטול במקל נחשב טלטול גמור ולא טלטול מן הצד וכדעת החזו"א בקונטרס המוקצה סי' מ"ז ס"ק י"ד דלא כהט"ז, אז אפשר לומר שבאמת גם למנוע איסור התירו משום טלטול לצורך דבר המותר, ומה שבחמץ לא התירו לטלטל במקל מפני שמקל אינו מן הצד אלא טלטול גמור.

ובשלהי עירובין בהמנא שרץ במקדש בשבת כופה עליו פסכתו, ויש לשאול דיטלטלנו בפשוטי כלי עץ, ולהחולקים על הט"ז נימא, ולהט"ז תיקשי. ואם נימא דלהט"ז שרי רק לצורך מקומו ולא למנוע איסור נימא דשרץ הוי רק למנוע איסור ולא לצורך מקומו, אך הא י"ל דדמי למת בשביל כהנים דמשוי מקום טהור, ונ"מ.

וא"כ יהיה ראייה שגם החת"ס סובר כהחזו"א שטלטול במקל נחשב טלטול גמור, ולכן אסור בחמץ, אבל בקדירה יהא מותר, כיון דזהו לצורך דבר המותר.

העולה מהנ"ל, דטלטול דבר שאינו צמים ועליו מוקצה, בשביל למנוע איסור, כגון חמץ בפסח, או תבשיל שיש בו איסור שהיה, או ביטול בשר בחלב, או למנוע שיאפה - אם מתירים טלטול במקל יש ראייה לאיסור ובהחולקים על החת"ס הגר"ם והחזו"א כל זה אם לא נימא דטעמם משום צנעפה הקדירה צמים ובלעיל. ואם נסבור שאסור במקל אפשר לומר בפשיטות לקולא וכדברי החת"ס.

סימן פ'

בגדרי במים

א) עוצדא אחי לידי ח"ת, שהניח נרות בערב שבת על השולחן בסוכתו. על השולחן הייתה פרוסה מפה לכבוד ש"ק, על גבה היה פרוס ניילון ועליו נרות (נריות, בלא פמוטים). ושכח להניח גם את החלות כדי שהמפה והשולחן יהיו צקים להיתר, ועמה ציקש לפנות את השולחן מסוכתו אחר הסעודה ולזרוק הניילון לאשפה, ויעצו לו ליקח גוי שהיה צהישיג ידו.

ויש לדון בזה בג' נדדים להיתר. א' מהמבואר בסי' ש"ט ס"ד דצשכח אבן ע"פ החצית או מעות על הכר מטה חצית על צידה והאבן נופלת, והיינו דצשכח ליכא דין צקים. וא"כ כאן ג"כ שדעתו הייתה שהשולחן יהיה צקים גם לדבר המותר בלא ששכח להניח את הדבר המותר, על כן אפשר בלא גרע מכל צקים לאיסור ששכח את האיסור על גביו, בלא נעשה על ידו צקים לאיסור. וגם כאן יהיה מותר לסלק המפה והשולחן בלא נעשו צקים.

אך אין זה מוכרח, דהא יש נד לחלק ולומר בלא דמי לשוכח צקים, דהכא היה דעתו שהשולחן יהיה צקים לנרות ורצון זה התקיים, והרצון להניח גם היתר לא התקיים, ומה שהיה מעונין שהשולחן יהיה צקים גם להיתר זה לבד לא יפקיע ממנו שם צקים לאיסור, דאזלינן בזה מעשיו ולא בזה מחשבתו ושאיפתו, ועכשיו הרי הוא צקים לאיסור ולא להיתר.

ב) יש לחקור באופן כעין זה (והזכר לעיל סימן ע"ט בעוצדא דר"י סלנטר ע"ש) באדם שהניח בערב שבת בכוונה שעון על שולחן, ובאמצע שבת נעצר השעון, האם עתה יש לדון את השולחן כצקים לאיסור, מפאת שהיה רצונו שהשולחן יהיה צקים ומשרת לשעון ועכשיו שנעצר השעון ונעשה מוקצה עדיין השולחן משמש ליה כצקים כמקדמת דנא, והוא צקים לו. או דילמא יש לחלק ולומר שרצונו היה רק שהשולחן יהיה צקים לשעון שהולך ולא לשעון שעומד.

ושורש הספק יש לבאר (בנוסף אחר ממה שנכתב בסי' ע"ט) דתלוי מהו הגדר בתורת צקים, האם הפירוש דכל דבר שהתחמון משמש ומשרת לעליון מרצונו - נעשה לו כטפל לכל דינו, דאזלינן בזה מציאות מעשיו, וממילא הכא שעל השולחן עומד אותו שעון שהעמידו על השולחן מרצונו, הרי השולחן צקים לדבר האסור [ונתהפך עתה השולחן מצקים היתר לצקים איסור]. או דילמא דאזלינן נמי בזה מוכן מעשיו, ודעתו הייתה לשעון שהולך שהוא בתורת דבר היתר, ולא לשעון שעומד שהוא בתורת דבר איסור, וביחס לשעון זה שנעצר הוה כדבר אחר שאין כוונתו לזה שיחשב ליה כצקים.

[וב"ב] לדינא באופן זה אין נפ"מ כל כך, לפי מה שכתב הט"ז מוצא צמ"צ סי' ש"י

וכתב צמסנה צרורה ס"ק נ"ו צסס הלצוש והוא שהיה דעתו להחזיר עד שלא תצטנן, וצסער הציון אות מ"ט הוסקיף ונראה טעמו שאם יהיה דעתו להחזיר אחר שיצטנן אין מחשבתו מועלת כלום אחרי שאסור לעשות כן והוי כאין דעתו להחזיר יעו"ש. ומצואר דמחשבתו מהני רק כשחשב צאופן המותר. (אצל צ"ע אם ילפינן מיני לעלמא ואין לך צו אלא חידוש, ומי שדעתו לחזור למקומו דינו כמקומו אף כשדעתו לחזור צאיסור).

ד) אף אם נצרך דצרי ר"ת לדצרי המג"א יש להחיר ע"י נכרי. דצמ"צ ס"ק י"ח הביא דעת מג"א דצמניח צאקראי לא הוי צסיס, וכתב המשנה צרורה דלפי"ז "מה שנוהגין צצצת להסיר המפה העליונה מעל השולחן אחר שמסיר הגוי המנורה מעליה כדין עושין, לפי שאינו צריך שחא המנורה דוקא על המפה אלא על שולחן ואינו מעמידה על המפה אלא מפני שא"א לו לפנות מקום למנורה צגוף השולחן או מפני שאין חושש לפנות לה מקום ולפיכך לא נעשית המפה צסיס למנורה שעליה שחאסר צטלטול, ויש מחמירין בכל זה (והיא דעת הט"ז), וצמקום הצורך נראה דיש להקל דכמה אחרונים סוצרים כותיה דהמג"א. ועיין צסער הציון אות כ"ד.

ועפ"ז, נראה צנידון דידן היתר מרווח צצירוף צ' ההתרים הנ"ל. א' חידוש של המג"א צגדר צסיס שכל דצר שיוצצ עליו צאקראי אינו נעשה צסיס, צ' חידוש של ר"ת שאין צסיס לחצי צצת. דהנה, מצד מפת הנילון דנעשה צסיס לצרות יש לומר כחידוש המג"א דכיון דאינו מכוין להניח המפה דוקא צצציל הנרות שדולקות אלא רצונו צעיקר צצציל כל צרכי הסעודה והנרות שמניחם שם זהו להחיר על השולחן ומפני שאינו

ס"ק ל"ז דצצסיס צאמנע צצת יכול להניח שם גם דצר היתר צאמנע צצת וע"י כך יהיה מותר לטלטל את הצסיס, דרך צצסיס מערצ צצת דאיכא מיגו דאיתקצאי לא מהני להוסקיף דצר היתר. וא"כ, יהא נפ"מ רק צאופן רחוק מאוד כשאין לו שום דצר היתר להניח שם, או צאופן אחר לגמרי שנודע לו צאמנע צצת שעוד מערצ צצת כצר פסק השעון לפעול.

ואת שורש הספק יש לפשוט מדצרי הגאון ר' ישראל סלנטר זצ"ל צחד"ת הנדפס צשמו צקונטרס התצונה והוזכר לעיל צריש סימן ע"ט.

מחשבה מועילה רק בדרך היתר

ג) ועוד יש לדון להיתר לדעת ר"ת שאם דעתו לסלק את המוקצה צאמנע צצת לא נעשה צסיס. דלפי"ז כיון שחשב לסלק את מפת הנילון עם הנרות ולהשליכן אחר הסעודה לאשפה א"כ הוה צמניח על מנת לנוטלן צאמנע השצת, וגם השולחן לא נהיה צסיס ומותר לסלקו, ויש להחיר צמקום פסידא.

אכן יש לדחות שגם לר"ת צריך שיהיה דעתו להסירן צאופן המותר כמשמעות המ"צ שם, אצל כשדעתו ליטלס צאופן האסור צודאי צטלה דעתו. (והא דנוטל את האיסור צאמנע צצת מיירי ע"י ניעור דהוי אופן היתר).

וייתר מזה נראה שאפילו צמקום שלפי מחשבתו היה סבור להסירן צאופן המותר אלא שמחשבה זו היתה צטעות כגון שטעה צדין וחשב שמותר להסירן ולצסוף נצצצר לו הדין, גם צזה הוה צסיס לאיסור.

ורא"ה לזה מסימן רנ"ג ס"צ צכירה שהיא גרופה וקטומה ונטל הקדירה מעליה צצצת מותר להחזירה כשדעתו היה להחזירה.

שם אם הקינה מוקצה משום צקים או לא. ומה טעם הוי צקים הרי לא הניח הציצה, הטעם הוא, כיון שדרכה לקבל אפרוחים, והאפרוח יכול למות ויעשה מוקצה א"כ הו"ל הקינה צקים.

ולמדנו לפי"ז אם מניח שעון על שולחן ובאמצע השבת השעון נעצר ואין בשעון שום שימוש אחר, אם שכית שהשעון ייעצר השולחן נהיה צקים (כגון בשעונים שהיו נריכים לסדרם מידי יום ציומו), ואינו יכול לומר שבהנחת השעון אין רצונו לעשות צקים. (א.ה. החס דרכה לקבל אפרוחים אבל הכא אין דרכו לקבל שעונים בדוקא אלא עוד דברים ונ"ת).

ועדיין יש לדון בזה אם דמי לקינה, דלגבי השעון אפשר לומר - שאין רצונו שהשולחן יהא צקים בשביל המוקצה (כי יעדו לצקים לדבר היתר) משא"כ באפרוח מת לא שייך לומר סברות בדעתו כלל כי הקינה היא מקומו, ודוחק, ונ"ת.

מוצא להם מקום אחר על השולחן, א"כ הוה כמניח באקראי שלא נעשה צקים, ומותר אחר גמר הסעודה לסלק הנילון ולזרקו לאשפה, ומנא השולחן שמיועד גם בשביל להניח עליו נרות יש לומר כדברי ר"ת שצקים שבאמצע השבת עומד ליטול המוקצה שעליו לא נעשה צקים, א"כ כאן דדעתו לסלק הנילון בהיתר בגמר הסעודה, א"כ לא נעשה השולחן צקים לאיסור. ואולי יהיה שרי גם לטלטל את השולחן צעוד שהנרות דולקים כשמונח עכשיו עליו דבר היתר.

וב"מ ראוי לקחת גוי בדאפשר, דלהתיר ע"י צ' ההתירים הנ"ל ז"ע.

עוד בענין מניח שעון על השולחן

ונעצר, אם השולחן בסיס

(ה) בגמ' דף מ"ה ז' אמרינן לענין קינה של חרנגולין אסור גם לר' שמעון כיון שיש שם אפרוח מת או בית אפרוח (עיי"ש), ונידון הגמ'

בשו"ע סימן שי"א

סימן פ"א

טלטול מוקצה מן הצד - לצורך דבר המותר והאסור ביחד

(א) בגמ' שבת מ"ג ז' מבואר שכאשר אין המוקצה מונח על צבים (היינו שהצבים לא נאסר מחמתו) ומשכחת לה בשוכת את המוקצה, או בצבים לאסור ולמותר, והוא מטלטל את המוקצה על ידי שמטלטל את הצבים בלי לגעת במוקצה, זה נחשב לטלטול מן הצד.

ובר"ן טלטול מן הצד כתבו חוס' (שם) שאם חוונתו בטלטול לצורך המוקצה, שלא יזק במקומו הקודם, טלטול מן הצד כזה אסור ונחשב כטלטול מוקצה, ולכן קיימא לן, דמת המוטל בחמה על גבי מיטה ואם ישאר שם יזק ע"י החמה, אין לטלטלו בטלטול מן הצד ע"י ניעור ממטה למטה, אלא טלטול ע"י ככר או חינוק. אבל אם הטלטול הוא לצורך דבר המותר, כגון שצריך למקומו, מותר לנער את המוקצה, וממילא אם אי אפשר לנער את המוקצה מותר לקחת את המוקצה ממקום למקום כאשר מחזיק בדבר שתחתיו, כיון שכוונתו לצורך דבר המותר. ומכאן שורש הדין בסימן ש"א דכשיש צורך שהמת לא יהא בחדר כיון שכהנים רוצים להיכנס, מותר לנערו ממטה למטה, דהוי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, ע"כ.

(ב) ועתה, יש לעיין איך נדון טלטול מן הצד, כאשר הוא גם לצורך דבר האסור וגם לצורך דבר המותר, כגון שיש מת המוטל בחמה וגם כהנים צריכים ללכת שם, אם מותר. וצלי שמלאכתו לאסור אין לדון בכהאי גוונא - כשמטלטל גם לצורך גופו וגם מחמה ללל, דלכאורה י"ל דהתם שרי, כיון דצורך גופו ומקומו הם סיבה להחיר [סיבה עצמית], ולכן לא איכפת לן מה שמוסיף כוונה גם מחמה ללל, וכן הוצא במשנה ברורה סימן ש"ח ס"ק ט"ז בשם מג"א בשם ירושלמי, משא"כ כאן עדיין יש לדון.

בי בפשטות טעם החילוק בין טלטול לצורך דבר האסור לבין טלטול לצורך מותר, דכשמטלטל לצורך דבר המותר, אנו אומרים שאין על זה שם טלטול כלל ונחשב כמתעסק רק בהיתר דהטלטול מן הצד של האסור לא איכפת לן, ואם דעתו לצורך המוקצה נחשב טלטול, אע"פ שהוא נוגע ומחזיק רק בדבר המותר, כיון שמ"מ המוקצה מיטלטל ע"י תנועת ידו והוא מכוון לכך אסור. ולפי טעם זה גם אם מתכוין לשניהם הרי עכ"פ מתכוין גם למוקצה, ונחשב לו כטלטול מוקצה ואסור, [דטלטול לצורך דבר המותר אין זו סיבה להחיר, אלא שאין בזה אסור, א"כ כאשר מתכוין גם לצורך המוקצה יש כאן טלטול אסור של מוקצה, ולא יועיל לו מה שמתכוין גם לצורך דבר

א"כ צכה"ג החירו לקבל מוקצה על גצי כרים ולנערס כדמבואר בשבת דף קנ"ד ב', וקיימא לן הכי צסימן רס"ו ס"ז, והגרע"א נשאר צל"ע.

ובאמרי צינה הלכות שבת סימן י"ד כתב ליישג שלולי שהיה מעציר דירתו לשם צשציל היחר של גרף של רעי עדיין לא היה לו היחר לרוקן את היין, שאע"פ שהכלי לא נעשה צסים (כדצרי הגרע"א) מ"מ איך יטלטל את החירוש הא הו"ל טלטול מן הצד לצורך דצר האסור דהיינו החירוש שלא יפסד כשהכלי יתמלא ויגאה על גדותיו.

ואלא צריך לומר צדעת הגרע"א, דהוא לא תירץ כן סצירא ליה (דלא כאמרי צינה), דכיון שדעתו גם על דצר המותר, מותר לו לטלטל ולרוקן את היין, שהרי מה שמתלטל את החירוש מהכלי הוא לא רק להציל את החירוש שצכלי אלא גם צשציל שלא יגאה וילכלך, (כי גם אם אינו דר שם ולא הוא עתה גרף של רעי צריך לנקות) ועוד, שרצונו לא רק לצורך החירוש אלא גם לצורך הכלי שיהיה ריק כדי שיוכל להמשיך ולקבל צו חירוש, ונהי שהחירוש שימשיך לקבל הוא מוקצה, מ"מ יש לדון דהוא טלטול מן הצד לצורך דצר המותר היינו שיוכל להשתמש צכלי, וצ"ע. וכיון שרצונו לשני דברים מחיר הגרע"א, וקושייתו היא לשיטתו.*

המותר], והיה אפשר לומר שכשכוונתו להיחר חשצין ליה כדעתו רק להיחר, דכיון דאינו נוגע צמוקצה ואין המותר מתצטל למוקצה, מחייבם הטלטול לדצר המותר, וא"כ לפי"ז צכוונתו למרייתו יהא מותר.

פצוגתת הפוסקים בזה

ג) ואמנם יש ללמוד מדצרי הגרע"א צכמה מקומות שדעתו להיחר כשמתלטל לצורך שניהם.

האחד מדצרי צסי" של"ה ס"ד, שמבואר שם צדין חצית מלאה חירוש שצז מענצים צשצת (והיא מוקצה מדין משקין שצזו), והחצית נסדקה והחירוש נחל והולך לחיצוד, ואי אפשר להציל את החירוש ע"י הנחת כלי תחתיו משום איסור ציטול כלי מהיכנו, צכה"ג יש לו עצה לקצוע מגוריו ליד החצית וממילא יהיה לו היחר של גרף של רעי, ואז יניח כלי ויקבל את היין וכשיתמלא הכלי ירוקן אותו לתוך החצית (שהיו צה) וחוזר חלילה.

ולכאורה שמעינן מהכא ג"כ דהיחר של גרף של רעי, להחיר ע"י טלטול מוקצה, הוא אף לפני שנעשה גרף של רעי.

והקשה הגרע"א צגליון למה לי היחר של גרף של רעי, הרי כיון שאין רצונו שהחירוש ישאר צמוך הכלי המקבל, ומקבלו על מנת לרוקן,

* ואגב, עוד יש לעיין בקושיית הגרע"א זו בסי" של"ה, דהנה חזינו בשבת מ"ד א' דסל של אפרוחים אף כשלא היו עליו בין השמשות, דאסור לטלטלו כשיש עליו אפרוחים, והוא מפאת דהוה בסיס כמבואר שם בתוס', דכתבו דאם יש מוקצה לחצי שבת יהא בסיס גם לאחר שהלכו האפרוחים, ולכאורה קשה הא לא היו בין השמשות וגם עומדים לילך וא"כ דמי לשליפי זוטרי בדף קנ"ד ב' דל"ה בסיס. ויש לומר דכיון דעומדים לחזור שהולכים הלך ושוב לא דמי לשליפי זוטרי דדעתו לנער, וא"כ בסי" של"ה שמרוקן על מנת לחזור ולמלא בתירוש בלא היתרא דגרף של רעי הוה אסרינן דהו"ל בסיס, כמו באפרוחים.

אב"י יש לדחות בכמה אנפי, חדא דיש לומר דשאני סל אפרוחים שזה מאליהם ולא ע"י פעולתו משא"כ הכא דממלא ומרוקן, ואין החילוק מוכרח. תו י"ל דבאפרוחים לא איכפת ליה שישארו האפרוחים על הסל, וכאן רצונו לרוקן, תו יש לחלק שהסל עשוי לשם האפרוחים.

פלוגת הגרע"א והבית מאיר

(ד) ויש לנו ללמוד שאכן כך היא דעת הגרע"א מדבריו בס' ש"י בגליון.

דהתם דן הגרע"א, בחיצה שיש בה מטבעות וגם טבעות יקרות שהם יקרות יותר מהמטבעות, ולכן החיצה לא נעשית בסיס. והנה חיצה זו נמצאת צפונדק של נכרים, ובעל החיצה רוצה ללכת מהמקום בשבת. האם יכול לקחת עמו את החיצה כי ירא שמה יגנבו את החיצה.

ובתב הגרע"א דמקום העיון לאסור. כיון שיכול לנער את המטבעות ולא התירו טלטול מן הנד כאשר יכול לנער, כמבואר בשבת דף קמ"ב א' ובסימן ט"ש ס"ג, ואע"ג שאם ינער את המטבעות יגנבו אותם, סבירא ליה להגרע"א שזה לא נחשב אי אפשר לנער, כיון שאינו מנער לא מחמת פקידת ההימור אלא מחמת פקידת המוקצה.

והוביח כן לאיסור מהא דאיתא בשבת קי"ז לגבי תיק הספר וכתובו מעות, דמבואר צווגיא דלולי החשש שהדליקה תשרוף את הספר, היה אסור לטלטל התיק עם הספר והמעות והיה צריך להמתין ולנער את המעות, ושם הא אין יכול לנער כיון שהמעות ישרפו כשינערם. אלא ע"כ שצכה"ג לא חשיב אינו יכול לנער.

והבית מאיר בסימן ש"י נחלק עם הגרע"א, וסבירא ליה דגם צכה"ג מיקרי אי אפשר לנער, ולכן אם הטלטול הוא לצורך דבר המותר, כגון לצורך מקומו, ואינו מנער המוקצה כדי שלא יפקד המוקצה מותר.

ולגוף נידון החיצה הנ"ל, כתב הבית מאיר שאסור לקחת עמו את החיצה, אבל לא מטעם הגרע"א אלא מטעם אחר, כיון שהוא מטלטל אותה לא רק לצורך המותר אלא גם לצורך דבר האסור שרצונו צנייהם - בספר תורה ובמעות - שלא יפקדו. וזה מבאר את הסוגיא בשבת קי"ז, שאין הטעם מפאת דיכול לנער אלא הטעם משום שרוצה להציל את המעות. וזה כתב הבית מאיר לדמות את ראית הגרע"א שם מחשבות הרש"א, דחשבות הרש"א איירי ברצונו להציל שניהם גם האסור וגם המותר ע"י ש.

הרי לנו, דלהגרע"א לא איכפת לנו מה שמתכוין גם להציל המטבעות, וכל האיסור הוא משום שאינו מנער בגלל הפקד המוקצה, (וזה יותר חמור, לדעתו, ממה שמכוון להציל המעות), אבל הבית מאיר ס"ל איפכא, שאם מכוון להציל שניהם אסור לטלטל, ואם אינו מנער מחמת הפקד המוקצה מותר. ע"י ש בדבריהם צארכה.

ואגב, יש לדון מאי עדיף לו לעשות - טלטול מוקצה או בסיס עם מוקצה. ויש להביא בזה מדברי הגרע"א שם. דהנה הגרע"א

תו י"ל דתוס' שכתבו דסל הוי בסיס, הוא לשיטתם דוקא, דמשמע מדבריהם בדף מ"ד ב' ובביצה דף ב' ע"א דגם בלא היה בתחילת השבת וגם דעתו לנער הוי בסיס, ובאמת הגרע"א בסי' רס"ה תמה על דבריהם מה יענו לסוגיא דדף קנ"ד ב' דשליפי זוטרי, ועי"ש שכתב שם מפרשים דהתם באמת הוי בסיס אלא דלא הוי ליה ביטול כלי מהיכנו כיון שיכול להוסיף דבר המותר ולנער.

ולענין טלטול לצורך שני דברים יש להעיר בהך דסוף פרק נוטל דמטלטל את הטבלא כולה ומנערה, כתב רמב"ן במלחמות שם ובחידושים דמביא עד מקום התנור, והשתא נהי דהטבלא לא הוי בסיס והוי ליה טלטול מן הצד לצורך מקומו דהוה דבר המותר, אך הא הוה לצורך דבר האסור לשמש בקליפין וכמו באבן ביד התינוק, וי"ל דעיקר הטלטול לצורך מקומו וגם בלא השימוש בקליפין היה מטלטל, משא"כ בסי' של"ה כוונתו לתרוייהו, ואכתי באבן ביד התינוק נימא דעיקר כוונתו הוא התינוק. וי"ל דמ"מ כוונתו לתרוייהו.

בגליון השו"ע שהביא ראה הנ"ל מסוגיית הגמ' והתוס' בדף קי"ז כתב שאפשר לדחות. ד"ש לומר דהא דלולי כבוד הס"ת לא היה הימור להחליט, וזה לא משום שיכול לנער המוקצה אלא שמיידי שהמעות היו צמיק קודם הס"ת והוא נעשה בסמך ורק אח"כ בשבת הביא הספר תורה.

וקשה הא עדיין הראיה קיימת, שגם אם המיק מוקצה מדוע צריך לנער המעות, (לולא הצלת הספר תורה) הרי אם ינער יפסדו וישרפו, ומאי איכפת לנו שהמיק נעשה בסמך בין השמשות, הרי כעת מותר לו לטול המיק מחמת הסכנה ומדוע אמרין ששם לא היה הצלה היה צריך לנער, הרי אינו יכול לנער מחמת פסידת המוקצה, אלא על כרחך עדיין ראה שפסידת המוקצה לא נחשבת אי אפשר לנער. שהרי בפשטות אם יש לפנינו מוקצה על צמיק וצריך הוא לפיקוח נפש לטול את הצמיק אינו חייב לנער את המוקצה, אם נמא שפסידת המוקצה נחשבת אינו יכול לנער, דהסבירא של אינו יכול לנער קיימת גם בכה"א גוונא שהצמיק הוא רק לדבר האסור, וא"כ הראיה קיימת, ו"ע.

רק אם נאמר שצמיקים גמור אין לו שום הימור וחייב לנער בכל גווי, גם אם החירו לו לטלטל לצורך פיקוח נפש או להצלת ס"ת. וא"כ יהיה נפ"מ בצריך חפץ מקום לצורך פיקוח נפש ויכול לקחת חפץ מוקצה מעל צמיק או הצמיק כולו עם החפץ, עליו לטלטל רק המוקצה ולא הצמיק עם המוקצה, ששם יטלטל הצמיק מרבה בשיעורין, גם הצמיק וגם המוקצה, (ואע"פ שאינו יכול לנער), וריבוי בשיעורין אסור גם במוקצה. אבל לפי מה שנתבאר שאינו חייב לנער א"כ יכול את מה שירצה או הצמיק או המוקצה וצריך תלמוד.

אך בזמנת גם לפי מה שנתבאר יש לדון שאין לטול את הצמיק עם המוקצה אלא רק את המוקצה עצמו, כיון ששם מצאנו שצמיק לנער צריך לנער, א"כ גם כשאנו יכול לנער לא יכול הצמיק עם המוקצה, ועדיין לא ברור דין זה אם שכתב אבן עפ"י החזית וצריך את החזית לצורך גופה ואינו יכול לנער את האבן ויכול לקחת חזית אחרת של הימור, אם יאסר עליו לטול את החזית עם האבן.

ונפ"מ בין הצית מאיר והגרע"א ברתתי, א. כשרצונו רק להימור ואינו מנער את המוקצה משום פסידת שלו, דלהגרע"א אסרינן ולהצית מאיר שרינן, ב. כשרצונו לשניהם - למותר ולאסור, ואינו מנער משום פסידת ההימור או שצריך למקומו, דלהגרע"א מותר ולהצית מאיר אסור.

ובשיטת הגרע"א שצרכונו לדבר המותר מותר לטלטל גם אם דעתו אף על האסור, צריך לומר שהסבירא של הימור טלטול לצורך דבר המותר, הוא כיון שיש צורך לשבת החירו (ומתיחס הטלטול רק להימור), וא"כ לא איכפת לנו שנוסף גם לצורך דבר האסור. (ההיפך מהסבירא שהזכרה לעיל דחשנין כאילו מטלטל את כל ההימור כל זמן שכוונתו לדבר המותר).

דעת המשנה ברורה ורחזו"א

ה) והמשנה ברורה צמיקן ט"ש שער הציון אות י"ז פסק כמו הצית מאיר, ששם אינו יכול לנער בגלל הפסד המוקצה נחשב כאינו יכול לנער, והביא שכן דעת הצ"ח (ולא מזכיר את הגרע"א והצ"מ). וצריך לומר דאם לגבי הניעור מכריע המ"צ לקולא, א"כ ממילא לגבי הפלוגמא השניה, במטלטל לצורך שניהם, הוא יכריע לחומרא, שהרי מסוגיא שם מוכח או כהצית מאיר או כהגרע"א (דהא לא החירו לטלטל ס"ת עם מעות רק מפאת הדליקה, והטעם - או משום שכוונתו גם למעות, או משום שאינו מנער בגלל פסידת המעות), א"כ י"ל להמ"ב, שכשמטלטל לצורך שניהם אסור כהצית מאיר.

ובכלל, הביאו הגרע"א, אימא ששם הניח מערב שבת דבר המותר צמיק חיק של מעות מותר להחליט, הרי דעת הכלבו לא כהמשנה ברורה ולא כהגרע"א אלא תרמי לקולא, וי"ל דסבירא ליה להכלבו שצמיק הספר היה יכול לנער והמעות לא היו נפסדים ולכן אין לומר שהטעם שם הוא מפני שאינו יכול לנער, אך עדיין צריך תלמוד האף יבאר שם הגמרא.

ובשבת דף קמ"ב קיימא לן דתינוק וצידו אבן מותר לטלטלו, והקשו בגמ' אמאי, הרי מטלטל את האבן, ותיירו צמיק שיש לו געגועין על אביו, ופירש בחזו"א או"ח מועד סימן מ"ז סק"ב, דבזמנת יש כאן טלטול מן הצד לצורך דבר

האסור כיון שהאזן משמשת לשעשוע התינוק, ונהי דרזנו לטלטל את התינוק מ"מ יש כאן גם לצורך דבר האסור ואסרינן (עיי"ש), הרי לנו דעת החזו"א במקום שרזנו בשניהם ואינו יכול לנער שאסור.

ובשנעמיק נמצא עוד דהחזו"א נקט לחומרא בשניהם גם כהגרע"א וגם כהצית מאיר, ודעתו היא שכוונתו לשניהם אסור, ואם אינו מנער מחמת הפסד המוקצה ג"כ אסור.

דבן משמע בחזו"א כלים סימן כ"ד סק"ב, לגבי מוכני שהוא בסיס למעות ויש עליו שידה, שאסור לגרור את השידה, ואף שהשידה אינה בסיס למוכני, מ"מ יש כאן טלטול לצורך המעות, והתם איירינן באינו יכול לנער.

ומבאין יש לדון גם כן בכמה אנפי בטלטול נרות מחדר לחדר לצורך שניהם, וכבר הארכנו בזה לעיל סימן ס"ח.

ובדעסקינן בהאי דינא דטלטול לצורך דבר המותר או האסור יש לעיין עוד.

דחיפת מוקצה בכוונה ע"י דלת

(ו) צדין ההיתר של טלטול מן הזד לצורך דבר המותר, יש לעיין במי שפותח דלת שלפניה יש אבן, וע"י פתיחת הדלת מזיז את האבן, ורזנו לפתוח את הדלת בשביל לזאת מהצית, אם מותר, ויש פוסקים שהתירו.

והם התירו גם אם נסביר (כהחזו"א) שדחיפת מוקצה במקל לצורך מקומו אסור כיון שצמקל כל פעולתו היא לדחיפת המוקצה, משא"כ כאן שפעולתו היא פתיחת הדלת, וזה פשוט.

ומעתה יש לעיין לדעת הצית מאיר והגר"ז שטלטול מן הזד לצורך שימוש במוקצה עצמו, אין זה נחשב לצורך דבר האסור. הגר"ז ברע"ו סעיף ט' והצ"מ סי' רע"ו ס"ק ג' שכתבו דמותר לטלטל שולחן שיש עליו נר, בכהאי גוונא שהשולחן לא הוי בסיס, על מנת להאיר בחדר אחר, וכן כתב בפמ"ג סי' ש"ח סק"ג, ולדעתם לצורך דבר האסור הוא בשביל שהמוקצה לא יפסד. מה הדין אם פותח את הדלת וכוונתו שהאבן תפגע בצעל חי שמזיק או מנער אותו, דאם שימוש במוקצה נחשב כטלטול מן הזד לצורך דבר האסור, לכאורה הוא הדין כאן שלא מטלטל את המוקצה אלא מן הזד להשתמש בו.

אך אפשר שאם נסביר כהחזו"א הנ"ל שדחיפת מוקצה במקל אסור כיון שנחשב לטלטול מוקצה על ידי ידא אריכתא, הנה גם כאן (שמחכוין למוקצה להדיא) אע"פ שנחשב לו כרזנו להשתמש במוקצה לצורך דבר המותר, אבל עדיין נחשב שנוגע במוקצה על ידי ידא אריכתא, (דהא אם כוונתו בפתיחת הדלת רק לדחיפת המוקצה, אפשר דזה לא גרע מדחיפה במקל).

אבל ודאי שלדעת המ"צ שמותר לדחוף מוקצה במקל לצורך מקומו, לדידיה יהיה מותר לדחוף מוקצה על ידי דלת וכה"ג כדי להשתמש בו, לדעת הצית מאיר והגר"ז.

ובעיקר דין זה דמותר לפתוח דלת לזאת מציתו אף אם על ידי זה ידחוף את האבן, נריך לומר דאע"פ שטלטול זה שונה מכל טלטול מן הזד לצורך דבר המותר, (כגון צמטלטל בסיס ועליו מוקצה) דהא התם המוקצה לא זו ממקומו כלל, משא"כ כאן. מ"מ מותר לפתוח הדלת, דהא חזינן דמותר לנער מוקצה מעל בסיס כששכחו, והרי מזיז את המוקצה מן הזד, אלא ע"כ דמותר גם בכה"ג.

סימן פ"ב

שבעה אנפי דלא הוי במים והראוי להסתפק בהם

יש שצעה אופנים שבהם לא הוי צקים, מהם מוסכמים ומהם צפלוגתא.

א. שוכת, דצעינן שניית זכוונה שיהא כאן. אבל אם שכת, שרצה לקחתו לפני שכת ושכת לא הוי צקים. וזה מפורש בגמ'. ואם אח"כ צשכת יהא ניחא ליה, צפשוטו הוי צקים, גם אם צשעת ההנחה לא ניחא ליה, עיין צמנחת שכת ס"ק כ"א.

ב. אם הוא צקים לדבר האסור והמותר. אם האסור חשוב יותר הוי צקים, ואם המותר חשוב יותר, לא הוי צקים. וצשניהם שוים כתב צמשנה צרורה ס' ש"י, דמחמרינן וכדי להחיר צעינן שההיתר יהא שוה יותר.

ויש לעיין צשמונח על הצקים איסור והיתר, וההיתר לא מונח זכוונה אלא צשכחה, אם השכחה של ההיתר די צה לימן דין צקים לאסור ולמותר. וכתב צמנחת שכת (ס' פ"ט ס"ק כ') שמותר. ונראה הטעם דאנן סהדי דניחא ליה צהאי שכתה. (אך צמנחת שכת כתב דהטעם להחיר משום שאם היה רוצה לטלטלו צצין השמשות היה יכול והיינו שהיה רוצה צדצר המותר. אך צריך עיון דהחינת אם צעינן שיהא צקים צין השמשות צשציל לאסור, אבל הא נחלקו צזה המג"א והט"ז צנעשה צקים צשכת הוצא צמנחת שכת ס"ק ט"ז).

ובבמים למותר ולאסור, אין הטעם מפאת שהאיסור צטל מחמת המותר, אלא, דכל דהוי צקים לשנים צשיצא צקים לעיקר, ומדע דאטו צאיכא על הצקים היתר ועוד צ' צצרים אסורים - אחד מניח ואחד ששכת, וההיתר חשוב יותר מהאיסור שהונח זכוונה אבל לא חשוב יותר משניהם, צפשוטו גם צכה"ג אין כאן צקים.

ג. אם הניחו שלא מדעת הצעלים, וזה מפורש צמוספות דף נ"ד צ' דצעינן מדעת צעלים. ולעינן אשתו, יש לומר דיש לה רשות, וצ"ת. וצניו לכאורה אינם יכולים לאסור, ועיין צזה צמנחת שכת ס"ק כ"ב. ואם הניח שלא מדעת צעלים ואח"כ ירש ואינו יודע שירש, מ"מ צפשוטו הוי צקים דהשתא יכול לאסור.

ד. אם אינו על עיקר הכלי, וזהו דין מוכני לפי תוס', והלכך צקים תפור אין החליפה נחשבת צקים.

ובל הני הנ"ל מוסכמים להלכה.

ה. וכתב ר"ת שאם דעתו להסיר המוקצה צשכת לא הוי צקים, ופי' צזה היתר הטמנה צגיזין של צמר, דלא משוי צקים לאוכל המוטמן. ור"ה פירש דטעמא דגיזין משום דהמוקצה משמש למותר ולא המותר לאסור. וכתבו הפוסקים דשצעת הצורך יש לסמוך על ר"ת.

ואם הניח בתוך השבת שיהא מונח עד סוף השבת הוה צסיק גם לר"ת דלדעמו לא הוה צסיק אס מסיר באמצע שבת אבל אס מניח עד סוף שבת גם אס הניח באמצע שבת אסור.

ויש לעיין אס הא דעבדינן כר"ת בעת הצורך, הוא מעיקר הדין או מדין ספיקא דרבנן לקולא, ונפ"מ, בהנטרף עוד ספק לחומרא, דאס הוא מעיקר הדין א"כ בנוסף עליו חד ספק יש להקל וכמו בספיקא דגמ' דמוקצה לחצי שבת, אבל אס עבדינן כר"ת רק מספק הוה ספק ספיקא להחמיר, דדעת המשנה למלך להחמיר, אבל למאי דנחלק בשער המלך ה"ל מקוואות (פרק ו') וסבירא ליה שאף בספק ספיקא לחומרא שרינן בדרבנן, וכ"כ במשנה ברורה סי' ט"ז, אין נפ"מ.

ואם הניח בתוך השבת שלא יהא עד סוף השבת, בזה גם להחולקים על ר"ת לא הוה צסיק וזה דינא דשליפי זוטרי.

וייש לעיין בזהה בתחילת השבת צסיק לדבר האסור והמוותר ואח"כ הסיר משם את הדבר המותר ודעתו שלא יהא האסור שם עד סוף השבת, אס נחשב לו כאילו הניח את האיסור רק באמצע שבת וכיון שהחליט אז שלא להשאירו עד סוף שבת הוה כשליפי זוטרי, והנידון, אס באמצע שבת חלים הדינים דצסיק לאיסור או להיתר מחמת מחשבתו עתה רק לחצי שבת, ועיין במנחת שבת סי' פ"ט אות ד' פלוגתא פמ"ג וגר"ו, ויש לתלות זה בזה.

והנה כתב במשנה ברורה בשם הפמ"ג (סי' ש"ט באשל אברהם ס"ק ז') דדעתו להניח רק עד צין השמשות, הוה ליה צסיק, דלילמא צין השמשות לילה והו"ל עד סוף היום, ולכאורה היה להתיר מספק, כמו במוקצה לחצי שבת (ואף לא הוה דבר שיש לו מתירין כיון דהו"ל ספיקא דדינא) ודילמא יממא. ואולי כיון דשרינן האי צסיק לדבר מנוה שכל שהוא צין השמשות

לא גזרו משום שבות, חשבינן ליה כמיתסר, שהרי לגבי דבר מנוה הוה צסיק עד סוף השבת, לענין שבות חשבינן ליה כלילה, לכן כתב הפמ"ג דילמא הוה לילה.

ו. כבר הוזכר, היכא שהמוקצה משמש להצסיק (ולא ההיתר למוקצה) דלא הוה צסיק (לרז"ה). ויש לעיין כעין זה לגבי ההיתר שמונח על השולחן, היינו שעומד על הצסיק גם דבר היתר, והצסיק לא משמש לו אלא הוא משמש לצסיק, אס הוא משוי צסיק לאסור ולמותר, וכגון גזיז שאין מוקצים ויש גם מוקצה, דאס נאמר כהרז"ה דכשהמוקצה משמש לצסיק אינו נעשה צסיק א"כ לגבי היתר ג"כ לא יחשב שהצסיק הוא צסיק להיתר, ואס נאמר כר"ת שצבה"ג חשיב צסיק אלא הטעם בגזיז כיון שדעתו להסיר את הגזיז ההיתר חשיב צסיק להיתר, אך אפשר דנחפוס את שני השיטות להחמיר - כר"ת לענין שבמשמש לצסיק, כן נחשב צסיק, וכהרז"ה דדעתו ליטול באמצע שפיר נחשב צסיק, אך היכא מצינו למיעבד תרתי קולות, דר"ת ודרז"ה הא מדין גזיז שמעינן רק חד. ויש לומר דנהי שיש ראייה מהגמ' רק לחדא מינייהו דילמא תרוייהו אמת.

ז. דינא דהמג"א (ש"ט) בגוונא דלא איכפת ליה שיהא על דבר זה, כגון הרבה חפצים בתיבה והניח המוקצה בתיבה, ונחלק בזה על התרומת הדשן. ובתו"ש דחה ראיות המג"א. ומ"מ כתב במשנה ברורה דבעת הצורך יש לסמוך על המג"א. ובאיכא בתיבה טלית ותפילין והניח בסתמא את התפילין על הטלית, והרי לא יכול להניח הטלית על התפילין וא"כ נימא דמחמת שריף כך להיות מכח הדין - יהיה צסיק, אך

מ"מ בלא"ה יש לומר דבטל שריותא דהמג"א.
(שהרי למעשה כיון שידע וכך הדין ממילא גם
רצונו שהתפילין יהיו דוקא על הטלית).

ה. והיכא דיהא גוונא גם דהמג"א וגם ר"ת,
שלא איכפת ליה וגם דעתו להסירו בשבת,
לכאורה בזה יש לומר דשרי לכתחילה אף בלא
שעת הדחק דהמיר המ"צ מפאת דכל חדא שרינן
בשעת הצורך. [ויש עוד נידון אם כל המפה
נאסרת או רק מקום הנרות, וזה לגיסא דהמפה
נאסרת, עי' במנחת שלמה סי' פ"ט ס"ק ט'].

ז. בדף מ"ד ז' איחא מיטה שיש עליה מעות
בעודן עליה הוי צסיס ואם אינם לא הוי
צסיס, וכתבו חוס' דאירי שלא היה צבין
השמשות, והונח לדעת, והקשו איך שייך שייח
בשבת בכוונה לדעת, ותירצו שהנכרי הניח על
המטה, או שתינוק הניח המוקצה לדעת ישראל.
ובהגהות מרדכי מיה עוד שהחזיק צידו וזכר
בשבת והניח על המטה, [נריך עיון

שהרי אסור דמצטל כלי מהיכנו], ולכאורה יש
לדקדק הרי אפשר להעמיד שהניח על המטה
בשוגג ועדיין לא נזכר ששבת ורק אח"כ נזכר.
ולכאורה יש להוכיח מכאן שצכה"ג שלא ידע ששבת
והניח לא הוי צסיס, או משום דאנן סהדי שאם
היה יודע לא היה מניח והוי גלגל החוזר,
[לכאורה אם לא יהא צסיס שוב ניחא ליה, כמו
בפרה אדומה (בבא מציעא ל' בתוס' שם), וכדיליף
מדצריהם באגלי טל]. ולפי"ז יש לעיין בעם הארץ
שהניח מוקצה בערב שבת ורק אח"כ נודע לו
שעשה בזה צסיס דלהנ"ל יהא מותר, או מטעם
שנריך ליחד לאיסור צסיס, ונ"צ בטעם זה כי הוא
רחוק בסברא.

אך יש לומר ולפרש שאין כוונת המרדכי ששכח
ששבת אלא ששכח בשבת שהמעות צידו
וכשזכר הניחם מיד על המיטה, וזה הרי נריך
שזשעה שמיחם על המטה ידע שיש לו מעות,
ודו"ק.

בשו"ע סימן שי"א

סימן פ"ג

היתר מוקצה או טלטול בכרמלית לצורך

לצורך מת ולצורך כתבי הקודש

ועב"פ, לפי"ז יש לומר דתוס' בסוכה ושבת פליגי, דלתוס' בסוכה מוקצה חמור מכרמלית אבל לתוס' שבת שניהם כהדדי. ע"כ.

ובב"י ש"א ס"ז מוצא דעת הרמב"ן דהמוציא מת לכרמלית יש לו להוציא המת המוקצה צלי ככר או חינוק (כדי למעט בהוצאה) חזינן דס"ל דכרמלית חמור ממוקצה. וזה איפכא מתוס' בסוכה שמוקצה חמור מכרמלית, ונריך לומר דהרמב"ן חולק לתוס' סוכה והוא יבאר שהטעם שלא החירו אלא על ידי ככר או חינוק משום דאפשר (וכנ"ל), אבל באמת כרמלית חמור ממוקצה. [וכן זר"ן על הרי"ף בפרק מי שהחשיך הציא בשם בעלי התוס' שמוותר להציל מוקצה מפני הדליקה אבל לאחר שאינה מעורבת לא שרינן, הרי דסבירא ליה כהרמב"ן].

ועיינן שבת דף קל"ה א' תוד"ה מפני, דכתבו בפשיטות דמלאכה שאינה צריכה לגופה חמירא ממוקצה. ויל"ע מלאכה שאינה צריכה לגופה וכרמלית מי עדיף, ואם נימא דמוקצה חמיר מכרמלית א"כ קל וחומר מלאכה שאינה צריכה לגופה, אבל להרמב"ן דכרמלית חמירא יש לעיין. ובסדרא נראה דמלאכה שאינה צריכה לגופה חמירא נמי מכרמלית.

(ב) ולענין הכלל ספר תורה מן הדליקה מצוואר צבי של"ד סעיף ט"ז שמחירין איסור

(א) צביאור הלכה ריש סי' ש"א הביא בשם חוספות שבת ז' טעמים מדוע החירו כרמלית צמת ולא החירו מוקצה. או משום דמוקצה חמור מכרמלית, או משום שעפ"י רוב אפשר לתקן ע"י ככר או חינוק לכך לא פלוג ואסרו תמיד גם כשאין ככר או חינוק.

ובתוס' סוכה ל"ו ז' ד"ה בשבת כתבו שאיסור מוקצה חמור מטלטול כרמלית, שהרי צמת, החירו כרמלית, ולא החירו טלטול אלא ע"י ככר או חינוק.

ועי' בשבת דף נ"ד א' תוד"ה גדול, שמשמע דבאמת יש להחיר גם מוקצה ולא רק כרמלית ומה שמחייבין ככר או חינוק הוא משום דאפשר על ידי ככר או חינוק לכך לא החירו באופן אחר.

והגרע"א שם בגליון הקשה הרי חזינן לעיל מ"ג א' שאסרו גם כשאין לו ככר או חינוק (עיי"ש). וב"הילה לדוד" סי' ש"א אות ג' ביאר דכוונת תוס' היא דכיון שאפשר ע"י ככר או חינוק לא החירו כלל באופן אחר. וזה כהסדרא השניה הנ"ל שהציא צביאור הלכה בשם חוספות שבת.

ההולכים לגמיה אע"פ שהם מוקצה, כיון שהתירו משום כתבי הקדש, והביא ראייה מהמוצא תפילין, אך י"ל כנ"ל שתפילין חמירי, ונ"מ. [עי' בספר אורחות רבינו (דף קמ"ב) שמוצא שהגר"ח קנייבסקי שליט"א היה לו עובדא שחלק מדף של כתבי הקדש היה מונח על הרצפה ושאל את החזו"א והשיב שלא יקח הדף אלא ישאירנו].

היתר מוקצה או כרמלית לצורך חוליה
(ד) ובחולה שלרפואתו מותר לו כרמלית ומוקצה, ובאפשרותו לעשות אחד משניהם, כגון שנוקק לפני ויש שני פירות, אחד שצריך להביאו דרך כרמלית, והשני נמצא בציטו אלא שנפל מהעץ והוא מוקצה מפירות הנושרין (ובצביעית שאין איסור טבל או בחוץ לארץ) מה יעשה.

ולבאורה יש לומר דיכול להביא מהצית השני רק שלא יעמוד צדדך, וזה להמוצא בחזו"א עירובין שמוחר לדבר מצוה להעביר מרשות היחיד לרשות היחיד דרך כרמלית, אך עדין יהיה הנידון כשמוכרח לעמוד באמצע מה יעשה מוקצה או כרמלית ואז יש לדון ג"כ שיש כאן לפניו ב' איסורים דרבנן (הנחה ועקירה) ואשכחן פלוגתא הר"ן והרשב"ץ בחד איסור חמור ודאי קילי, דעת הר"ן דהשנים חמורים ודעת הרשב"ץ דלא שגא. ולדעת תוס' בסוכה דמוקצה חמור יעביר בכרמלית ולהרמב"ן יקח מוקצה. ולכא' משמע כן דעת רוב הפוסקים (דכרמלית חמור) דעי' ברשב"א שם דף ז"ד שכתב דלא כהרמב"ן ומהטעם דמיחזי כחוכא, וכלא זה מודה שיש להוציא בכרמלית בלא ככר או חינוק.

(ה) וב"ברכות שמעון" דן במי שמצא נפרנים בצגדו ואם ינער יכשלו רבים, ומאידך יכול להמשיך לילך לציטו אך שהוא נמצא בכרמלית. והביא שצ"ד דעת משה" כחב שעדיף לילך לציטו

מוקצה, וכן מוכח מסוגיא דשבת קי"ז א' שמתירין להביא חיק עם מעות ע"מ להציל הספר, וכן איכא ראייה מגליונין של ספר תורה דדינין בגמ' דף קט"ז להצילן מפני הדליקה, ואף שהם מוקצה, אבל לכרמלית איסור כמבואר שם בס"י של"ד סעיף י"ז הרי חזינן דמוקצה קל מכרמלית, ויקשה לתוס' דסוכה. וצריך לומר שאין כל הנושאים דומים זה לזה שאע"ג שלענין כבוד המת וכבוד הצדק נקטו דמוקצה חמור, לענין הצלת כתבי קודש כרמלית חמור.

אם התירו מוקצה בשאר בזיון כתבי

הקדש

(ג) ובסימן שג"ב מוצא צדיאור הלכה דעת הראשונים שאין להתיר איסור כרמלית משום בזיון כתבי הקדש, לגבי ראש הספר שנתגלגל מרשות היחיד לכרמלית שאסור להביא אצלו. ועתה יש לעיין אם בבזיון כזה התירו איסור מוקצה, וכלומר אם דוקא בדליקה התירו מוקצה משום בזיון כתבי הקדש או שיש להתיר גם בחשש שמא ידרסו עליו או שאר בזיון - שנתגלגל על הארץ.

ולבאורה לדעת תוס' בסוכה שמוקצה חמור, יש לאסור כאן בק"ו מכרמלית, אבל לדעת תוס' בשבת אין לנו ראייה שכרמלית קל ממוקצה ואפשר ששניהם כהדדי וכנ"ל ובזה יש להסתפק. ולהרמב"ן דנקטינן דכרמלית חמור ממוקצה א"כ יש להקל כאן, ויהא ראייה מהא דמצינו בס"י ש"א בהמוצא תפילין שמכניסין זוג זוג, ואע"פ שהן כלי שמלאכתו לאיסור להרצה פוסקים. ואולי בזיון של תפילין חמור טפי, וצריך חלמוד. בספר שלמי יהודה הביא דשריין להרים חלקי דפיס

כיון שכרמלית קל ממוקצה. והנה ניחוי היכי אירי (הדעת משה) אם עמד כבר מקודם כרמלית ועכשיו מהלך, ג"כ יכול לצוא לביתו דאף להרמזין והר"ן שכרמלית חמיר, אם יזרוק הנפרניים כרמלית הא יעשה הנחה, ואם מהלך בשעה שהבחין בהם. הרי יכול לילך פחות פחות מד' אמות עד שיגיע למקום המונע ושם ינער, ואם לא נח כשיצא מביתו, הא ודאי ילך לביתו גם להרמזין כיון שאין בזה איסור כרמלית (כמבואר בחזו"א עירובין), וי"ל דהנידון הוא כשאין מקום מונע כרמלית לנער

שם ורק על ידי שיקח בידו, והלכך אם מוקצה חמיר ילך לביתו ושם ינער, ואם כרמלית חמיר יקח בידו, ואירי שעומד עכשיו. והציא שמבואר במ"ב בסי' ש"ח ס"ק ע"ז דהפמ"ג מנלד דמוקצה קל מכרמלית ופירש דבריו כיון שכרמלית יש ב' איסורים. והציא דבשו"ע הגר"ז סי' רנ"ב בקו"א אות י"ד מבאר דמוקצה חמירא מכרמלית וכ"כ הפמ"ג בסי' ש"ח אות ה'.

סימן פ"ד

צרור מפתחות ובהם מפתח מוקצה

כדי שיוכל לטלטל את המחזיק מפתחות (ויתחייב להוציא כדין אפשר לנער שרריך לנער), או שמא כיון שכלא"ה צהולאחת המפתח נריך לעבור על טלטול מוקצה אין לו לטלטל עתה צשציל שלא יטלטל אח"כ, וכל"ע (ויל"ע באינו יכול לנער, וממילא אין נריך לנער ונמנא דאין כאן צסים, אם מ"מ מערב שבת חייב לקחתו משם וכנ"ל או דילמא אין חייב).

(ג) יש לדון לאסור לגמרי את טלטול המחזיק מפתחות, דאין אנו מחשיצין לטלטול מחזיק המפתחות כטלטול הצסים של המפתחות, והוא צסים לדבר האסור והמותר (דמותר) אלא נחשב כמטלטל את המפתחות עצמן וצכללן מפתח מוקצה [ומחזיק מפתחות אינו דומה לנידון דסכינים צריש ס' ש"ח]. (כיון שאינו לוקח צידו המחזיק ומטלטלו ואגב זה מיטלטלין המפתחות, אלא המחזיק צדיסו והולך עמו, ומאי חזית דאזלינן צתר המחזיק ולא צתר המפתחות).

אולם עדיין יש לדון דגם אם נימא דחשיב כמטלטל את המפתחות עצמן מ"מ מותר לטלטל, כיון שאם לא יטלטלנו לא יוכל לטלטל את המפתחות האחרים, ונחשב לו טלטול של היתר גם לגבי המפתח המוקצה, וכלל טלטול לצורך גופו מקומו. וצפשטות אינו כן. (אך יש לומר דכיסו הוא ליה צסים לאסור ולמותר).

(א) צ"מנחת יצחק" חלק ח' סימן כ"צ דן לענין מפתח של מכונית אם הוא מוקצה, ואסיק שהוא מוקצה. ולכן קאמר דמחזיק מפתחות וצמוכו גם מפתח של מכונית, נריך להוציא את המפתח המוקצה מערב שבת. ואם שכח להוציא, אם אפשר לנער ודאי שרריך לנער. שאף שאינו צסים כיון שיש שם גם מפתחות של היתר, וגם אפשר שהמפתח עצמו כלל אינו עושה צסים - אם נימא שכלי שמלאכתו לאיסור אינו עושה צסים, אצל מ"מ כשאפשר חייב לנער. אך אם אין יכול לנער מותר לטלטלו כיון שהוא צסים לדבר האסור והמותר. ושמעתי צשם גדול אחד דכתב דצכה"ג אף ציכול לנער אין חייב לנער ולא דמי לאבן עפ"י האצית, דהתם יש לו ענין צאבן לכן חייב לנער.

אגב, צספר שלמי יהודה פ"ו כתב לענין טבעת שעל הצקצוק שנשארה מפקק דלא היא מוקצה דצטילה לצקצוק, וכמ"ש צחור"א ס' מ"ז ס"ק ט"ו (וסצרה זו לא תועיל כאן למימר דהמפתח הוא טפל). אולם גם צלא"ה נראה דהתם מה שהתיר החור"א הוא מפאת דלא חשיב טלטול מוקצה אלא חיקון אוכל, אך לא דפקע מיייה שם מוקצה.

ולענין לטלטל את המפתח עצמו, כשהוא צתוך מחזיק המפתחות, אם מטלטל על מנת להגיע למפתח היתר מותר, דזה כטלטול לצורך מקומו.

(ב) ויל"ע צגוונא דלעיל שאי אפשר לנער את המפתח אלא רק להוציאו, אם אכן יהיה מותר לו להוציא, כי זה יחשב לצורך מקומו -

שסצר דזרשות הרצים הוי מוקצה כיון שנחשב
שאיין צה שימוש היום, מה יהיה הדין בכלי גמור,
וזה לשונו "אצל בכלי כה"ג שאין לו שימוש היום
חשיב כלי, וצ"ע". היינו שהחזו"א נשאר בצ"ע גם
על כלי גמור, ועל פי זה הסתפקתי לגבי מפתח.

עייין עוד בשפת אמת שם בגמ' שמסתפק בחרס, לרצא, שכיון
שאי אפשר להשתמש בה עתה אלא א"כ עשה איסור להכניסה
מרשות הרצים לרשות היחיד, אולי הוא ככלי שמלאכתו לאיסור
וע"י שם.

ובגמ' צ"ה ל"א אמרינן לענין בית שהוא מלא
פירות ונפתח נוטל ממקום הפחת, וציאר
רש"י דלע"ג דהוי מוקצה כיון דאסח דעתיה
מהם, מ"מ כיון שהפחיתה לא הוי איסור לא הוי
הפירות מוקצה, ודעת רש"י שאין מוקצה כיון
שיש כאן רק איסור דרבנן, משמע שאם אי אפשר
להגיע אליהם רק ע"י איסור דאורייתא יהיו
מוקצין. ולאידך טעמא שם שמומחין מפאת שהדבר בעצמותו
ראוי, א"כ הוא הדין כאן במפתח. ואולי חלוק מפתח לגריעותא,
דבבית שנפתח הפירות קמן רק שיש מונע משא"כ במפתח אין
שימוש קמן רק באיסור. אך שייך לדחות שצ"ה שנפתח
גרע כיון שאי אפשר להגיע כלל לחפץ והוא
מוקצה ממנו, משא"כ במפתח.

[והנה צימן תקי"ח ס"ט, צדין זה דצ"ה מלא
פירות מוכנים שנפתח נוטל ממקום
הפחת, כתב צמ"צ ס"ק מ"ה דלע"פ דאי אפשר
היה לפותחו מפאת איסור סומח, כיון דלא הוי
אסורין בעצמותם נוטל. וצ"ה ל"א ציאר דהוא
צפולוגת קמאי ויש מחמירין ומחירין רק היכא
שהאיסור רק מדרבנן, ולכן יש להחיר רק בשעת
הדחק. והנה, לדעת האוסרין אם צחוק הצ"ה
הסגור יש מפתח ואח"כ הצ"ה נפתח אמרינן
שהמפתח מוקצה כיון שאי אפשר היה להגיע
אליו, וא"כ יל"ע צנידון דידן כשהוא והמפתח

ויש לדון לאסור כיון שבשעה שמטלטל את
המחזיק מפתחות כוונתו לשניהם גם
להיתר וגם לאיסור וצ"ה ג' הא מצינו פלוגתא
הגרע"א והצ"ה מאיר אם מותר לטלטל בסיס
צ"ה ג' שכוונתו גם למוקצה (עי' בזה באריכות
סי' פ"א). אך י"ל דכוונתו רק למפתח המותר).

מפתח שאין אפשרות להשתמש בו אלא ע"י איסור

(ד) מי שצוה מחוך לעירו ומפתח ביתו הקצוע
נמלא בידו, שאין לו אפשרות להשתמש
במפתח זה אלא ע"י הליכה ד' אמות ברשות
הרצים או חוץ לתחום, וכגון שדירתו מעבר לים
וכל כה"ג שיש צודאי איסור דאורייתא, יש לדון
אם המפתח נחשב ככלי שמלאכתו לאיסור.

דבפשוט יש לומר שאין למפתח דין מוקצה,
שהרי הוא ככלי, והא כלי גמור
שאיין צו שימוש למה יהא מוקצה, אך יש לדון
שיהיה לו עכ"פ דין ככלי שמלאכתו לאיסור.

ובספק דידן הוא על פי הא דאיתא בדף קכ"ד
צ' לענין חרס קטנה שנצרה מכלי.
לדעת שמואל מותר לטלטלה דוקא בחצר
(דשכיחי בה כלים שראוי לכסותם, בהאי חרס)
ולרצ נחמן שרי אפילו בכרמלית (דשכיחי דיתבי
התם וראוי לכסות רוק) ולרצא אפילו ברשות
הרצים, דכיון דבחצר כלי הוא לכסות בה מנא
וגם ראוי לקנח צו הטיט מעל המנעל - מותר
לטלטלה. והחזו"א צימן מ"ג ס"ק ט"ז הסתפק
בחרתי, לגבי חתיכת חרס ברשות הרצים דרצא
סצר דאינה מוקצה, האם רצא מחיר לגמרי או
רק ככלי שמלאכתו לאיסור (והטעם מפאת שהיום
אינו ראוי למלאכתו), ועוד הסתפק לשמואל

צרעות אחת אצל הצית של המפתח צרעות אחרת
צעיר אחרת דג"כ יהיה מוקצה. דהיה שייך לחלק
צין הכא שהמפתח צידו אלא שהצית של המפתח
צעיר אחרת לצית שנפתח דלא הוי כלל צידו. ואם
נימא לחלק כן, לפי"ז נימא, דאם המפתח היה
צצית סגור ואי אפשר לפתחו ושם נמצא גם אדם
שנסגר צצית, המפתח לא יהא מוקצה, כיון שהוא
צידו].

וב"טל אורות" להג"ר מאיר אריק הקשה מפסחים נ"ו צ' לענין
מכבדות, היינו פירות שנחלשו מערב יום טוב, ונמצאו תלושין
על העץ הוו מוקצה דאסור להשתמש במחוצר, וקשה מאי שנא
מצית שנפתח, וכן הקשה במלא הרועים שם והציא כן בשם
הפני יהושע, ואולי, שם הדריך כך להורידם מעל גבי העץ וזה
אסור ביום טוב, אבל כאן בפירות שצצית הדריך להשתמש אלא
שהצית נסחם, וצ"ת. ועוד יש לומר, שעצם ההורדה אסורה
מדרבנן כיון שזה שימוש במחוצר, ולא רק לעלות על העץ אלא
גם הלקיחה עצמה, ודומה לתלישה. וצ"ע בכ"ו.

(ה) ובפירות שהוצאו חוץ לתחום, כשלא חשב
עליהם, הם מוקצין כדאיתא צקימן ת"ה
סעיף ט', ולכאורה כן הוא בהציא כלי מחוץ

לתחום, ואין לנו אומרים שהכלי אינו מוקצה כיון
שראוי במקומו, כיון שעתה אין יכול כבר להציאו
למקומו הקודם, וא"כ אמאי צמפתח לא יהא ג"כ
הדין כך, שהרי אם הציא את המפתח לפתח ציתו
בשבת יהיה מוקצה כיון שצא מחוץ לתחום ואין
יכול להשתמש בו במקומו, (ומאי איכפת לן אם
נשאר כאן מערב שבת). אך יש לדחות שאם כבר
הציא מחוץ לתחום חל איסור על השימוש בחפץ,
משא"כ כל זמן שנמצא כאן מערב שבת, גם אם
אין לו כאן שום שימוש. (וצ"ע אם החילוק
מוכרע).

(ושם צקימן ת"ה לענין דבר שהוצא מחוץ
לתחום ע"י ישראל כתב המ"ב, שיש לומר
שאינו מוקצה לישראל אחר, וזה משני טעמים,
א' מפני שהיה ראוי במקומו אע"ג שעתה כאן
אין לו שימוש, צ' מפני שצצין השמשות היה
מותר ולא נימא שהשתא יאסר. והנה לטעם
הראשון יש להחיר גם כאן צמפתח אבל לא לטעם
השני).

סימן פ"ה

יכול לנער ויכול לומר לעכו"ם שיטול

אם צריך לומר לגוי להוריד מוקצה כשיצטרך הוא לטלטלו
מן הצד

באינו יכול לנער אם עדיף למהר
ולהוריד בביה"ש

(ב) ומהות ספק זה, יהיה גם בגוונא שיהודי
יוריד מוקצה לצורך מצוה.

ובגון ששכח מוקצה על הצקים בצין השמשות,
האם נימא דמותר לו ליטול עתה את
המוקצה ציד מהצקים לצורך מצוה, היינו, כיון
דמחר הרי יטלטל השולחן (מפאת שאינו יכול
לנער), א"כ בצין השמשות שלא גזרו בו שבות
לצורך מצוה, יוריד המוקצה לצורך מצוה שלא
יטרוך לטלטל השולחן מחר. דאפשר דנימא דלא
יהא לו היתר להוריד בצין השמשות, דכיון שאינו
יכול לנער, מותר לטלטל מחר בשבת ושזו אין
זה נחשב דבר מצוה.

ובמו כן, אם על ידי הניעור יעבור איסור
כרמלית, כגון שלקח צידו צקים עם
מוקצה (צכה"ג ששכח) ואם ימשיך לרשות היחיד
אחרת ליכא איסורא אצל אם ינער יעבור איסור
של העברה מרשות היחיד לכרמלית שזה עכמו
נחשב לאינו יכול לנער, הנה לכאורה גם צכה"ג
אין היתר לומר לנכרי וכנ"ל.

(א) קיימא לן שהשוכח מוקצה אינו עושה צקים
והוי טלטול מן הצד ומותר. אך אם אפשר
לנער צריך לנער את המוקצה.

וייש לעיין, אם אינו יכול לנער כגון שצריך
למקום ומאד הדין מותר לו לטלטל את
הצקים, אלא שיש שם נכרי, אם אפשר וראוי
לומר לגוי שיקח את המוקצה ואז יחשב הדבר
לשבות דשבות במקום מצוה ואיכא דסברי דאמירה
לנכרי שבות ליכא כלל בטלטול, דיכול לקחת באילי ידיו,
ע"י בחשו' חזון נחום דביאר כל השיטות בזה. או דנאמר
דכיון שדין הוא דצאינו יכול לנער מותר
לטלטל א"כ אין כאן מצוה - מה שלא יטרוך
לטלטלם. שאם הוא עכמו אינו יכול להוריד
המוקצה ע"י ניעור מותר לו לטלטל את
הצקים ואין כאן מצוה.

וגם, אם נאמר שצריך לנער, הסיבה שאסור לטלטל, הוא
מפאת הסברה שצכה"א גוונא הטלטול מתיחס אליו, יש
לצאר ולומר דצכה"א גוונא שאינו יכול לנער בגלל שצריך
למקום, הטלטול לא יתיחס אליו גם אם איכא עכו"ם,
ועכ"פ לא יהיה כאן מצוה שנתייר מתמחה לומר לנכרי.
וזה ככל זה.

ומסמימת הדין משמע, שאם אינו יכול לנער מותר אף כשיכול
לומר לנכרי.

(ויל"ע באופן דכרמלית, זכה"ג שמעיקר הדין
 אין זה כרמלית אלא שהוא מחמיר על
 עצמו, אם זה נחשב לאינו יכול לנער לשם, ונימא
 דזה לא גרע מאם צריך הוא למקומו שנחשב
 לאינו יכול לנער אף שיכולים לחצווע ממנו לוותר

על המקום צשציל שיוכל לנער מ"מ אין אנו
 אומרים לו כך ושפיר חשיב אינו יכול לנער ומותר
 לטלטל, והכי נמי לא ניחא ליה לעצור על מנהגו
 להחמיר להחשיב את המקום ככרמלית וניזל בתר
 עיקר הדין שמותר לנער לשם).

ריבוי בשיעורין

בשו"ע סימן שי"ח

סימן פ"ו

בדין ריבוי בשיעורין ואם הוא רק במקום היתר פיקו"נ

ובמחנה ישראל פרק ל"א, כתב החפץ חיים שבמקום הדחק אפשר לסמוך על הרש"א שריבוי בשיעורין דרצנן.

אם לדמות לדין דלצרכו ולצרכה באבידה (ב) ופלוגמא זו הוצאה צמנה צורה סי' שי"ח ס"ק י"ג, וכתב המ"צ דצאהבת חסד הביא ראיה לדעת הר"ן שהוא מהמורה. וראיה זו של האהבת חסד היא מהא דשטח את האצידה לצרכה וגם לצרכו חייב, שאע"פ שאת גוף הפעולה לשטוח את האצידה ראוי לעשות, מ"מ כיון שחשצ עליה לשם איסור, אנו אוסרין, ואם כך, כן הדבר צמנה בשיעורין (עיי"ש צאהבת חסד פ"ז עוד ראיות).

אולם לכאורה צדעת הרש"א וסייעתו, יש לומר ולחלק בין דין דלצרכה ולצרכו לריבוי בשיעורין צדישול לחולה בשבת, דצדישול, כיון שיש שם איסור על מקצת הכמות ומ"מ הותר לו לעשות את הדבר, א"כ לא איכפת לן מה שמרצה בשיעורו, ומש"כ צכה"ג של לצרכה ולצרכו צלא

(א) דעת הרש"א צצילה דף י"ז וצחולין דף ט"ו צ' וכתב שם זאת צשם רצינו יונה, שאם היה צריך לצשל לחולה משום פיקוח נפש, כגרוגרת, והניח על האש צקדירה צ' גרוגרות, לא עבר אלא על איסור דרצנן. ודוקא שצ' הגרוגרות היו צקדירה צעת שהניח על האש אצל אס הניח גרוגרת ואח"כ עוד גרוגרת, עבר מן התורה, כיון שזה היה צשני פעולות. וכן דעת חוס' צמנחות דף ס"ד.

אבל דעת הר"ן (על הרי"ף צצילה שם) דריבוי בשיעורין מן התורה, כיון שעשה יותר ממה שהיה צריך, אע"פ שהניח ועשה את הכל צפעולה אחת.

צמנחת חינוך צמוסך השבת ד"ה והנה הרהמ"ת, כתב דריבוי בשיעורין להר"ן לא היה איסור סקילה אלא רק איסורא דאורייתא, וצאור שמת ה"ל שבת פ"ח ה"א מתצאר דעתו דחייב סקילה וצטאת. והנה ראית הר"ן דריבוי בשיעורין דאורייתא היא צמנחות דף ס"ד, דציציעא לן צגמ' מאי צמירא ריבוי בשיעורין או ריבוי צפעולות, ואם ריבוי בשיעורין היה רק דרצנן פשיטא שירצה בשיעורין ולא צפעולות, כן היה ראיתו, ולכאורה מכאן יהא מוכחא כדעת המנ"ח דאין כאן סקילה, דהא צ' פעולות צמקוס אחת לכ"ע ליכא סקילה.